

KULTÚRNO-
SPOLOČENSKÝ
ČASOPIS

ŽIVOT

OKTÓBER
PAŹDZIERNIK 1999 Č. 10 (497)

CENA 1.70 ZŁ

STRETNUTIE
S PREZIDENTOM SR
R. SCHUSTEROM

BISKUP
F. TONDRA
V JURGOVE

PREHLIADKA
DYCHOVIEK

1. Stretnutie prezidenta SR R. Schustera (stojí) s predstaviteľmi Spolku Slovákov v Poľsku; 2. Spoločný záber na pamiatku; 3. Pán prezident podpisuje pozdrav čitateľom Života. Foto: J. Bošnovič

V ČÍSLE:

Rozhovor Života s prezidentom SR Rudolfom Schusterom	4
Návšteva biskupa Františka Tondru v Jurgove	5-6
Pred 11. zjazdom SSP	7
Ako dalej v našich školách	8
Nová škola v Krempachoch.....	9
Naše študentky	10
Oravské dožinky '99	11
V kúte Oravy	12-13
Gminné družstvo v Nižných Lapšoch.....	14
Slávnost belianskych futbalistov	16
Prehliadka krajanských dychoviek '99	18-19
Poviedky na voľnú chvíľu	20-21
Čítatelia - redakcia	22-24
Polnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Móda	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: členky folklórneho súboru Romaň z Chyžného - Monika Garbiarzová, Johana Folfasová a Renáta Szczerbiaková. Foto: P. Kollárik

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7, tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE

ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU

ÚSTREDNÝ VÝBOR

31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7, tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:

Žofia Bogačková, František Harkabuz,

Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík,

Lýdia Mšalová, Anton Pivovalčík

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk:

Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje

Zarząd Główny w Krakowie w terminach:

do 30 listopada na I kwartał,

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1,70 zł, półrocznie - 10,20 zł
rocznie - 20,40 zł. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%. Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

STRETNUTIE SO SLOVENSKÝM PREZIDENTOM

Keď sme pred pár rokmi písali na stránkach Života o krakovských stretnutiach s krajanmi prezidenta SR Michala Kováča, nepredpokladali sme, že sa nám naskytne podobná príležitosť stretnúť sa aj s novým prezidentom Slovenskej republiky Rudolfom SCHUSTEROM, a to už niekoľko mesiacov po jeho zvolení do funkcie hlavy štátu. Stalo sa tak pri príležitosti oficiálnej dvojdňovej návštevy R. Schustera s manželkou Irenou vo Varšave v dňoch 19.-20. augusta t.r., počas ktorej sa stretol o.i. s prezidentom PR Alexandrom Kwaśniewskym, premiérom PR Jerzym Buzekom, ministrom zahraničných vecí PR Bronisławom Geremkom, predstaviteľmi poľského parlamentu a ďalšími politickými činiteľmi. Rokoval s nimi medziiným o rozšírení slovensko-poľskej hospodárskej i kultúrnej spolupráce, v tom regionálnej a prihraničnej, a stretol sa s príslubom podpory integračných snáh Slovenska s NATO a Európskou úniou.

Druhý deň pobytu v hlavnom meste Poľska začal prezentor Rudolf Schuster návštevou Slovenského inštitútu, kde sa stretol s delegáciou Spolku Slovákov v Poľsku - predsedom SSP, prof. Jozefom Čongvom, tajomníkom ÚV Ľudomírom Molitorisom a šéfredaktorom Života Jánom Špernogom. Stretnutia sa tiež zúčastnili: poslanec NR SR Štefan Šlachta, štátny tajomník MZV SR Ján Fígeľ, štátny tajomník MV SR Ivan Budiak, veľvyslanec SR v Poľsku Ondrej Nemčok, riaditeľka Slovenského inštitútu Aurélia Pobežalová, riaditelia odborov viacerých ministerstiev a ďalší členovia prezidentskej delegácie i veľvyslanectva SR.

V úvode stretnutia predsedu SSP J. Čongvu podakoval p. prezidentovi za možnosť stretnutia a stručne ho oboznánil s dejinami slovenskej menšiny v Poľsku i nášho Spolku a jeho aktuálnou činnosťou.

Vo svojom príhovore prezentor Rudolf Schuster vyjadril veľkú spokojnosť, že sa mohol stretnúť s predstaviteľmi Slovákov žijúcich v Poľsku. Hovoril tiež o súčasnej situácii na Slovensku a jeho niektorých problémoch, o svojich rozhovoroch s poľskými politikmi počas tejto návštevy, vysoko zhodnotil vzájomné vzťahy oboch susediacich krajín a o.i. povedal:

- Patríte k veľkej rodine našich krajanov žijúcich vo svete. Máte však k vašej starej vlasti najbližšie, stačí prejsť za kopec a môžete sami bezprostredne zistíť, čo sa deje na Slovensku... Počul som o vás samé

Pozdrav prezidenta SR našim čitatelom

Srdcny pozdrav
čitatelom
žIVOTA"
M. Š.
Rudolf Schuster
20. 8. 1998

Prezident SR Rudolf Schuster

dobre správy, ako si pekne počíname a šírite dobré meno Slovenska. Chcem vás zároveň požiadať, aby ste sa nedali vtiahnuť do žiadnej politiky, lebo to je vždy nebezpečné. Dôležité je Slovensko ako celok a to predovšetkým treba mať na zreteli... Počul som o vás aj to, že nie je tu všetko ideálne, že máte problémy napr. so slovenskými omšami, ktoré slúžia poľskí knázi. Samozrejme, bolo by lepšie, keby to boli ľudia ovládajúci slovenčinu, ale potešiteľné je to, že farníci o to bojujú, lebo to svedčí o ich silnom národnom povedomí... Chcem vám srdcne podakovať za všetko, čo ste doteraz urobili vo svojom prostredí a pri zviditeľňovaní Slovenska a našej kultúry v Poľsku. So mnou môžete vždy počítať, ked' budem môcť, rád vám pomôžem. Myslím si tiež, že viaceré problémy, aj školské či iné, sa dajú riešiť postupne, rozhovormi, bez oficiálnych nôť...

Počas stretnutia sa pán prezentor a ostatní členovia delegácie oboznámili s rôznymi menšími i väčšími problémami, ktoré nám stlačujú život. Týkali sa o.i. stagnácie v zavádzaní slovenských bohoslužieb v ďalších spišských i oravských obciach, a to aj napriek konkordátu uzavretému medzi Poľskom a Vatikánom, niektorých otázok v oblasti výučby slovenčiny na školách, ale aj finančných ťažkostí Spolku v súvislosti s výstavbou centra slovenskej kultúry v Kacvíne. Išlo však aj o to, aby sa nezopakovala vlaňajšia situácia s našimi študentmi na Slovensku, keď im Ministerstvo školstva SR pozastavilo štipendiá, o zmiernenie zásad pohоворov pre našich uchádzačov o prijatie na slovenské vysoké školy, či napokon o ťažkosti našich krajanov pracujúcich v TANAP-e na Slovensku, ktorým colná stráž v Podspádoch znemožňuje dovoz akýchkoľvek článkov. Hostia sa zároveň dozvedeli, že v Poľsku doteraz neboli ešte schválený zákon o právach národnostných menšíň, na ktorý by sme sa mohli odvolať v prípade nerešpektovania týchto práv, čo sa ešte stáva najmä v oblastiach spravovaných miestnymi samosprávami. Veľmi naliehavou a potrebnou otázkou je tiež podľa možnosti čo najskoršie otvorenie slovenského konzulátu v Krakove, respektívne aj filiálky varšavského Slovenského inštitútu.

Pán prezentor si všetko pozorne vypočul a odpovedal na viaceré otázky, resp. prisľúbil postúpiť ich príslušným inštitúciám, prípadne zainteresovať našimi problémami niektoré firmy, čo by mohlo byť novou formou pomoci nášmu Spolku. Podporil i návrh založenia slovenského konzulátu v Krakove, uznal opodstatnenosť našich požiadaviek a vyjadril presvedčenie, že Slovenská republika si bude pozornejšie všímať krajanov a ich potreby nielen v Poľsku, ale aj v iných krajinách, kde žijú.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

s RUDOLFOM SCHUSTEROM, prezidentom Slovenskej republiky

Aký bol cieľ vašej návštevy v Poľsku?

- Môj cieľ bol jasný - prispieť konkrétnie k zlepšeniu vzájomných vzťahov a spolupráce, najmä v ekonomickej oblasti, pretože proklamácií, že si dobre rozumieme, že máme dobré vzťahy, bolo dosť. Teraz by som chcel - a myslím si, že to aj podarilo - dohodnúť s pánom prezidentom Aleksandrom Kwaśniewskym, aby sme zobraťi patronát nad ekonomickou spoluprácou, vyvýjanou v rámci prihraničnej spolupráce pozdĺž celej poľsko-slovenskej hranice. Preto je v tejto delegácii veľa prednostov okresných a krajských úradov, primátorov, podnikateľov, zástupcov priemyselnej a obchodnej komory a pod. Ide o to, aby sme im pomohli pri získavaní partnerov na poľskej strane a opačne, z poľskej strany na Slovensku.

Ako v súčasnosti vyzerajú slovensko-poľské vzťahy?

- Nie sú zlé, sú dobré, ba veľmi dobré. Ide však o to, aby sme im dali konkrétnu podobu, teda aby sme sa stretávali nielen v kultúrnej či

Prezident SR R. Schuster počas rozhovoru so šéfredaktorom J. Špernogom

ale nie je katastrofálna. Všetko má v rukách nová vláda. Je na nej, aby správnymi opatreniami riešila situáciu tak, aby sa život na Slovensku začal postupne zlepšovať. Sú tu súčne otázky zvyšovania cien či rastu nezamestnanosti, ktoré nepridávajú na pokoji obyvateľov.

ktoré treba v septembri splniť. Potom bude politické hodnotenie, lebo otázky dodržania Ústavy, dodržania zákonov sa priebežne riešia. V ekonomickej oblasti, ako som už povedal, nás trochu potrápili.

Pán prezident, vedeli ste vôbec, že v Poľsku existuje slovenská národnostná menšina?

- Vedel som o tom, len som nemal česť sa s nimi stretnúť. Viem, že nie je veľká, je to okolo dvadsať tisíc Slovákov. Som však o to radšej, keď som tu čítal i počul, že vydávate časopis Život, ktorý je hodnotený veľmi pozitívne, nielen u našich čitateľov, ale dokonca aj u poľských čitateľov, ktorí rozumejú a poznajú nás, takže k tomu vám môžem len gratulovať. Tým viac, že si taká neveľká skupina Slovákov, ktorá sa grupuje hlavne okolo Spiša a Oravy, tak dobre počína. Ja mám manželku z Oravy, taktiež blízko poľských hraníc, takže do Jablonky a okolia som voľakedy prichádzal či už na čučoriedky alebo na huby. Teda odvtedy som vás tak troška poznal.

Aké je naše miesto a vôbec miesto krajanov vo svete v politike Slovenskej republiky?

- Poviem vám pravdu, že my si musíme vážiť našich krajanov. Tých, ktorí udržujú slovenskú kultúru a pestujú materinský jazyk, ktorí šíria dobré meno Slovenska, ktorí zachovávajú národné povedomie a naše zvyky, čiže v tomto smere Slovensko a my máme povinnosť im pomôcť. Sme hrdí na to, že o našich krajanoch sa šíria také dobré správy. Spomeňme napr. Vojvodinu, kde máme známych insitných maliarov, ktorí sa preslávili. Mohol by som to isté povedať aj o Slovácoch v Amerike a Kanade, ale aj tu v Európe, teda aj o vás. Mal som česť niektorých, už ako nový prezident, priať a podakovať im za to, že vychovávajú a učia svoje deti slovenský jazyk, čo je dnes niekedy veľmi ľažké, najmä keď napr. manželka je už inej národnosti. Mnohí to však dodržiavajú a človek má z toho dobrý pocit,

Musíme si vážiť našich krajanov...

športovej oblasti, ale zároveň využili možnosť širokej ekonomickej spolupráce, ktorú sme doteraz nevyužívali dostatočne. Dosiahli sme súčne obrat okolo 900 miliónov dolárov, čo nie je málo. Oproti roku 1993 je to asi trojnásobné zvýšenie, ale ešte stále to nie je ono. Ide nám hlavne o to, aby sme sa pripravili na prihraničnú spoluprácu, kde v budúcnosti nechceme mať hranice...

V akých oblastiach by sa táto spolupráca mala vyvíjať?

- Máme na mysli predovšetkým stredných a malých podnikateľov. Nikomu nebudem predpisovať, v akej oblasti majú spolupracovať. Naši zo Slovenska si sami vyberú, koho chcú mať za partnera na poľskej strane, teda stredného či malého podnikateľa a v akej oblasti, napr. v oblasti priemyslu, služieb, ekológie a pod. Čiže nájdú si partnera, zájdú za ním, spíšu si celý program a opačne, takýto program si k nám prídu pozrieť z druhej strany. Myslím si, že sa na to dajú získať peniaze z PHARE. Tako môže vzniknúť konkrétny projekt širokej prihraničnej spolupráce pre Poľsko a Slovensko.

Našich krajanov zaujíma, pochopiteľne, súčasná situácia Slovenska - našej starej vlasti. Ako by ste, pán prezident, scharakterizovali hlavné súčasné problémy, ale aj perspektívy rozvoja Slovenskej republiky?

- Súčasná situácia na Slovensku v ekonomickej oblasti nie je ružová, je problematická,

Ale tieto veci sa predvídal, pretože v minulosti sme čerpali peniaze na iné účely, a nie na rozvoj ekonomiky. Teraz však už zahraničie povedalo nie, teda že nám dá prostriedky len na to, keď ich budeme používať na oživenie ekonomiky. Preto táto vláda musí nájsť také cesty, ktoré ľudia sú ochotní prijať a budú na toľko únosné pre občanov, aby pochopili, že vydržíme rok či dva, a potom sa život začne zlepšovať. Totiž kým sa neoživia fabriky, ktoré nepríde zahraničný kapitál, ktorý sme v minulosti nechceli, v súvislosti s čím sú dnes naše banky prázdne a peniaze sú drahé, dovtedy budeme stagnovať. Čiže netreba tak ako v Poľsku prepájať podniky, v rámci prihraničnej spolupráce by sa mnohé mohli využiť, napr. vytvorením spoločných podnikov a exportovaním do tretích zemí so súhlasm partnerov.

Aké sú hlavné smery v slovenskej zahraničnej politike?

- Zahraničná politika je úplne jasná. Od nástupu tejto vlády, hneď po mojom zvolení za prezidenta, našim strategickým cieľom je: vstúpiť do Európskej únie a do konca tohto roka sa vrátiť späť do prvej skupiny uchádzacov, tzn. k našim susedom - Poľsku, Maďarsku a Českej republike. Teraz v októbri bude hodnotenie. Politické kritéria Slovensko plní a splní. Napr. prednedávnom bol schválený dôležitý jazykový zákon o používaní jazyka menšína v úradnom styku a v podstate zostávajú už len drobné, technické zákony,

ked' niekde v zahraničí stretne nášho kraja a počuje slovenčinu.

Naša menšina, a nielen naša, má ešte hodne nevyriešených alebo neuplne vyriešených problémov, týkajúcich sa napr. zavádzania slovenčiny do bohoslužieb, zákonného zabezpečenia menšínových práv, nehovoriac o finančných ťažkostach nášho Spolku. Pravdu povediac, my neraz závidíme menšinám na Slovensku to, čo im dáva a zaručuje Slovenská republika. Akú pomoc môžeme očakávať od našej starej vlasti?

- Ja si myslím, že tak ako sa pomáha iným menšinám v zahraničí, aj menšine v Poľsku, úmerne k jej počtu, by sme mali pomôcť. Ja vám môžem tiež niečim prispieť. Milerád, napr. na kultúru. Veď keď dávam Matici slovenskej či inej organizácii, môžem aj vám. Mali by ste mať dobrý kontakt s Ministerstvom kultúry SR, mali by o vás vedieť, aj o časopise Život

atď. Na takéto účely sa dá poskytnúť pomoc. Mali by sa nakrúcať nejaké filmy, aspoň z času na čas, aby sme vedeli, ako sa naši krajania a v ktorom štáte prezentujú, aké majú uznanie. To je veľmi dôležité, lebo to je reprezentácia Slovenska. Aj vy ste, dalo by sa povedať, predĺženou rukou Slovenska. A hoci ste občanmi iného štátu, je to o to krajšie, že sa stále hlásite za Slovákov. Keď ide o slovenské omše, je to otázka, ktorú by sa možno dalo aj dohodnúť. Kedže nejde o veľkú oblasť s veľkým počtom farností, nemal by to byť problém.

Čo Slovenská republika očakáva od nás?

- Predovšetkým lojalný prístup k Slovensku ako takému, aby ste sa neviazali na žiadnu politickú garnitúru, lebo tie sa obyčajne striedajú, jedna odíde, druhá príde. Skrátka Slovensko je vaša pôvodná vlast, ono je najhlavnejšie, a nie politické strany či politické pre-

svedčenia. Teda podporovať snaženia Slovenska ako celku a šíriť jeho dobré meno. Samozrejme, keď treba, aj pokritizovať. Napr. keď vidíte, že sa niečo robí zle, prečo by nemohlo byť lepšie. Ale nikdy by to nemalo byť motívované politicky, lebo to je vec pominuteľná. Politici sa menia, ale Slovensko ostáva.

Čo by ste odkázali priamo krajanom?

- Chcel by som im zaželať, aby sa im dobre darilo, a keď im, ako prezident, budem vedieť pomôcť, milerád pomôžem. Rád sa s nimi kedykolvek stretnem, samozrejme, keď budem mať príležitosť a čas. Chcem im tiež zaželať veľa zdravia, lásky a porozumenia, aby boli na našu vlast hrđí. Zase my sa budeme snažiť, aby naozaj mali byť na čo pyšní.

Ďakujem vám, pán prezident, za rozhovor.

Zhováral sa: JÁN ŠPERNOGA

Uvítanie otca biskupa F. Tondru pri oltári

Jurgovská mládež počas sv. omše

BISKUPSKÁ NÁVŠTEVA V JURGOVE

Jurgov je nielen rodiskom, ale aj pôsobiskom viacerých významných osobností, ku ktorým nepochybne patrí aj knaz Anton KUBAŠÁK, jurgovský farár v rokoch 1896-1921 a dekan Nedeckejho dekanátu, rodák zo Zubrohlavy na Orave. Prednedávnom uplynulo práve 110. výročie začiatia jeho knázskej pôsobnosti. Pri tejto príležitosti sa Jurgovčania rozhodli uctiť pamiatku svojho veľkého duchovného otca a pozvali na slávnosť aj diecézneho biskupa spišského, J. E. Mons. ThDr. Františka TONDRU.

V nedeľu 22. augusta t.r. čakali Jurgovčania na vzácného hosta ďaleko pred obcou. Po srdečnom zvítaní o.i. s predsedom Spolku Slovákov v Poľsku prof. J. Čongvom, tajomníkom ÚV SSP L. Molitorisom, šéfredaktorom Života a ďalšími krajanmi posadili otca biskupa do koča a v dlhočiznom sprievode sa pohli ku kostolu, pri ktorom sa zhromaždili zástupy farníkov z Jurgova a okolia. Pestrofarebný sprievod, v ktorom vyhľávala miestna dychovka, otvárala kavalkáda jurgovských

mládencov na parádne vyzdobených koňoch.

Pred kostolom v mene farského úradu v Jurgove otca biskupa privítal kaplán J. Marek a uviedol ho do sakristie. Začala sa slávnostná sv. omša, ktorú celebroval Mons. František Tondra spolu s knazmi - Lubomírom Štefaňákom, tajomníkom Biskupského úradu v Sp. Kapitule, Michalom Feckom, administrátorom farnosti v Zubrohlave a jurgovským kaplánom J. Marekom. Pri oltári v mene obce pozdravili otca biskupa krojané krajanky H. Gombóšová a H. Čongovová, ako aj predstaviteľia mládeže a odovzdali mu kyticu kvetov.

Pobožnosti v Jurgove sa zúčastnil aj veľvyslanec SR v Poľsku Ondrej Nemčok a ďalší hostia, v tom o.i. starostka obce Zubrohlava Eva Karjaková, príbuzný nebohého jurgovského farára - Edvard Kubasák s manželkou a mamou, bývalý riaditeľ jurgovskej mešťianskej Michal Griger i jej učiteľ Ladislav Kudzbel z Kežmarku a ich žiaci - prof. Ján Horník a Ing. Alojz Mlynarčík, podpredsedovia MS SSP Dominik Surma a Žofia Chalupková, predse-

da OV SSP na Spiši František Mlynarčík a ďalší krajanskí činitelia.

Počas sv. omše prednesol otec biskup dojímavú kázeň, v ktorej vychádzajúc zo slov sv. evanjelia poukázal na potrebu spoznávania pravdy o Kristovi. Ide však o to, aby sme Božiu pravdu nielen spoznali a jej uverili, ale podľa nej aj žili.

- *Túto pravdu, - podotkol otec biskup, - hľasal v Jurgove aj váš nebohý farár Anton Kubašák a vieme, že to robil dobre a s láskou k svojim farníkom. Ved' sa tu viera zachováva, tu vyrástli viaceré duchovné povolania, dobré katolícke rodiny, dobrí manželia, otcovia a matky... Pestujme v sebe tú vieru, učme sa zmierlivosti, konajme dobro, aby o nás aj budúce generácie dobre spomínaли.*

Po sv. omši sa otec biskup s ostatnými účastníkmi pobožnosti pobral k hrobu Antona Kubašáka na kostolnom cintoríne, kde sa hodnú chvíľu modlil za dušu nebohého jurgovského farára.

Stretnutia s krajanmi

Poobede sa sa viacerí jurgovskí krajania a činitelia MS SSP z iných obcí zišli v miestnej požiarnej zbrojnici a čakali na príchod vzácných

hostí. Najprv sa s nimi stretol veľvyslanec SR v Poľsku Ondrej Nemčok a oboznámiť sa s niektorými dôležitými problémami, ktoré stážajú život krajanom. Týkali sa o.i. hraničných priechodov, v tom i ťažkostí krajanov pracujúcich v TANAP-e pri prechode hranice, krajanskej karty, snáh belianskeho administrátora farnosti o odstránenie malieb so slovenskými nápismi v kostole a ďalších otázok. Pán veľvyslanec, hoci ho čas súril, si všetky nastolené problémy pozorne vypočul, odpovedal na viaceré otázky, povzbudil krajanov k vytrvalosti a prisľúbil pomoc v riešení niektorých problémov.

Onedlho zavítal medzi krajanov aj otec biskup a ďalší hostia, vítaní srdečným potleskom. Počas skoro dvojhodinového stretnutia, ktoré viedol prof. J. Čongva, krajania rozprávali otcovi biskupovi o svojich radościach i starostiah, týkajúcich sa hlavne cirkevných otázok, v tom o.i. stagnácie v zavádzaní slovenských bohoslužieb v ďalších farnostiach na Spiši a Orave a na tomto pozadí i prejavov netolerancie, ako aj spomínaného problému kostolných malieb so slovenskými nápismi v Novej Belej a pod.

Hoci otec biskup viaceré problémy už poznal, bol prekvapený, že sa ich riešenie vlečie tak pomaly budťa sa vôbec nepohlo z miesta. Snažil sa povzbudiť krajanov, nabádal ich k vytrvalosti a zdôraznil, že máme plné právo na bohoslužby v rodnej reči, čo v súčasnosti zaručujú aj ustanovenia konkordátu medzi Poľskom a Vatikánom. Preto sa ich rešpektovania môžeme dožadovať nielen od cirkevných úradov, ale aj od poľskej vlády. Prehovoril aj prof. M. Griger, ktorý nadviazal na svoj príhovor v kostole venovaný postave farára A. Kubašáka, pripomienul niektoré fakty a upozornil aj na ďalšie veľké osobnosti pochádzajúce zo Spiša a Oravy.

Nebyť toho, že čas veľmi pokročil, bola by sa beseda pretiahla do večera. Potleskom a pozvaním na ďalšiu návštevu sa lúčili krajania s otcom biskupom.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

Kňaz Anton Kubašák

Narodil sa 11. novembra 1865 v oravskej Zubrohlave; syn roľníckych rodičov, pastierik, žiačik ľudovej školy a miništранtr v miestnom farskom kostole sv. Petra a Pavla. Vtedajšie roľnícke chalupy boli skromné, neoplývali nádherou, ale bezhraničnou zbožnosťou a oddanostou Božej dobrotvosti, od ktorej závisí požehnanie roľníkovej práce. Čestné miesto mal stôl, na ktorom sa nielen podávala denná skromná strava, ale bol aj rodinným oltárom, pri ktorom sa zhromažďovala rodina na rannú i večernú modlitbu. Chlieb bol Božím darom. Keď ho mamičky načínaли, robili na ňom znak kríza. Ak detom padol kúsok chleba na zem, museli ho zodvihnuť a pobožkať. Deti od malička pomáhali rodičom pri domáčich a poľných práciach a pri pasení dobytka. Cirkevná ľudová škola formovala deti v katolíckom duchu, ktorý

sa upevňoval v kostoloch modlitbou i spevom pod vedením kňazov a učiteľov.

Z takéhoto požehnaného prostredia odišiel Anton študovať na stredné školy. Po úspešnej matúre, cítiac povolanie slúžiť Božiemu oltáru, vstúpil do Knazského seminára v Spišskej Kapitule. Spišský seminár mal vysokú úroveň. Jeho základy - statútom a domácom poriadkom - položil nedecký rodák Daniel Udránsky, farár v Kacvíne, ktorého, ako vynikajúceho teologa a pedagóga, povolal biskup Michal Brígido za prvého rektora seminára v roku jeho založenia - 1815.

Kňazský profil A. Kubašáka formovali profesori: Dr. Ignác Zimmermann (M, P), Viktor Horváth (D), Dr. Martin Pirhalla (B), Dr. Karol Wildfeuer (J, H) a Aurel Klinovský (F). Rektormi boli Dr. Pavol Richnavský a Dr. Ján Čaja, špirituálom Dr. Ignác Zimmermann a prefektmi Aurel Klinovský a Dr. Karol Zimmermann.

Pripravený na knazské povolanie prijal svätoť posvätenia z rúk biskupa Dr. Juraja Čásku dňa 19. júla 1889 spolu s Andrejom Hlinkom, ktorý sa neskôr stal významným politickým činiteľom v obrane slovenského národa.

Anton Kubašák sa rozhadol venovať výlučne knazskej službe. Možno ho k tomu viedla smrť jeho krajana, spišského kanonika Jozefa Machaya z Jablonky, ktorý zomrel na Spišskej Kapitule 29. mája 1889 a bol ochovaný v katedrálnej krypte medzi biskupmi a hodnostármami kapituly. Jeho príbuzný, knaz Ján Machay z Jablonky zomrel 12. apríla 1886 a je pochovaný pri katedrálnom kostole, kde má dôstojný náhrobny pomník.

Cesty mladého kňaza pred príchodom do Jurgova v hodnosti kaplána a administrátora boli dobrú prípravou na spravovanie jurgovskej farnosti: Čimhová (1889), Veličná (1891), Dolný Kubín (1893), kde bol aj katechetom, Hybe (1894), Odorín (1895).

Jeho príchod do Jurgova bol dosť dramatický. Totíž 8. júla 1896 zomrel knaz Andrej Chmeľ, narodený v Kacvíne 26. augusta 1823, ktorý slúžil jurgovskému kostolu 46 rokov. Biskup Pavol Smrečáni zveril dočasne správu farnosti Matúšovi Pajdušákovi (pôvodom z Bobrova), kaplánovi zo Spišskej Staréj Vsi, ktorého si veriaci veľmi obľúbili. Preto ked' prišiel do Jurgova biskupom ustanovený definitívny administrátor Anton Kubašák, privítali ho dosť zdržanivo. Čas však ukázal jeho knazské kvality, a tak sa čoskoro stal veľmi obľúbeným duchovným pastierom.

Jurgovská farnosť v roku 1896 pozostávala z Jurgova (781 rím. kat., 21 židov), Čierne Hory (640 rím. kat., 7 židov), Repš (609 rím. kat.), Javoriny (245 rím. kat., 2 ev.a.v.) a Podspád (8 rím. kat. 3 židia). Teda spolu 2283 rím. kat., 2 ev.a.v. a 31 židov. Schematiczmy kňazstva Spišského biskupstva uvádzajú slovenčinu ako materinský jazyk veriacich. Z uvedeného vidno, že to bola náročná farnosť, nie len z hľadiska rozlohy, ale aj počtu veriacich. Mladý administrátor však venoval všetky svoje sily, zdravie a schopnosti Božej službe. A

mal úspechy. Už v roku 1900 ho vymenovali za vicedekana Nedeckého dištriktu a inšpektora cirkevných ľudových škôl. V roku 1901 sa stal definitívnym farárom v Jurgove a v roku 1903 dekanom Nedeckého dištriktu, do ktorého vtedy patrili farnosti: Veľká Franková, Fridman, Hanušovce, Jurgov, Kacvín, Krempachy, Vyšné a Nižné Lapše, Lechnica, Lesnica, Matiašovce, Nedeca, Spišská Stará Ves, Richvald, Tribš, Nová Belá, Haligovce a Reľov.

Ako farár a dekan si svoje povinnosti plnil dôkladne a svedomite. Viedli ho k tomu jeho ľudské a knazské vlastnosti. Ako človek bol znášanlivý, prívetivý, jemný a až nadmieru skromný. Ako kňaz vynikal hlubokou vierou a oddanostou Božej vôli. Jeho fara bola vždy otvorená na pomoc, radu a riešenie problémov veriacich. Dbal na dôstojnosť obradov, cirkevného spevu a poriadku v Božom chráme. Venoval pozornosť aj dychovej hudbe, lebo prispievala k zvyšovaniu dôstojnosti cirkevných obradov, čomu napomáhal aj jeho pekný spev, na ktorý si jeho pamätníci radi spomínači. Krstiteľnica, kazateľnica a spovednica boli drahocenné miesta jeho knazského pôsobenia. Veľkú pozornosť venoval vyučovaniu náboženstva v školách. V službe veriacim nepoznal únavu. A to žiadal aj od svojich podriadených oltárnych bratov v Nedeckom dištrikte.

Osobitnú pozornosť začal venovať sociálnej problematike Jurgova a okolia. Už v roku 1898 založil v Jurgove Potravné družstvo, ako základňu obchodného a neskôr peňažného centra, spravovaného občanmi - členmi. Podľa neho vznikali podobné organizácie v Kacvíne, Vyšných a Nižných Lapšoch, Novej Belej, Veľkej Frankovej, Spišských Hanušovciach s členmi v Jezersku, Refore a Zálesí, potom vo Veľkom Lipníku, Richvalde a v Osturni.

Počas jeho účinkovania aj jeho príčinením majiteľ Javoriny, knieža Hohenlohe - ako patrón - postavil v Javorine drevený kostol, zasvätený sv. Anne. Slávnostne ho vysvätil kapitulský vikár - sede vacante - Ferdinand Ferček dňa 24. augusta 1903. Knieža mu pri tej príležitosti daroval, na znak svojej príazne a zbožnosti, nádherný náprsný kríž.

Anton Kubašák mal vo výhľadovom pláne aj stavbu kostola v Jurgove. Ale 1. svetová vojna a povojskovo-mocensko-politicke nedorozumenia a boje, ako aj zmena štátnej hranice znemožnili tieto bohumilé snahy farara A. Kubašáka. Zákerňa nemoc čoskoro zlomila jeho sily a predčasná smrť dňa 18. februára 1921 ho vyrvala spomedzi verného zbožného ľudu. Pochovali ho na čestnom mieste pri kostole. Farníci v modlitbách s vďakou na neho spomínajú, najmä za nespočetné krsty, sobáše, prípravu veriacich na odchod do večnosti, za vzácene homílie, vyučovanie detí, privádzanie mládeže ku knazskému povolaniu i k svetskému štúdiu nielen v Jurgove, ale v celom Nedeckom dištrikte.

MICHAL GRIGER
FOTOREPORTÁŽ Z NÁVŠTEVY
NA 3. STR. OBALKY

PRED XI. ZJAZDOM SSP

JÁN PETRÁŠEK
z Krempáčov

- Musím povedať, že v súčasnosti treba kladne hodnotiť činnosť nášho Spolku, ktorý organizuje mnohé kultúrne podujatia, ako napr. fašiangy, dni slovenskej kultúry či prehliadky dychoviek. Máme, žiaľ, málo folklórnych súborov a len jeden divadelný krúžok, ktoré nás reprezentujú. Dávnejšie ich bolo viac, lenže to boli iné časy. Aby mohol nejaký krúžok alebo súbor pôsobiť, sú potrební aktívni a obetaví ľudia, ktorí by sa chceli nezištné angažovať. Žiaľ, v súčasnosti takýchto ľudí nie je veľa. Síce, podľa mňa, aj dnes by sme ich našli viacej, lenže časy sú ľahšie a ľudia musia zarábať na živobytie, preto aj voľného času majú menej.

Aj náš Spolok musí zarábať, myslíť na budúcnosť a kráčať s duchom doby. Vieme, že každé podujatie si vyžaduje značné finančné náklady, preto aj my musíme podnikať, aby sme mali odkaš čerpať prostriedky. Veľmi dobrým začiatkom je tu činnosť našej tlačiarne či prenajímanie priestorov v budove nášho Spolku v Krakove, čo SSP dáva istú finančnú samostatnosť. Veľmi sa mi páči myšlienka výstavby veľkých centier slovenskej kultúry, ktoré môžu našu činnosť značne upevniť. Ide len o to, aby sa pri tom všetkom nezabúdalo na krajanov, veď všetko čo sa v Spolku robí, má slúžiť práve im.

Keby som mal ešte hodnotiť činnosť našej organizácie, myslím si, že niektoré veci by sa mali riešiť premyslenejšie. Napríklad, podľa mňa, vôbec nebola potrebná volba nového predsedu Obvodného výboru SSP na Spiši. Je sice pravda, že predsedá na pol roka vystoval, lenže nevzdal sa svojej funkcie a v tom čase ho mohli zastupovať podpredsedovia.

Páči sa mi, že sa konečne začína rovňať spolupráca Poľska so Slovenskom. Aj my sa musíme o túto spoluprácu usilovať. Myslím si, že by sme mali nadviazať lepšie kontakty najmä s prihraničnými oblastami, teda so slovenským Spišom. Mohli by sme častejšie usporadúvať nejaké spoločné vystúpenia folklórnych súborov či spoločnú vatru a pod. Chápmem však, že to nie je také ľahké, ako sa zdá, lebo každé podujatie je spojené s istými finančnými nákladmi. Práve preto, ako som už spomíнал, sa náš Spolok musí snažiť sám získať nejaké peniaze.

S činnosťou našej MS som veľmi spokojný. Je potešiteľné, že máme v nej dosť mladých ľudí. Vždy, keď organizujeme kultúrne podujatia, krajania sa doň radi zapájajú. Aj s pred-

platným Životu sme medzi prvými. Dnes ešte mnohí naši členovia nemajú krajanskú kartu. Ani ja ju ešte nemám. Pravdu povediac, karta nespĺňa naše očakávania.

Záverom ešte jeden postreh z posledného zjazdu. Počas neho som cítil, akoby sme boli rozdelení na Spiš a Oravu, a veľmi sa mi to nepáčilo. Preto by som chcel, aby sme na tomto zjazde tvorili naozaj jednotný Spolok Slovákov v Poľsku a nie jeho spišskú a oravskú časť. Povedal by som, že na Spiši náš Spolok trošku lepšie prosperuje, preto musíme pomôcť Orave a hlavne držať sa spolu.

FRANTIŠEK BRODOVSKÝ
z Novej Belej

- Prednedávnom sme zvolili nového obvodného predsedu, teraz je čas na organizovanie volebných schôdzí, na ktorých budeme môcť prediskutovať naše problémy a zvoliť delegátov na zjazd. Aj v Novej Belej máme problémy. Už dlhší čas je naša miestna skupina bez predsedu, preto by bolo treba zvoliť nového. No hlavným problémom, ktorý musíme vyriešiť, je otázka slovenských malieb v kostole. Tieto malieb boli v našom kostole dlhé roky a nikomu neprekážali. Musia tam zostať aj nadalej, aj keď náš pán farár vyhlásil, že kostol treba vybieliť a obrazy zamaľovať. Kostol predsa slúži všetkým, a obrazy sú jeho súčasťou. A keď sa niekto na ne nemôže dívať, nemusí do tohto kostola chodiť. Bolo by tiež treba vyriešiť otázku našej klubovne, ktorá si vyžaduje opravu. Najlepším riešením by bolo klubovňu zbúrať, a na jej mieste postaviť novú. Myslím si, že je už načas vymeriť na klubovniach tabule, ved' už nie sme KSSČaS, ale Spolkom Slovákov v Poľsku.

V súčasnosti som s činnosťou našej miestnej skupiny spokojný. Medzi členmi nechýbajú ani mladí krajania. Prednedávnom nám pribudli piati noví členovia. Mnohí krajania ešte nemajú krajanskú kartu. Ani ja ju ešte nemám, malo by zjednodušiť jej vydávanie. Nejde však o nás, starých krajanov, ale o našu mládež. Krajanská karta má pomôcť hlavne im, aby boli na Slovensku považovaní za Slovákov a aby mohli bez problémov štудovať v SR.

V činnosti nášho Spolku sa mi veľmi páči, že nadväzujeme spoluprácu so Slovenskou republikou. Naše deti boli na Slovensku v tzv. škole v prírode, aj súbor mal vystúpenia po celom Slovensku. To je veľmi dobre, treba však túto spoluprácu ešte zintenzívniť, aby Slováci vedeli viac o krajanoch v Poľsku.

Zaznamenal: JÁN BRYJA

ALOJZ BUGAJSKÝ
z Jablonky

Ked' sme prednedávnom do funkcie predsedu OV SSP na Orave zvolili krajanu Augustinu Andrašáku, zdalo sa, že sa naša činnosť na Orave v značnej miere ožíví. Začiatky tomu aj nasvedčovali. Naši členovia sa začali zúčastňovať na schôdzach a prejavovali rastúci záujem o krajanskú činnosť. Práve ked' sme sa pripravovali na náš sviatok, VI. deň slovenskej kultúry na Orave, krajan Andrašák náhle zomrel. Naše plány sa zmarili. Čo sa však stalo, už sa neodstane a s tým sa treba zmierit. Krajania sa musia dať opäť dokopy a pouvažovať, ako rozhýbať činnosť obvodu. Na zjazde chcem tiež hovoriť o problémoch našej miestnej skupiny v Jablonke, ako napr. pritiahať mladých ľudí do našej činnosti. Zatiaľ totiž nemáme kde zorganizovať podujatia, ktoré by mládež zaujali. Myslím tu napríklad na ľudové zábavy, divadelné predstavenia, či iné kultúrne podujatia, aké sme ešte pred pár rokmi mohli organizovať v požiarnej zbrojnici. Chodilo tam mnoho mladých krajanov. Hoci je zbrojnica odnedávna rozšírená o ďalšie, treba povedať, pekné priestory, pre nás tam miesto už nezostalo. Ľahká je tiež situácia s vyučovaním slovenského jazyka v našej škole č. 2 v Jablonke, ktorú, - ak chceme, aby nezankla, - musíme ešte v tomto roku vyriešiť. Verím, že práve na tomto Zjazde sa nám spoľne podarí nájsť východisko z mnohých problémov, ktoré oravských krajanov trápi.

Zaznamenal: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO Z ORAVY

V októbri svoje 65. narodeniny oslaví krajan Jozef Fula (25.10.) a 50 rokov sa dožíva Mária Červeňová (22. 10.), obaja z Chyžného. Našim oslávencom srdečne blahoželáme.

* * *

V auguste došlo na Orave k niekoľkým požiarom, ktorých príčinou bolo samovznenie sena. Dňa 6. augusta t.r. v Jablonke zhorela stodola so senom a poľnohospodárskym náradím a 18. augusta strávíl oheň v Chyžnom ďalšiu drevenú stodolu a niekoľko ton sena. Škody odhaduje na 70 tisíc zlотовých.

* * *

Babiohorský národný park, ktorý sa rozprestiera na značnej časti Oravy, má nového riaditeľa. Po odvolaní Jacka Wizimierského sa ním stal bývalý zástupca riaditeľa Gorczanského národného parku Janusz Tomaszewicz.

PETER KOLLÁRIK

AKO ĎALEJ V NAŠICH ŠKOLÁCH?

Opäť sa začal nový školský rok. Tentoraz však slovo nový znie akosi výnimočnejšie. Školy totiž začali pôsobiť podľa nového, zreformovaného systému. Zmení sa veda: budú nové školské programy, nové učebnice, nové zásady klasifikovania, nové školské štruktúry, no a nové gymnázia. Nemožno však zabúdať na to, že zmeny v školách treba zavádzat veľmi rozvážne a pokojne a že najväčnejší v týchto zmenách sú žiaci. Poľské školstvo zmeny už nevyhnutne potrebovalo. Teraz však treba dbať najmä o to, aby sa robili šikovne a aby sa nestratilo to, čo bolo dobré aj v doterajšom školskom systéme.

Nové reformy - noví žiaci

1. septembra 1999 nastúpilo do škôl v celom Poľsku asi 7,1 miliónov žiakov, z toho 3,9 milióna do 15,5 tisíc základných škôl, v ktorých je vyučovanie skrátené z 8 na 6 rokov. Ďalších 600 tisíc žiakov začalo vyučovanie v nových trojročných gymnáziach. Poznamenajme, že v malopoľskom vojvodstve sa začalo vyučovať v 43 nových školách a pribudlo aj 24 nových telocviční. Zatial jedným z problémov, a nielen tu, je dovádzanie žiakov do škôl, ktoré v mnohých obciach a dokonca mestách nebolo plne zabezpečené a ani nevedno, kedy bude.

V Kyčoroch na Orave,

patriacich do veľkolipnickej gminy, sa 1. septembra t.r. konalo slávnostné otvorenie malopoľského školského roka 1999/2000. Slávnosť, na ktorej sa o.i. zúčastnili kardinál Franciszek Macharski, malopoľský vojvoda Ryszard Masłowski, vicemarsalek Senátu PR Andrzej Chronowski, vojt gminy Veľká Lipnica a poslanec Franciszek Adamczyk a vojvodský kurátor osvetky a výchovy Jerzy Lakkowski, bola spojená s otvorením novej školy, ktorú začali stavať v roku 1993. Po slávnostnej sv. omši v kostole sv. Lukáša pekne vyzdobenú školu posvätil kardinál F. Macharski. Novú ZŠ v Kyčoroch začalo navštevovať 113 žiakov, ktorých učí šesť učiteľov, pod vedením riaditeľky Heleny Omylakovej.

Poznamenajme, že gmina Veľká Lipnica ako prvá na Orave prevzala pod svoju správu základné školstvo už po roku 1991. V gmine sa okrem piatich základných škôl nachádza aj Technické lycum, z ktorého brán vyšli prví maturanti v máji tohto roku. Okrem kyčorskej školy vybudovali v gmine aj veľkú, modernú športovú halu, na ktorú sú Veľkolipničania právom hrdí.

V gmine Veľká Lipnica

- V tomto školskom roku, - hovorí riaditeľ združenia všeobecnovzdelávacích škôl v gmi-

Na slávnosti v Kyčoroch vystúpila kapela L. Mlynarczyka

ne Veľká Lipnica Mgr. Ing. Jan Kuliga, - nastúpil v našich školách nasledujúci počet žiakov a študentov. V ZŠ č. 1 (Murovanica) - 215 žiakov, v ZŠ č. 2 (Centrum) - 274, v ZŠ č. 3 (Skročíky) - 163, v ZŠ č. 4. (Privarovka) - 146 a v ZŠ č. 5 (Kyčory) - 113 žiakov. V Technickom lyceu sa učí 312 študentov, čiže spolu 1223 žiakov, ktorých učí 83 učitelia.

Žiaci prvých tried nového gymnázia, ktorých je spolu 115, sú zatiaľ rozmiestnení v jednotlivých základných školách. Po ukončení rekonštrukcie starého kultúrneho domu vo Veľkej Lipnici-Centre, sa v ňom začnú učiť žiaci ZŠ č. 2, a do vyprázdnejenej dvojky sa nastafujú gymnazisti.

- Problém s dochádzaním žiakov do škôl, - pokračuje J. Kuliga, - u nás prakticky neexistuje, vedľažien z nich to nemá do školy ďalej ako 2, 5 kilometra, čo je v zhode s platnými predpismi Ministerstva národného vzdelávania PR.

V gmine Jablonka

O situácii školstva v Jablonke a okolitých obciach nám porozprávala gminná inšpektorka Maria Stasziewiczová. O.i. povedala:

- Celkový počet žiakov a študentov je 2091. Ich dovoz máme v podstate vybavený. Sú podpísané dohody so súkromnými majiteľmi autobusov, konkrétnie s firmou p. Łaciaka a Zbelu z Chyžného a za dovoz detí do škôl platí gminný úrad. Ako to však bude s novým „gymbusom,“ ktorý máme prislúbený, ešte stále nič nevieme. Na situácii to však aj tak nič nemení.

Zaujímalo ma, ako v jablonskej gmine vyzerá ďalšie vyučovanie slovenského jazyka, najmä v ZŠ č. 1 v Malej Lipnici a v ZŠ č. 1 a č. 2 v Hornej Zubrici, teda v školách, kde do konca júna 1999 slovenčinu vyučovala Katarína Reisová, no a v ZŠ č. 2 v Jablonke, kde sa už štyri roky nekonal nábor nových žiakov.

- V ZŠ č. 1 v Hornej Zubrici - hovorí M. Stasziewiczová, - kde je aj nové gymnázium, sa slovenčinu učí 15 žiakov, v tom traja osmáci zo školy č. 2. Vyučuje ich Maria Pawlaková, ktorá učí aj v ZŠ v Dolnej Zubrici.

- V ZŠ č. 1 v Malej Lipnici, - hovorí bývalý riaditeľ tejto školy Wiesław Kuchta, - kde je aj

nové gymnázium, je od 1. septembra 1999 novou riaditeľkou Anna Królová. Slovenský jazyk v škole zatiaľ zostáva. Piati žiakov v 8. triede vyučuje Lucyna Greláková.

Veľmi vážny problém, a to nielen s ďalším vyučovaním slovenského jazyka, ale aj s budúcou existenciou školy, je nadalej v ZŠ č. 2 so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke.

- V tejto škole, - hovorí M. Stasziewiczová, - zostało už len pätnásť žiakov. V piatej triede sa učia traja, v šiestej - piati a v ôsmej - siedmi. V januári 2000 sa teda bude musieť, hoci neradi, obrátiť na Kuratorium s návrhom na likvidáciu ZŠ č. 2 v Jablonke. V tunajšom lyceu, ako aj v novom gymnáziu slovenský jazyk nadalej vyučuje Anna Lenczovská z Chyžného. V ZŠ č. 2 v Podvilku, kde slovenský jazyk vyučovala Grazyna Kozáková, sa tento jazyk v tomto roku, ziaľ, už nevyučuje.

Počet žiakov v Jablonke: v ZŠ č. 1 - 502 žiakov, v ZŠ č. 2 - 15, v ZŠ Jablonka-Matognego - 21, v ZŠ Jablonka-Bory - 65 a v lyceu - 127 študentov.

V Malej Lipnici: v ZŠ č. 1 - 129 žiakov, v ZŠ č. 2 - 141, v ZŠ č. 3 - 138 a v gymnáziu - 48 žiakov. V ZŠ v Dolnej Zubrici - 140 žiakov, v ZŠ č. 1 v Hornej Zubrici - 113 žiakov, v ZŠ č. 2 - 149, v ZŠ č. 3 - 115 a v gymnáziu - 77 žiakov, v ZŠ v Oravke - 113 žiakov, v ZŠ v Chyžnom - 92 žiakov, v ZŠ č. 1 v Podvilku - 157 žiakov, v novej ZŠ č. 2 - 159 a v gymnáziu - 45 žiakov.

Žiakov v jablonskej gmine učí 180 učiteľov.

Uvedme na záver ešte informáciu o volných dňoch, ktorá iste poteší žiakov a učiteľov. Zimné prázdniny budú v dňoch 23. až 31. decembra 1999, jarné prázdniny od 31. januára do 13. februára, ukončenie vyučovania v maturitných triedach - 28. apríla, koniec vyučovania v ôsmackých triedach - 21. júna a koniec školského roka - 23. júna. Ďalšími volnými dňami môžu byť (po odučení): 12. november 1999, 2. máj a 23. jún 2000.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Pohľad na novú školu

Sv. omšu celebriuje kardinál F. Macharski

NOVÁ ŠKOLA V KREMPACHOCH

Od prvého septembra 1999 začali v Poľsku pôsobiť nové gymnázia. Jedno z nich, najväčšie na Spiši, sa nachádza v novopostavenej škole v Krempachoch, ktorej posviacka a slávnostné otvorenie sa konalo 4. septembra t.r.

Škola 21. storočia

Výstavba novej školy sa začala na jeseň 1995. Pôvodne mal objekt slúžiť ako základná škola. Krempašania sa s chutou pustili do stavebných prác, ktoré podla predpokladov mali trvať päť až šesť rokov. Ako je vidieť, výsledky predbehli plány, keďže už po štyroch rokoch bola výstavba ukončená. Je to dôkaz nielen usilovnosti Krempašanov, ktorí na stavbe odpracovali nespočetné množstvo hodín, ale aj dobrej organizácie práce, podpory a úspešnej spolupráce s gminným úradom v Novom Targu a ostatnými samosprávnymi jednotkami. Dnes nová krempašská škola, ktorá môže slúžiť vyše 400 deťom, pôsobí skutočne imponantným dojmom. V prvých septembrových dňoch prebiehali ešte posledné práce pri jej zariadení. Dokonca aj v deň posviacky prišiel ešte nákladný automobil plný nábytku pred novú školu. Žiakov z okolitých dedín budú do nej každý deň dovážať školské autobusy. Treba povedať, že Krempašania môžu byť na ňu právom hrdí.

Slávnostná posviacka

Sobota 4. septembra sa určite zapíše do krempašskej kroniky ako mimoriadne svätočný deň. Slávnosť, ktorá prebiehala na nádvorí novej školy, sa začala o 10. hodine slávnostnou sv. omšou, ktorú celebroval metropolita krakovskej archidiécézy kardinál Franciszek Macharski. Zúčastnili sa jej okrem početných Krempašanov aj viacerí hostia, o.i. vojt gminy Nový Targ Jan Smarduch a krakovský kurátor osvety a výchovy Jerzy Laskowski. Nechýbali samozrejme učitelia a žiaci základnej školy a nového gymnázia. Celú slávnosť spríjemnil spevom krempašský detší zbor a miestna dychovka. V kázní kardinál Macharski podakoval Krempašanom a celej nowotarskej gmine za spoločné usilie pri výstavbe tejto školy. Podotkol, že škola je príkladom spoločného diela, v ktorom všetkým išlo nie o zisk, ale o druhého človeka.

- *Toto gymnázium je znamením spoločného usilia a ako také musí zostať mestom jednoty, nie rozporov rôznych skupín ľudí či rôznych regiónov,* - hovoril dakej kardinál Macharski. Zároveň sa obrátil na učiteľov a zdôraznil: modlím sa, aby ste dokázali obsiať vedomosťami každé srdce a každý rozum.

Po svätej omši nasledovali príležitostné prejavy. Najprv hostí a všetkých prítomných srdečne privítal vojt Jan Smarduch, ktorý zároveň podakoval všetkým, čo sa podieľali na výstavbe tejto školy. Potom svoje podakovanie vyjadril aj krempašský richtár Jan Kalata a kurátor Jerzy Laskowski, ktorý o.i. povedal:

- *Dospeli pri tejto škole už splnili svoju časť práce, teraz musia ďalší krok urobiť žiaci a ich vychovávatelia. Želám im, aby sa v tejto škole mohli žiaci na každej hodine s dôverou obratiť na učiteľov, aby ich škola dobre pripravila nielen na ďalšie štúdiá, ale vôbec do života.*

Niekolkými vettami sa prítomným prihovoril aj poslanec Sejmu F. Adamczyk z Veľkej Lipnice.

Po prejavoch nasledovala slávnostná posviacka. Kardinál Macharski najprv posvätil kríže, ktoré budú umiestnené v nových učebniach a potom samotnú školu. Nasledovalo slávnostné prestrihnutie dvojfarebnej stúžky pred vchodom do školy a odovzdanie symbolického klúča, novomenovanému riaditeľovi gymnázia Janovi Szenderewiczovi.

Na záver slávnosti sa prítomným predstavili krempašskí žiaci. V ich kultúrnom programe nechýbali ani krásne slovenské pesničky.

Text a foto: JÁN BRYJA

Slávnosti sa zúčastnila skoro polovica obce

Vystupuje školský zbor

A ZASA DO ŠKOLY...

Tohtoročné prázdniny sú nenávratne za nami. Pre všetkých študentov, žiakov základných škôl, ale aj pre učiteľov sa skončil čas oddychu a začalo sa obdobie pracovného zápolenia. V posledných prázdninových dňoch sme sa vybrali do Novej Belej za niekoľkými našimi stredoškoláčkami študujúcimi na Slovensku, aby sa s nami podelili svojimi zážitkami z prázdnin a plánmi do budúcnosti.

Prázdniny - dobré, ale krátke

Doma sme zastihli štyri študentky. Alžbeta Bednarčíková je žiačkou 4. triedy na trsteniskom gymnáziu. Aj Kristína Kolodejová študuje v poslednom ročníku, avšak na Strednej zdravotníckej škole v Poprade. Marta Bryjová je žiačkou tretej triedy na Obchodnej akadémii v Poprade a Dana Cervásová študuje druhý rok na SOU-elekrotechnickom v Nižnej.

Väčšiu časť prázdnin strávili dievčatá doma a pomáhali rodičom v poľných práciach. Dana s Kristínou sú členkami folklórneho súboru Spiš, preto si prázdniny spestrili dvojtýždňovým zájazdom po Slovensku, ktorý súbor uskutočnil v rámci Dňa zahraničných Slovákov v Slovenskej republike. Zaujímavý začiatok prázdnin mala Marta.

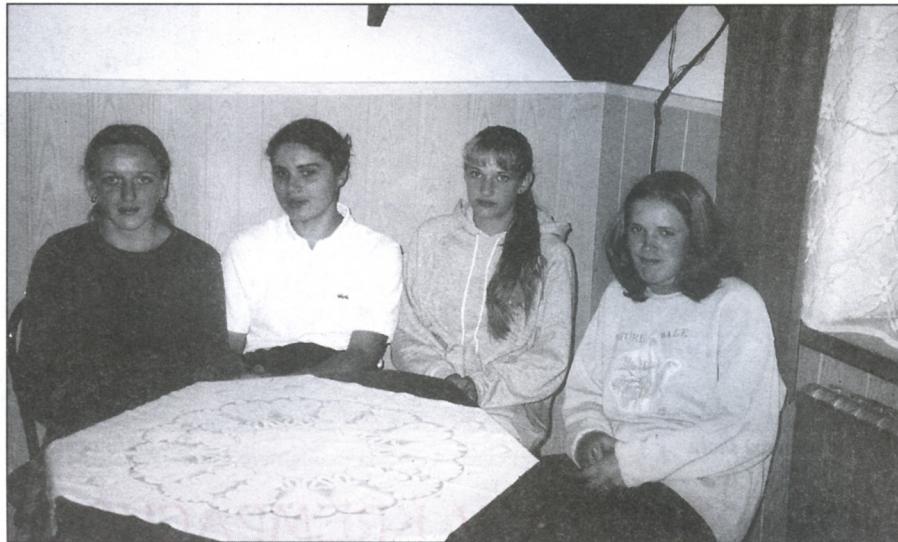
- Naša škola usporiadala na konci školského roka desaťdňový zájazd do Talianska, - hovorí Marta. - Bolo naozaj výborne. Bývali sme v penzióne v mestečku Rimmuni. Často sme sa chodili kúpať v mori, plavíť sa na loďach alebo navštievovali miestne pamätihostnosti. Zvyšok prázdnin som strávila doma.

Ani doma sa však mladé Belianky nenudili. Každú sobotu a nedeľu sa v miestnej požiarnej zbrojnici konali diskotéky, a za pekného počasia sa mohli kúpať v nedalekej Biaľke. Všetko dobré sa však rýchlo končí, aj prázdniny rýchlo ubehli a prišiel čas opäť sa zahľbiť do študentských strastí a slasti.

Internátny život

Aj keď škola sa im začala až druhého septembra, dievčatá sa museli na Slovensko vybrať o deň skôr, aby sa zapísali na internát. Marta a Kristína bývajú v Poprade v tom istom internáte. Alžbeta má internát v susednom Tvrdošíne, takže do školy musí každý deň dochádzať autobusom. Dana pre zmenu má zo všetkých najbližšie z internátu do školy, keďže obe budovy sú spojené. Na internátny život dievčatá nenariekač, aj keď niektoré veci by sa podľa nich mohli riešiť ináč.

- V internáte nemáme jedáleň, len v škole, - hovorí Marta. - Mne to vyhovuje. Ráno prídem do školy a pred vyučovaním sa naraňajem. Po vyučovaní idem hned na obed, len na večeru musím dochádzať z internátu. Nepáči sa mi len to, že sa nemôžem nikdy zo stravy odhlásiť. Vždy si musím vykúpiť stravné lístky na celý mesiac, a ak by som niekedy nechcela

Belialské študentky (zľava): Kristína, Alžbeta, Dana a Marta

istiť na obed či večeru, alebo na jeden deň musela niekom vycestovať, tak mi lístok prepadne. Odhlásiť sa zo stravy môžeme len na základe lekárskeho potvrdenia.

Tú istú jedáleň v Obchodnej akadémii navštěvuje aj Kristína.

- Ubytovanie v internáte je spojené so stravovaním v jedálne. Keďže som z inej školy, a obedy by som nestihala, nemusím kupovať celodennú stravu, len raňajky alebo večere. Lenže, podobne ako Marta, ani ja sa nemôžem odhlásiť zo stravy.

Alžbeta s Danou nemajú so stravovaním problémy, keďže majú jedáleň v internáte. Internátny režim dňa je u všetkých dievčat rovnaký: ráno do školy, poobede chvíľa oddychu, potom od 16. do 18. hod. povinné štúdium a o 18. večera, po ktorej sú vychádzky. Marta s Kristínou majú vychádzky od 18. do 20. hod. Na internáte SOU - elekrotechnickom sú dievčatá trošku zvýhodnené. Vychádzky majú totiž povolené do 21. hod., kým chlapci len do 20. Nuž ale v celom internáte sú ubytované len dve dievčatá, takže chlapci im to určite odpustia. V tvrdošínskom internáte je vychádzkový čas rozdelený podľa ročníkov. Prváci majú vychádzky od 18. do 19,30. hod, druháci do 20., tretiaci do 20,30 a štvrtáci do 21. hodiny. Ako nás však dievčatá uistili, väčšinu voľného času venujú učeniu alebo športovaniu. Samozrejme, internáty musia taktiež vychovávať k poriadkumilovnosti, preto bodovanie izieb je na každodenneom poriadku.

- Jednotlivým izbám sa prideluje od 0 do 10 bodov, - hovorí Alžbeta. - Kto získá za svoju izbu menej ako 5 bodov je potrestaný brigádou, tzn. o šiestej ráno, pol hodiny pred budíčkom, musí išť upratovať okolie internátu.

Maturita pred dverami

Pre Alžbetu a Kristínu bude tento školský rok asi najťažší, ale aj najdôležitejší. Najprv sú pred nimi maturitné skúšky a potom prijímacie pohovory na vysoké školy. Dievčatá nám pre-

zradili, že už cez prázdniny si začali pomaličky odsviežovať staré vedomosti, veď čas tak rýchle beží, že človek sa ani neobzrie, keď nadíde akademický týždeň. Alžbeta bude maturovať zo slovenčiny, dejepisu, geografie a ruštiny. Kristínu čaká na zdravotníckej škole maturita zo slovenčiny, nemčiny, zdravia a kliniky chorôb, preventívneho a klinického ošetrovateľstva a praxe. Po uspešnom zvládnutí maturít by obe chceli pokračovať v štúdiu na slovenskej vysokej škole, lenže koncom prázdnin ešte presne nevedeli, kam pošú prihlášky. Najskôr to skúsia na niektoré pedagogickej škole. Alžbeta by chcela študovať slovenčinu s nejakým iným predmetom, pokiaľ by sa dalo, tak s poštinou. V štúdiu na vysokej škole by chcela pokračovať aj Marta s Danou, tie však majú ešte dosť času na výber študijného smere.

Ako nám však všetky štyri prezradili, po vyštudovaní sa chcú vrátiť späť do rodnej obce. Na Slovensku sa im sice páči, ale domov ich to vždyť ľahá. Veď nenaďarmo sa vratí, že všeď dobre, ale doma najlepšie.

V škole je dobré...

Dievčatá sú so štúdiami na Slovensku veľmi spokojné. Chvália si vzťahy s učiteľmi aj so spolužiacimi, ktorí im neraz pomáhajú pri vyučovaní.

- Od začiatku nás všetci berú ako ostatných Slovákov, - hovorí Alžbeta. - V škole a v internáte nemáme žiadne problémy. Učíť sa musíme rovako ako ostatní študenti, na začiatku aj viac, aby sme s nimi udržali tempo. Ved' nikto na nás nepozerá ľahkým okom, snáď len okrem slovenčinárov, ktorí spočiatku brali ohľad na náš pravopis.

Naši študenti by nemali mať problémy ani so slovenskými úradmi pri vybavovaní poverenia pobytu. Nápomocnou im v tom má byť krajanská karta. Zo spomínaných dievčat ju

DOKONČENIE NA STR. 17

Slávobrana na privítanie dožinkových hostí

Na čele dožinkového sprievodu jazdkyne na koňoch

ORAVSKÉ DOŽINKY '99

Každoročne, obvykle na prelome augusta a septembra, sa niektorá z obcí v gmine Jablonka stáva dejiskom peknej ľudovej slávnosti - dožiniek, na ktorých roľníci oslavujú začatie žatevnych prác. V tomto roku sa tento roľnícky sviatok konal 29. augusta t.r. v Hornej Zubrici.

Medzi stovkami divákov, ktorí v tento slnečný letný deň zavítali do Hornej Zubricie, bolo aj mnoho významných hostí, o.i. maršalek sejmiku malopoľského vojvodstva Andrzej Sasula, vedúci Centra poľskej kultúry v Ríme Marco Querel, starostovia okresov Nový Targ a Suchá Beskidská Jan Łasyk a Andrzej Pajak, delegácia gminy Jablonka s vojtom Antonim Wontorczykom a predsedom gminnej rady Antonim Karlakom a ďalší.

Na sv. omši a v skanzene

Farebný dožinkový sprievod, ktorý sa skladal z ôsmich vozov, prešiel z Jablonky až pred kostol sv. Michala v Hornej Zubrici. V čele išli štyria jazdci na koňoch, za nimi voz s ľudovou hudbou a povozy z Jablonky a Jablonky-Borov, Chyžného, Oravky, Dolnej a Hornej Zubrice, Malej Lipnice a Podvlka. Všetci účastníci

dožiniek sa najskôr zúčastnili slávnostnej sv. omše, ktorú celebroval miestny kňaz Wiesław Popielarczyk, a potom nasledovalo posvätenie poľnohospodárskych plodov a dožinkových vencov. Od kostola prešiel sprievod, ktorý užívajúci desiatky osobných automobilov s návštěvníkmi z rôznych kútov Poľska, do areálu Oravského etnografického parku v Hornej Zubrici.

Na slávnostne ozdobenom pódiu sa divákom a hosťom predstavili jednotliví reprezentanti oravských obcí, ktorí predviedli o.i. ukážky poľných prác, tkanie ľanu a mlátenie obilia pomocou gepla, ktorý ťahal kôň. Zapievali tiež viaceré pesničiek, ktoré kedysi zneli z úst žencov a koscov. V bohatom kultúnom programe, ktorý nasledoval, sa predstavili aj viaceré oravské folklórne súbory, o.i. Skalniok z Hornej Zubrice, Rombaň z Chyžného a Małe Podhale z Jablonky. Zahral tiež dychový orchester z Hornej Zubrice.

Najkrajšie vence a povozy

Po vystúpeniach súborov vedúca poroty Emilia Rutkowska vyhlásila výsledky súťaží o najkrajší dožinkový veniec a konský povoz.

V súťaži vencov prvé miesto a odmenu 160 zlôtých udelila porota nakoniec Chyžnému. Poznamenajme, že víťazný veniec, zhotovený z obilných kláškov, zrniek maku, fazule, ryže a semien vŕbovca bôbu, pripravili ríchtár Jan Budinski, starostovia Marian Lenczowski a Grażyna Gjałda, kňaz Michał Wojnarowski a členovia súboru Rombaň. Na druhom mieste skončil veniec z Jablonky-Borov a tretí bol veniec z Hornej Zubricie. Ďalšie miesta obsadili: Dolná Zubrica, Oravka, Malá Lipnica, Jablonka a Podvlk.

Porota mala neľahkú úlohu aj pri určení víťaza súťaže o nakrajší konský povoz. Nakoniec sa uzhodla, že náročným kritériám najlepšie zodpovedá povoz z Jablonky-Borov (Karol Nowak-Karol Sandrzyk), ktorý mimochodom vyhral aj na vlaňajších dožinkách v Dolnej Zubrici. Na druhom mieste skončil povoz z Hornej Zubricie (Ludwik a Józef Wilczekovci a Józef Kardias) a na treťom povoz z Malej Lipnice (Franciszek Omylak-Eugeniusz Bury).

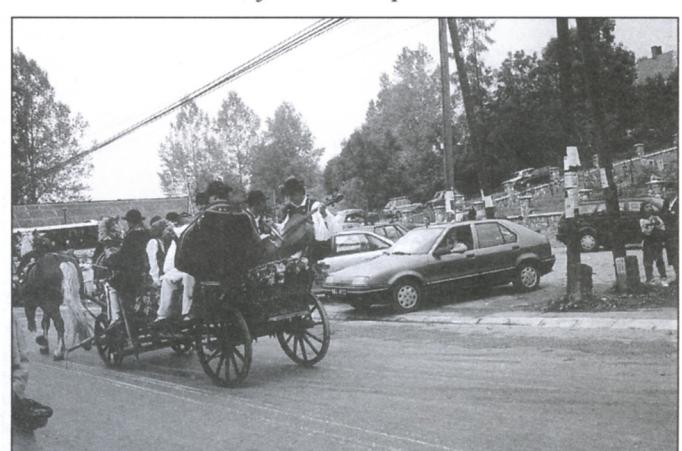
Po vyhlásení výsledkov pokračovala zábava pri vatre, na ktorej sa opekali chutné klobásky. Tohoročná dožinková slávnosť bola mimoriadne bohatá a vydarená. Roľníci totiž zožbierali celkom peknú úrodu, preto mali čo oslavovať...

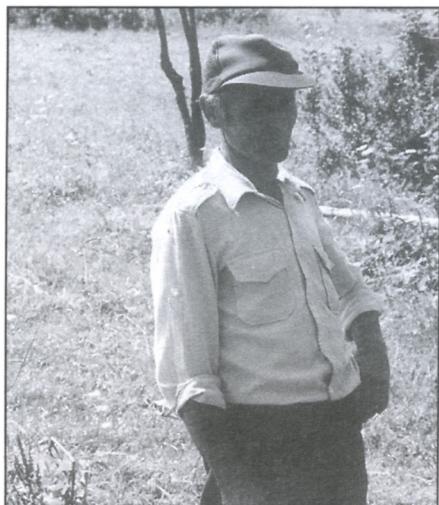
Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Občania z Oravky vezú dožinkový veniec

Na dožinkoch nemohla chýbať dobrá kapela

Predseda MS v Podsrní J. Zonzel

Pohľad na Podsrnie

V KÚTE ORAVY

Podsrnie - nevelká oravská obec, nazývaná v minulosti aj Stredná Oravka, leží na oboch brehoch potoka Oravka, akoby na okraji Oravy. Je to prekrásna oblasť, donedávna málo známa a neprístupná, a snáď aj preto je tu ešte stále čistý vzduch, mnoho lesov, krištáľová voda a panenská príroda, ktoré dokážu uspokojiť aj najnáročnejšieho turistu. Dedina je doslova zastratená v doline medzi Podvrkou a Harkabuzom. Od posledného administratívneho delenia v 70. rokoch patrí, spolu s Harkabuzom a Bukowinou-Podsklím do neoravskej gminy Raba Wyżna. Tieto tri nevelké obce, akoby odtrhnuté od Oravy, boli v gmine často odkázané viac samé na seba. Tomu, že za inými nezaostali, vďaka najmä húževnatosti, tvrdosti a svedomitej práci svojich občanov.

Obec patrí cirkevné do podvŕšianskej farnosti, v súvislosti s čím aj Podsrňania podporujú krajanov z Podvrky v ich snahách o zavedenie slovenských bohoslužieb v tamojšom kostole sv. Martina, o ktoré sa, žiaľ, neúspešne, pokúšajú už vyše štyri roky. Predsedom MS SSP v Podsrni je od roku 1993 Ján Zonzel,

ktorého otec, taktiež Ján, v lete 1945 tragicky zahynul počas prestrelky s poľskou milíciovou pri kostole v Podvrku.

S otázkami o súčasný život a problémy obce som s obrátil na nového richtára, mladého gazdu Józefa Jędraszczaka.

U richtárovcoў

Čas, ktorý som strávil čakaním na jeho príchod z hory, mi zaujímavým rozprávaním krátila jeho matka, krajanka Terézia Jendraščáková, rodáčka z Podvrky, ako aj jej nevesta, mladá „richtárka“ Renata Jędraszczaková (rod. Strašnová).

- Život v našej obci - hovorí T. Jendraščáková - nie je ľahký. Pôda je neúrodná a výkupné ceny veľmi nízke, napr. za liter mlieka nám platia len 45 až 69 gr., takže mnohí z rolníctva postupne rezignujú. V obci nie je doteraz zavedená kanalizácia, ani vodovody. Máme len jeden obchod, ktorý sa sice nachádza v strede obce a je dosť dobre zásobený, ale ľudia žijúci na opačných koncoch obce majú do neho pomerne ďaleko. Kedysi sice fungoval aj druhý, veľký obchod, ale už roky je zavretý a teraz ho vraj chce gminné družstvo dokonca predať. Ked'sa to však nepodarí, mal by v ňom byť svadobný dom. Chlieb do našej

obce priváža každý druhý deň auto zo súkromnej pekárne Romana Grapu v Podvrku a pojazdná predajňa dováža zasa každý pondelok zmiešaný tovar. Denne tiež vozia ovocie a zeleninu.

Hoci pôda, ku ktorej mnohí dodnes lipnú ich nijako nevládze užívajú, najmä starší sa jej úporivo držia. Treba však povedať, že mechanizácia prenikla už aj do Podsrnia, a to priam milovými krokmi.

- Ešte v nie tak dávnej minulosti, - hovoria, - sme polia obrábali kořmi. Dnes to už neplatí. V obci je teraz okolo 120 traktorov a koní len okolo 20. Sú tu už aj tri kombajny, ktorých majitelia žnú obilie aj ostatným, sa-mozrejme, že nie zadarmo...

A čo robia Podsrňania vtedy, keď ich prialačí, nedajbože, nejaká choroba?

Zdravotníctvo

Ked' človeka začne niekde bolieť, či pičať, začína hľadať odbornú lekársku pomoc. Nie je v tom výnimkou ani tvrdý horal, ktorý, hoci je zvyknutý na všeličo, neraz bolesť nevydrží a musí zájsť k lekárovi. Ordinácie zubného, detského i všeobecného lekára sa nachádzajú v budove požiarnej zbrojnice, ale ordinuje sa len v určité dni týždňa.

Richtár J. Jędraszczak s manželkou, mamou a det'mi

Budova základnej školy

- Zubná lekárka MUDr. Kittelová a detský lekár MUDr. Robert Skrzypek, - hovorí R. Jędraszczaková - prijímajú pacientov každý pondelok a štvrtok, kým všeobecný lekár MUDr. Zdzisław Smoleń prichádza do Podsrnia len v stredy. Keď vás teda začne niečo bolieť v iný deň, máte smolu. Musíte totiž, ak nemáte svoj automobil, vyčkávať na zriedkavý autobusový spoj, ktorý vás dovezie do Raby Wyżnej (15 km), hoci ešte do januára 1998 sme patrili k zdravotnému stredisku v susednom Podvuku.

Zdá sa, že mnohé rozhodnutia nadriadených úradov v minulosti, v tom aj so zdravotníctvom, neboli akurát najšťastnejšie. Totiž aj keď Podsrňania patrili k stredisku v Podvuku, nebola to ich gmina a tak sa k nim, žiaľ, aj chovali. Nájde sa vôbec rozumné východisko z tohto začarovaného kruhu?

S cestami už lepšie

Hoci ešte donedávna mali v Podsrni veľký problém so zlou kvalitou cesty do Podvuku, v súčasnosti je, aj keď nie celá, pokrytá asfaltovým kobercom.

- Kvalita tejto cesty nás však nadále trápi, - hovorí richtár. - Ved'kým táto cesta patrila gmine nedostala sa do plánu bud' na ňu chýbali peniaze. Hoci situácia sa nakoniec zlepšila, ešte stále treba vyasfaltovať asi 2 km úsek. Máme však už na to prislúbených 240 tisíc zlотовých, ktoré nám poskytne gminný a okresný úrad. Pred koncom tohto roku by sme ešte chceli betónovými kockami vytvrdiť vjazdy k jednotlivým gázdovstvám a súčasne vycistiť prícestné jarky.

Podobne ako v Podsrni, aj v iných oravských obciach majú značné problémy s budovaním kvalitných ciest. Zdá sa, že kompetentní akoby zabúdali, že Orava sa stáva čoraz viac vyhľadávanou turistickou oblasťou, ktorá ich nevyhnutne potrebuje. Máloktorý motorizovaný turista bude totiž v súčasnosti riskovať značné poškodenie svojho automobilu na niekoľkých kilometroch ciest plných výbojov a jám len preto, aby mohol obdivovať okolitú, hocijako krásnu prírodu. Zdá sa však, že aj v Podsrni konečne začína v tejto otázke svítať na lepšie časy.

Lyžiarsky vlek

- Miestni občania, - pokračuje richtár, - by u nás radi privítali oveľa viacej turistov. Ludia sú už oddávna rozhodnutí prenajímať im aj izby, čo by im iste zlepšilo finančnú situáciu. Doteraz totiž mnohí, najmä mladší, hľadajú zárobkové možnosti mimo rodnej obce a Oravy, nezriedka v Nemecku či Rakúsku. Niet sa čomu diviť, keď sa hospodáriť nevypláca.

Ako som sa dozvedel, už onedlho sa má táto oblasť turisticky zatraktívniť. Vyzerá na to, že tu bude stáť nový lyžiarsky vlek, situovaný na svahu, ktorý sa tiahne od časti nazývanej Beskid, t.j. od Podsrnia smerom k Spykowiciam.

- Lyžiarsky vlek, - hovorí richtár - chcú vybudovať dvaja súkromní podnikatelia zo Spykowíc. Ako viem, majú už povolenie a potrebné finančné prostriedky. Ludia už naň

Na ulici v Podsrní

netrepeľivo čakajú. Niektorí by možno našli robotu pri jeho výstavbe či neskoršej obsluhe, nehovoriac o tom, že počas zimnej sezóny by obec ozila príchodom lyžiarov a turistov, ktorí by tu iste nechali nemalo peňaži.

Väčší odbyt u turistov by iste našla domácka výroba rôznych ozdobných predmetov z dreva, obkladov, nábytku či parkiet. Napr. v Podsrni sa prácou s drevom zaoberá o.i. bývalý richtár Tadeusz Siarka, Tadeusz Žondlak, Edward a Władysław Rapaczowci, Jozef Kapušák a ďalší. Zatiaľ sa darí aj súkromnej zberni mlieka, ktorú vedie Emília Margosiaková. Denne tu vykúpia asi 3, 5 tisíc litrov mlieka (v zime okolo 1, 7 tisíc), ktoré privážajú rolníci aj z Harkabuza a Bukoviny-Podsklia.

Telefóny áno, kanalizácia a vodovody nie...

Elektrický prúd bol do obce zavedený v šesdesiatych rokoch a telefonizácia dostala „krídla“ v roku 1994. Dovtedy bol v obci len jeden telefón v dome predsedu rolníckeho krúžku A. Žondlaka. Situácia sa zmenila, keď v Harkabuze vybudovali novú číslicovú ústredňu na 800 čísel (v roku 1994). Po zavedení prvých 48 aparátov v Podsrni, sa počet žiadostí neustále zvyšuje.

- Dnes nám už ústredňa v Harkabuze vôbec nastačí, - hovorí richtár. - Treba zvýšiť jej kapacitu, v súvislosti s tým musíme povymieňať aj telefónne káble a už teraz máme vyše 90 žiadostí na zavedenie telefónov. Na rozvoj telefonizácie sa teda stážovať nemôžeme. Horšie je to však s finančnými prostriedkami na zavádzanie kanalizácie a vodovodov. Je predsa nemysliteľné, aby naši občania na konci druhého tisícročia museli kopáť hlbinné studne, budovať žumpy, ktoré sú povinné a slúžia ako malé čističky vody. Bez nich totiž gmina nikomu nedá povolenie na výstavbu domu. Zatiaľ si musíme inštalovať hydrofory na tahanie vody, ktorá je predsa nevyhnutná nielen v domácnostiach, ale aj pre hospodárske zvieratá.

Krajanská činnosť

V minulosti, keď sa v tunajšej škole vyučoval slovenský jazyk, bola miestna mládež

aktívna a ochotne sa zapájala do krajanskej činnosti. Postupne však so slovenčinou začali byť problémy, najmä keď ju v rozvrhu hodín zaradili na posledné miesto, nezriedka aj pár hodín po vyučovaní. Takáto situácia nielenže znepokojovala rodičov, ale poriadne stažila život samým žiacom, ktorí sa museli vracať domov zo školy veľmi neskoro. Preto neprekvapuje, že sa postupne zo slovenčiny vypísalí. V obci fungovala aj tanecná skupina, ktorá s tanecnými párami z Harkabuza a Chyžného vystúpila v šesdesiatych rokoch o.i. na prehliadke folklórnych súborov národnostných menší vo Varšave.

V obci bolo stále niekoľko zapálených a aktívnych krajanov. V minulosti k nim patril napr. Jozef Bonk, ktorý založil divadelný krúžok a viedol aj ľudovú kapelu. Krajanský život pulzoval najmä za bývalého predsedu MS Albína Chovanca i jeho manželky, taktiež predsedníčky MS v obci Márie Chovanecovej. Slová uznania patria tiež bývalému predsedovi a dnešnému podpredsedovi MS Jozefovi Kadlubekovi a ďalším. Obec spolu s Harkabuzom a Bukovinou organizovala pastierske sviatky, na ktorých vystupoval aj folklórny súbor, kde o.i. hrali Jozef Bonk, Jozef Kapušák, Jozef Kadlubek a Stanislav Rapáč. Dnes sa už málo ľudí schádza v krajanskej klubovni, ktorá je naďalej v dome Bonkovej dcéry Augustíny Laciakové, hoci na druhej strane počet predplatiteľov Života je naďalej dosť vysoký.

V škole

Naproti požiarnej zbrojnici, teda skoro v strede obce, sa nachádza moderná, poschodová budova školy, vedľa ktorej na začiatku júla t.r vybudovali aj nové, asfaltové ihrisko, určené najmä na kolektívne športové hry, volejbal či basketbal. Škola má dobré podmienky na vyučovanie, takže bolo by načasie pomyslieť o obnovi výučby slovenského jazyka. Škola, čo mi nie tak dávno povedal aj bývalý riaditeľ ZŠ Mgr. Edward Siarka, sa predsa vyučovaniu slovenčiny nebráni. Dúfajme, že je to pravda a že Podsrnie ešte nadviaže na slávne dni svojej minulosti. Držíme im v tom palce.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Budova nižnolapšanského družstva

Vedúci pekárne L. Kowalczyk

GMINNÉ DRUŽSTVO V NIŽNÝCH LAPŠOCH

Gminné družstvá (GS) boli voľkedy hlavnými podnikateľskými subjektmi na vidieku a takmer jedinými zásobovateľmi roľníkov. Po zmene systému ich činnosť začala upadať. Spája sa to nepochybne s rozvojom súkromného podnikania a rastu konkurencie. Napriek tomu sa mnohé gminné družstvá snažia vyhovieť požiadavkam súčasnej doby a zotvrať na trhu.

O Gminnom družstve Roľnícka svojpopomoc v Nižných Lapšoch môžeme vlastne hovoriť až od roku 1982. Dovtedy nižnolapšanské družstvo tvorilo súčasť GS-u v Czorsztyne. 1. januára 1982 sa czorsztynské družstvo rozdelilo a vzniklo samostatné Gminné družstvo v Nižných Lapšoch. Základ jeho činnosti tvorí v súčasnosti najmä pekárňa v Nižných Lap-

šoch, štyri potravinárske obchody - v Nedeci, Nižných Lapšoch, Vyšných Lapšoch a Lapšanke, obchod s potrebami pre domácnosť v Nedeci a sklad hromadných tovarov v Nižných Lapšoch.

- Celkove môžeme konštatovať, že naše družstvo sa drží pomerne dobre, - hovorí podpredseda družstva Eduard Bižiak. - Jeho činnosť je nasmerovaná na pomoc roľníkom. Je to nevelké družstvo, zamestnávame okolo 30 osôb, ale všetci vieme, ako ľahko je dnes na dedine získať nejakú prácu, preto by sme chceli tento počet udržať. Ak nám nič neprekazí, možno sa nám podarí činnosť družstva rozšíriť, čím by sa vytvorili nové pracovné miesta.

Pekárky pri vsádzaní chleba do pece

V pekárni

Lapšanská pekárňa sa nachádza v budove gminného družstva v strede obce. Jej vedúcim je Ludwik Kowalczyk. Pekárňa je v nepretržitej prevádzke a okrem vedúceho zamestnáva 6 pekárov pracujúcich na tri smeny.

- Denne pečieme okolo 1500 bochníkov, pšenično-ražného chleba a 50 bochníkov ražného chleba - hovorí L. Kowalczyk. - Okrem chleba ponúkame bohatý sortiment aj iného pečiva. Denne pečieme asi 1000 žemlí, 200 rohlíkov, 200 sendvičov, 50 vianočiek a asi 30 kg kysnutých koláčov.

Nižnolapšanská pekárňa zásobuje pečívom okolo 40 spišských stredíšok. Svoj chlieb rozvážajú do obchodov vo Fridmane, Falštiene, Nedeci, Nedeci - Zámku, Kacvíne, Nižných a Vyšných Lapšoch, Lapšanke, Tribiši a Sromowciach Nižných. S rozvozom pečiva začínajú pracovníci GS-u už o 5. hod. ráno, takže v predobedňajších hodinách je už chlieb vo všetkých obchodoch, ktoré zásobujú. Naštaste dnes sa už neopakujú situácie spred niekoľkých rokov, že na chlieb museli ľudia v obchode čakať dlhé hodiny, a ešte nebolo isté, či sa im ujde. Hneď pri pekárni sa nachádza aj nevelký stánok, v ktorom si miestni obyvatelia môžu kúpiť čerstvé pečivo po celý deň.

Silná konkurencia

Lapšanský chlieb je na Spiši veľmi oblúbený, preto si napriek silnej konkurencii, ľahko nachádza odbyt. Ako sme sa dozvedeli, najväčšími konkurentmi nižnolapšanskej pekárne sú súkromné pekárne Steskal a Leśniewski z Nového Targu a súkromná pekárňa v Krempechoch.

- Naša pekárňa celkom dobre prosperuje, - hovorí E. Bižiak. - Zo zisku sa snažíme uhradiť modernizáciu jej vybavenia, aby sme sa nadálej udržali na trhu. Pekárňa je vybavená dvoma pekárskymi pecami RRK - 35, vykurovanými uhlím. V najbližšej budúcnosti

by sme chceli uhlie nahradit vykurovacím olejom, teda prerobiť rošty v peciach, čím by sme obmedzili znečisťovanie životného prostredia.

Počas školského roku nižnolapšanská pekáreň zásobuje čerstvým pečivom aj všetky gminné školy. Jej produkty si chvália nielen domáci, ale aj mnohí turisti navštievujúci Spiš. Poznamenajme, že v súčasnosti pomerne vysoká cena chleba spôsobuje, že mnohé gazdinky na dedinách opäť začínajú piec chlieb doma. Nuž je to určite chvályhodná konkurencia, ktorá však nemôže nejako väznejšie ohroziť činnosť nižnolapšanskej pekárne.

Obstát na trhu

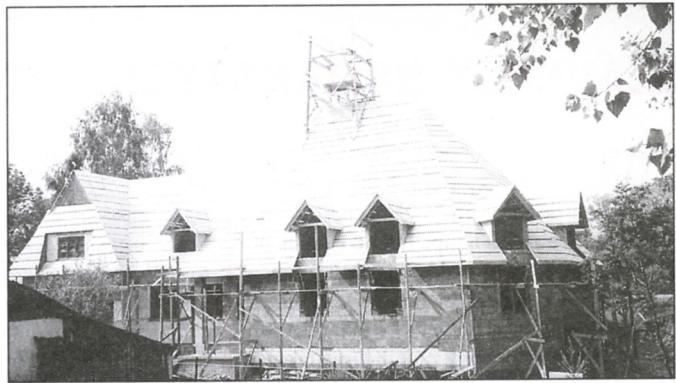
Aj keď od neveľkého družstva nemožno očakávať príliš veľké zisky, nižnolapšanské družstvo si počína celkom dobre. Jeho vedenie myslí aj na budúcnosť, preto väčšinu ziskov určuje na opravy a modernizáciu svojich objektov.

- Dnes v každej obci pribúdajú súkromné predajne, ktoré sú pre nás veľkou konkurenčiou, - hovorí E. Bižiak. - Preto musíme investovať do modernizácie svojich objektov, aby sme obstáli na trhu. Napríklad v tomto roku sme zmodernizovali budovy obchodov v Tribši

a Nedeci. Musím povedať, že sa nám veľmi dobre spoluprácuje s vojtom nižnolapšanskej gminy a s riaditeľom miestnej družstevnej banky, ktorí nám radi vychádzajú v ústrety. Taktiež musím pochváliť spoluprácu s riaditeľmi všetkých škôl, ktoré zasobujeme našimi výrobkami.

Ako sme sa dozvedeli, v budúcnosti nižnolapšanské gminné družstvo plánuje rozšíriť svoju činnosť a zriaďať v obci výkup hospodárskych zvierat. Dúfajme, že sa mu to podarí, čakajú na to mnohí roľníci.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRÁTKO Z ORAVY

Gmina Jablonka dostala ako jedna zo štyroch v malopoľskom vojvodstve od Svetovej banky dotáciu vo výške 457 275 zlотовých na výstavbu kanalizácie. Je určená na práce v Hornej a Dolnej Zubrici, vďaka čomu bude ešte v tomto roku zapojených ďalších 60 hospodárstiev.

* * *

Vedenie gminy v Czarnom Dunajci zaviedlo od 1. septembra t.r. školské združenia, zložené z gymnázia a základnej školy. Jedno z nich je aj v Pekelníku. Každé združenie vede jeden riaditeľ.

* * *

Občania Veľkej Lipnice (Zagrody) svojpomocne obnovili a vyzdobili božiu muku (na snímke), okolo ktorej postavili aj nové kovové oplotenie.

* * *

Počas cestných výkopových prací v Jablonke vyhral bager nevybuchnutý delostrelecký granát z obdobia 2. svetovej vojny. Nebezpečný nález zneškodnili prívolení míneri.

* * *

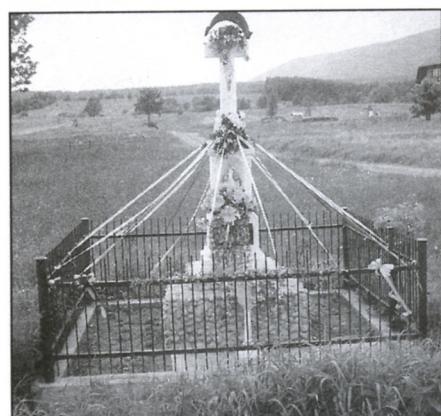
Na niektorých oravských cintorínoch a v kostoloch sa zachovalo mnoho starodávnych náhrobkov, krížov a obrazov so slovenskými nápismi. V Chyžnom nás upútal tento železny náhrobny kríž (na snímke).

* * *

Nedaleko cesty E-7 v Jablonke stojí moderná obchodná budova (na snímke), v ktorej sa nachádza nielen niekoľko obchodov, ale aj chemická práčovňa, knifkupectvo, zlatníctvo, pošta a pod.

* * *

V júli t.r. sa začali vo Veľkej Lipnici-Murovanici stavebné práce na rozšírení kostolíka (na snímke), ktoré vykonáva miestna stavebná firma Stanisława Wojtusiaka.

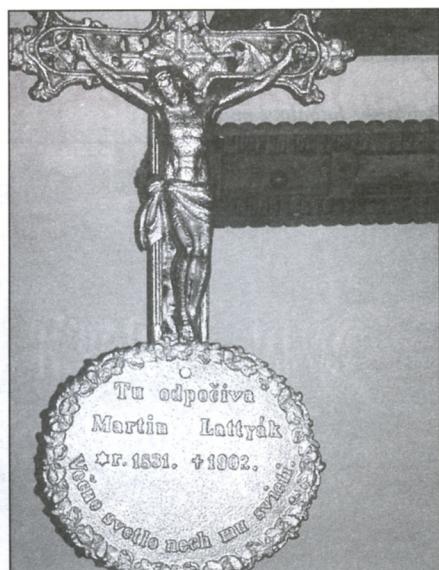

Mať na Orave takúto chalupu (na snímke), navyše obklopenú ihličnatými stromami, je iste snom nejedného „mešťana.“ Len škoda, že táto pekná podvŕšianska drevenica stojí hned vedľa rušnej (a hlučnej) medzinárodnej cesty E-7.

* * *

Na Orave sa veľa buduje. Medziiným v Dolnej Zubrici rozširujú kapacitu biologickej čističky odpadových vôd a vo Veľkej Lipnici-Murovanici pokračujú výkopové práce pri zavádzaní kanalizácie do ďalších hospodárstiev.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Nová šatňa

Farár K. Koniorczyk posväcaje nový objekt

SLÁVNOSŤ BELIANSKÝCH FUTBALISTOV

V posledných rokoch môžeme s potešením konštatovať, že v mnohých spišských dedinách rastie záujem mládeže o šport. Zvlášť veľkej obľube sa teší najmä futbal. Hoci malé dedinské mužstvá nemajú príliš veľkú šancu prebojovať sa do vyšej futbalovej súťaže, napr. 1., 2. či 3 liga, jednako v jednotlivých skupinách oblastnej ligy zápolia tímy takmer zo všetkých spišských dedín. Napr. v B-skupine súťažia o.i. futbalisti ZOR Fridman, Granit Čierna Hora, Skalki Tribš a Łęgi Nová Belá, kym v C-skupine sú zastúpené mužstvá z Kacvína, Krempáčov a Durština. Aj keď sa športu venuje hlavne mládež, je potešiteľné, že zaujímajú sa oň aj starší občania, ktorí ochotne chodia povzbudzovať svoje mužstvá a snažia sa urobiť niečo pre rozvoj športu na dedinách. Vďaka tomu vznikajú nové ihriská a iné športové objekty, ako napr. nedávno otvorená šatňa v Novej Belej.

LZS v Novej Belej

Ludový športový zväz (LZS) v Novej Belej vznikol 1. mája 1955. Jeho prvým predsedom bol František Kurnat.

- Náš klub založil Jan Zapala, - spomína Šimon Bednarcík. - Istý čas som mu predse-

doval aj ja. Najprv sme sa zamerali hlavne na volejbal a hrali sme v oblastnej volejbalovej lige. Neskôr sme z okresnej správy LZS v Novom Targu dostali niekoľko párov lyží a športové úbory, potom aj pingpongové stoly, takže sme pestovali aj tieto športy. S futbalom sme začali sami. Poskladali sme sa na loptu, urobili sme si drevené bránky a začali sme hrať. Najprv len tak medzi sebou, neskôr aj v oblastnej lige.

Prvé športové ihrisko LZS-u v Novej Belej sa nachádzalo v dedine, oproti starej škole. Potom si Belania zriadili ihrisko za dedinou, v tzv. Lengu a neskôr, za predsedu Emila Cerváša, urobili futbalové ihrisko na pozemku miestneho urbára, a to používajú dodnes. Poznamenajme, že počas prvej svetovej vojny sa na tomto pozemku istý čas zdržiavalo maďarské vojsko, preto starí Belania zvyknú túto časť chotára nazývať aj Pri vojakoch.

Úspešný start

V súčasnosti futbalové mužstvo Łęgi Nová Belá má 20 členov. Jeho trénerom je Marek Rabiasz, ktorý je zároveň brankárom. Okrem toho majú Belania druhú 20-člennú skupinu juniorov, ktorí budú v budúcnosti iste cennou

posilou seniorského mužstva. Predsedom Łęgov je Ryszard Kurnat.

Ešte v predošej sezóne hrali Belania v C-skupine oblastnej ligy, v ktorej však boli celý čas vážnym kandidátom na postup. Na konci sezóny obsadili druhé miesto za mužstvom KS PW Nový Targ, preto o postup museli zohrať dva dotatočné zápasy s mužstvom Gronika Gronków. Belania si so súperom ľahko poradili, vďaka čomu túto sezónu hrajú v B-skupine. Treba povedať, že aj v nej si počínajú celkom dobre. V prvých dvoch stretnutiach nestratili ani bod. V prvom stretnutí porazili Szaflary 3:2, v druhom Dębno 2:1. Veľkou oporou mužstva je útočník Rafał Bednarczyk, ktorý bol v minulej sezóne s 26 gólmami najlepším strelncom C-skupiny.

Posviacka

V nedeľu 22. augusta t.r. sa na futbalovom ihrisku konalo slávnostné odovzdanie do užívania novej šatne.

- Do výstavby šatne sme sa pustili už pred troma rokmi, - hovorí Ryszard Kurnat. - Výstavbu v značnej miere sponzorovali miestni obyvatelia. S pomocou nám prišiel aj gminný úrad v Novom Targu a pri konci aj miestny urbár. Tento objekt bol našim športovcom veľmi potrebný a verím, že im bude dobre slúžiť.

Belianske futbalové mužstvo

R. Bednarczyk preberá pohár pre najlepšieho strelca

Slávnosť, ktorej sa v hojnom počte zúčastnili miestni obyvatelia, ale aj hostia zo susedných obcí, sa začala posviackou nového objektu. Potom nasledovali príhovory vojta novotarskej gminy Jana Smarducha a predsedu športového klubu Ryszarda Kurnata, po ktorých belianski futbalisti obdržali pohár za postup do B-skupiny. Taktiež pohárom bol odmenený spomínaný najlepší strelec C-skupiny minulej sezóny - Rafał Bednarczyk.

Potom už prišiel na rad šport. Miestni futbalisti sa stretli v druhom ligovom zápase tejto sezóny s mužstvom Boru Dębno. Belania, povzbudzovaní početným obecenstvom, sa od

prvých minút pustili do útoku a už v 6. minúte sa po peknej akcii ujali vedenia. Zdalo sa, že nebudú mať so súperom väčšie problémy, no po polhodine sa zápas vyrovnal a hráči Dębna čoraz častejšie ohrozovali beliansku bránu. Na konci prvej polovice sa im podarilo vyrovnáť. Celý druhý polčas bola hra taktiež veľmi vyrovnaná. Obe mužstvá mali súčasne niekoľko šancí ujať sa vedenia, avšak na ľažkom, mokrom ihrisku sa nijako nemohli presadiť. Už sa zdalo, že zápas sa skončí nerohodne, keď tesne pred koncom stretnutia svoje kvality ukázal minuloročný kráľ strelov R. Bednarczyk, ktorý streli pre Belianov vytúženého gólu.

Po stretnutí nasledovali ďalšie podujatia, ktoré organizatorom pripravili pre prítomných. Nechýbal ani bufet s občerstvením a vatrá, pri ktorých si všetci záujemcovia mohli opieciť klobásky. Ako to už na podobných podujatiach býva, najlepšie sa zabávali deti. Dospelí mohli podujatie zavŕšiť na tanecnej zábave v miestnej požiarnej zbrojnicí.

Veríme, že belianski futbalisti budú úspešne pokračovať v slubne začatej sezóne a želáme im v športovom zápolení veľa zdaru.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRÁTKO ZO SPIŠA

7. augusta t.r. sa nad mnohými spišskými dedinami prehnala silná búrka s hromobitím, ktorá v Nižných Lapšoch vyvolala požiar. Oheň spôsobený bleskom strávil jednu stodolu s poľnohospodárskymi strojmi.

***

28. augusta t.r. sa pri nedeckej priehrade konal koncert dychoviek z gminy Nižné Lapše, v ktorom sa početným domácim divákom a turistom predstavili dychové orchestre z Nižných Lapš, Vyšných Lapš a spojená fridmansko-maniowska dychovka. Koncert sa uskutočnil pod patronátom nižnolapšanského vojta Antoniho Kapoľku.

***

17. augusta t.r. večer sa na parkovisku pri Skalke v Novej Belej neznámi zlodeli vlámalí do automobilu značky Polonez. Koristou zlodajov sa stali o.i. dva plecniaky s oblečením a doklady, čím spôsobili majiteľom z Katovic škodu vo výške 3900 zlôtých.

***

Zavádzanie školskej reformy je zatiaľ príčinou mnohých nedorozumení a zmätkov. Napr. cez prázdniny sa nám mnohí čitatelia stažovali na nedostatok nových učebníčkov pre deti, v tom o.i.

pracovných zošitov z matematiky pre 4. ročník ZŠ. Keď ich napokon horko-ťažko kúpili, vysvetlo, že knihy nevyhovujú požiadavkám reformovaného školstva, v súvislosti s čím musia svojim deťom kúpiť nové učebnice.

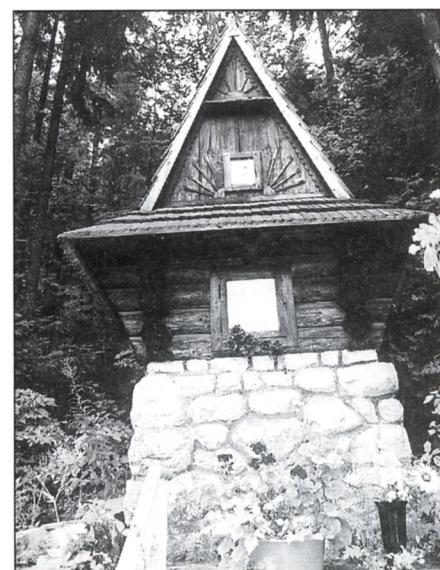
***

5. septembra t.r. sa v Krempachoch konalo otvorenie miestneho športového ihriska. Slávnosť sa začala posviackou objektu, ktorú vykonal miestny farár Jacek Wieczorek. Ihrisko sa nachádza za dedinou na pozemku krempašského urbára a bude slúžiť celej obci, v tom miestnym futbalistom, ktorí hrajú v C-skupine oblastnej ligy.

J.B.

KRÁTKO Z ORAVY

29. augusta 1999 sa v Hornej Zubrici uskutočnili gminné preteky požiarnikov, ktorých sa zúčastnilo sedem družstiev dospelých a dve mládežnícke skupiny z Podylka a Jablonky. Vítazstvo si odniesli požiarnici z Jablonky pred hasičmi z Chyžného a Malej Lipnice. V mládežnícke kategórii zvíťazili Jablončania.

***

V Podvku prebieha oprava interiérov kostola sv. Martina. Na čas opravy ponechali v kostole len jeden bočný oltár (na snímke), pri ktorom sa konajú nedelne sv. omše a iné pobožnosti.

***

Nedaleko Malej Lipnice začala miestna stavebná firma Jerzyho Stasika výstavbu no-

vej benzínovej pumpy, ktorá má byť ukončená ešte v tomto roku.

***

V Oravke pri medzinárodnej ceste E-7 stojí zaujímavá kaplnka (na snímke), postavená 5. februára 1925 a venovaná Lenke Dąbrowskej z Poznaňa, ktorá tu zahynula.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

A ZASA DO ŠKOLY...

DOKONČENIE ZO STR. 10

vlastní zatiaľ len Marta s Danou. Alžbeta s Kristinou si ju vybavujú.

- Preukaz zahraničného Slováka nám v značnej miere uľahčuje pobyt na Slovensku, - hovorí Dana. - Vďaka nemu si nemusíme každý rok predĺžovať povolenie pobytu, ani zaň platiť. Taktiež si nemusíme každý rok vybavovať nový zdravotný preukaz, stačí nam jeden na celé štyri roky.

Dúfame, že všetci naši študenti budú môcť aj nadáľ bez problémov študovať na Slovensku a želáme im v tom veľa úspechov.

Text a foto: JÁN BRYJA

Kňaz J. Malec pri oltári

Prehliadku otvára L. Molitoris
s A. Klukošovskou

Na čele sprievodu dychoviek pochodujú mažoretky z Podvľka

PREHLIADKA KRAJANSKÝCH DYCHOVIEK '99

Medzi najobľúbenejšie krajanské podujatia, organizované striedavo na Spiši a Orave, patria nepochybne prehliadky krajanských dychoviek. Po vlaňajšom mimoriadne vydarenom podujatí vo Fridmane na Spiši, sa tentoraz všetci účastníci stretli v oravskej obci Podvľku, kde sa 29. augusta t.r. konala XVIII. prehliadka krajanských dychových orchestrov.

Podvľianske podujatie bolo taktiež slávnostné, a to z troch dôvodov. Domáci dychový orchester totiž v tomto roku oslavuje 75. výročie svojho založenia, v miestnom kostole sv. Martína bola po dlhom čase celebrowaná prvá slovenská svätá omša a prehliadka sa konala v deň 55. výročia SNP.

Slávnostný sprievod

V pekné nedelnej poludnie sa účastníci podujatia stretli pred požiarou zbrojnicou, kde sa sformoval dlhočinný sprievod, v ktorom nastúpili krajania a dychové orchestre. V čele sprievodu išli „Zlaté dievčatá,“ čiže podvľianske mažoretky, ktorým do taktu vyhľávala jubilujúca dychovka z Podvľka, a ďalšie orchestre - z Krempáčov, Fridmana, Vyšných Láپš, ako aj hostia zo Slovenska, dychovka Oravanka z Trstenej. Parádny pochod obdivovali stovky divákov lemujúcich obe strany cesty.

Hostia našej prehliadky - dychovka Oravanka z Trstenej

Na slovenskej sv. omši

Sprievod - za neustáleho vyhľávania dychoviek - prepochodoval cez obec až ku kostolu sv. Martína, kde sa konala slávnostná slovenská sv. omša, ktorú celebroval repišský rodák, kňaz Jozef Malec. Podvľania, ktorí už štyri roky čakajú na povolenie slovenských omší, spievali - podporovaní krajanmi z iných obcí - tak pekne po slovensky, akoby to robili už odídavná. Pomáhalo im v tom aj prihľávanie jurgovskej dychovky a organový sprievod podvľianskeho učiteľa a kapelníka dychovky Jána Páleníka. Dúfajme, že sen tunajších krajanov sa uskutoční a oni budú mať slovenské sv. omše už natrvalo.

Po bohoslužbách sa sprievod nanovo sfornoval a za vyhľávania dychoviek prešiel k miestnemu futbalovému ihrisku, kde už na účastníkov prehliadky čakalo novučičké ozdobené pódium, na ktorom mali orchestre koncertovať. Čoskoro sa priestránstvo pred javiskom zaplnilo stovkami divákov, čakajúcich na veľký umelecký zážitok. A neskamali sa.

Dychový maratón

Konferenciérka podujatia Alžbeta Klukovská ml. z Krempáčov srdečne privítala

všetkých prítomných, medzi nimi vzácnych hostí, o.i. člena Rady okresného výboru v Novom Targu Juliana Stopku, riaditeľku lýcea v Jablonke Anielu Stopkovú, kapelníka Dušana Rybára a dychovku Oravanku z Trstenej, podpredsedu a tajomníka ÚV SSP Dominika Surmu a Eudomíra Molitorisa, šefredaktora Života Jána Šternogu, kňaza Jozefa Maleca, ako aj členov všetkých zúčastnených dychových orchestrov. Medzi divákm bol aj čestný predseda SSP Ján Molitoris, krajanskí aktivisti z oravských a spišských obcí, miestny richtár Jan Ľopuch a ďalší.

Slova sa potom ujal L. Molitoris, ktorý o.i. pripomenal, že prehliadka sa koná na počesť 55. výročia SNP i 75. výročia založenia podvľianskej dychovky a prebieha v znamení Dňa slovenskej kultúry v Poľsku.

Kým začal skoro štvorhodinový maratón hudby a spevu, ktorý otvorila domáca dychovka z Podvľka, prehovoril jej kapelník J. Páleník, ktorý pripomenal história vzniku tohto hudobného telesa a podčakoval všetkým za jeho podporu. Podvľianski hudobníci a duo sólistov Renata Kowalczyková a Józef Bryja sa nám predstavili populárnu ľudovou pesničkou Slovenské mamičky, pridali valčík Co to za mamka, zmes španielskych melódii Cha, Cha, a svoje vystúpenie ukončili hudobnou kyticou, uvitou zo známych slovenských melódii. Do svojho pro-

Folklórny súbor Spiš z Novej Belej

Koncertuje dychovka z Fridmana podporená Krempašanmi

Hrá dychový orchester z Nižných Lápš

gramu vkompovali aj vystúpenie vlastních mažoretiek, 14 žiačok z 2. až 8. triedy ZŠ č. 2, ktoré pôsobia od roku 1995. V choreografii J. Páleníka sa najprv predstavili v typickom mažoretkovom programe (v modro-červených úboroch a s paličkami v rukách) a potom, (obliečené v džínsach a modrých i žltých tričkách) vŕtili na scéne v rytmе populárneho diskotékového hitu Bum-Bum od skupiny Vengaboys. Nie div, že zožali dlhotrvajúci potlesk.

Dychový orchester z Krempáčov, ktorý nedávno oslávil svoje osemesdesiatiny, sa aj tentoraz ukázal - pod taktovkou Jána Kalatu - z tej najlepšej strany. Zo svojho bohatého repertoáru nám zahrál Hostianský pochod, polku Anička, dušička, pesničku Slovenské mamičky a svoje vystúpenie ukončil zmesou melódii Dixielandová paráda.

Dychovku z Vyšných Lápš vedú Mieczysław Soltys a Milan Grigľák. Hudobníci tohto, snáď najstaršieho dychového súboru na Spiši a Orave (založený v roku 1885) nám majstrovsky zahrali rezký pochod Kolíne, Kolíne, libereckú polku a na záver lyrický valčík Sen lásky.

Veľmi dobre sa na prehliadke predstavil aj ďalší orchester so skoro 100 ročnou tradíciou - dychovka z Jurgova pod vedením kapelníka Františka Čongvu. Divákov upútala o.i. pôsobivou mambou Return, pochodom Mužne vpred, zmesou melódii Long street dixie a Slavonickou polkou.

Spievajú dievčatá z nedeckej Veselice

Fridmančania, ktorí včas oslavili 45. výročie svojej činnosti, sa pod vedením Jána Pacigu zaskveli brilantným predvedením romantických valčíkov Za horami a Drobňá ďatelinka, polkou Košiček a svoj program ukončili rezkým pochodom Ranná pošta.

Nižnolapšania s kapelníkom Štefanom Majerčákom a vedúcim súboru Stanislavom Pierchalom mi ešte pred koncertom pripomínali, že ich orchester je dokonca starší ako jurgovský. Nuž, na svoju história je každý právom hrdý. Svoje kvality plne potvrdili na javisku. Zahrali rezký pochod Mužne vpred a do českého repertoáru načerli aj polku Já to vám a nežným valčíkom Šepot kvetin. Koncert ukončili ráznym pochodom Prvá brigáda.

Prehliadku dychoviek zavŕšilo vystúpenie našich hostí zo Slovenska - dychového orchestra Oravanka z Trstenej. Do Podvlnky ho priviedol kapelník Marián Lepaček a bývalý dlhorocný kapelník Dušan M. Rybár, ktorý tento súbor viedol vyše 20 rokov. Je to tiež stará dychovka, založená v roku 1871. Vedúcim hudby je Jozef Koleják a spevácke trio súboru tvoria Zuzana Sameliaková (riadička ZUŠ v Trstenej), Janka Cabadová a Peter Tretina. Zo svojho bohatého repertoáru zahrali o.i. polku Večierka, Takú nám hudba zahraj, Rodný môj kraj a Cez Trstenú. Rozlúčkovú polku si zadirigoval Dušan M. Rybár, ktorý svojim kolegom z Podvlnky

zažalal „Sto lat,” za čo ho diváci odmenili búrlivým potleskom.

Na ľudovú nôtu

Ked' dychovky dohrali a diváci sa stihli občerstviť v nedalekých stánkoch, vyvrcholila celá prehliadka vystúpeniami našich folklórnych súborov.

Ako prvé vystúpili mladé členky súboru Veselica z Nedece, ktorý viedie Žofia Bogačíková. V úvode ich programu sa divákom predstavil aj malý harmonikár, 5-ročný Mirko Bogačík, ktorý zahral v sprievode svojej mamy a vedúcej súboru Spiš z Novej Belej, Jozefa Majerčáka. Na javisku sa potom objavilo deväť mladých dievčat z tanecnej skupiny Malá veselica, ktoré svojím tanecno-speváckym pásmom roziahrali všetkých divákov.

Súbor Romaňa z Chyžného po odchode vedúceho Janka Capiaka do zahraničia vedú mladí tanecníci a speváci Halina Sobczaková a Grzegorz Sternal. Ani tentoraz sa nedali zahanbiť a rovnako krásne zahrali, zatancovali a zaspievali dávne oravské a slovenské pesničky.

Zvykne sa hovoriť, že na záver je vždy to najlepšie. Potvrdilo sa to aj tentoraz vystúpením ďalšieho, hoci ešte mladého súboru Spiš z Novej Belej, ktorého program bol dôstojným zavŕšením celého podujatia. Členovia súboru zvaní kedy si Malí Spišiaci, ktorí medzičasom značne vyrástli,

POKRAČOVANIE NA STR. 24

Prehliadku dychoviek sledovali stovky divákov

MIKE CRASH

Z PRÍBEHOV STARÉHO WILLIAMS

Tento príbeh je jeden z tých, ktoré mi rozprával starý Geoffrey Williams, keď sme sa zišli na pohárik v hostinci Pri prístave. Bol tridsať rokov náčelníkom polície v našom meste, a tak mal naozaj o čom rozprávať.

Začal takto:

- Vyšetrovanie sme skončili až takmer po roku, keď sme za akúsi banalitu vzali do väzby Boba Castla a Ralpha Nickla. Keď sa k nám už niekto dostane, tak sa snažíme dozviedieť oňom čo najviac. A aby som povedal pravdu, tí darebáci sú za mrežami akísi zhvorívejší. Sonujeme teda v ich súkromí, zbierame o nich informácie v mieste bydliska. Vieš, Mike, poviem ti, - pozrel na mňa uprene - je to pekná práca, keď si tak deň za dňom, týždeň za týždňom, mesiac za mesiacom, ba občas aj celé roky skladáš mozaiku prípadu a napokon máš výsledok ako na dlaní, vieš všetko, ako keby si bol na mieste činu spolu s účinkujúcimi v tejto ľudskej komédii. Ty si však spisovateľ - pichol do mňa starý Geoffrey Williams prstom, - a na základe môjho rozprávania napíšeš poviedku. Ozaj, objednaj ešte raz...

Starý Geoffrey Williams ukázal na svoj prázdný pohár na stole. Môj bol takmer ešte plný, ale objednal som.

A tu je jeho rozprávanie:

Bolo presne 19.40. Hoci Ted Blake sa musel rozlúčiť so svojimi hodinami pred piatimi rokmi, keď mu obliekli väzenskú rovnošatu a odňali všetky osobné veci, vedel, že čoskoro bude osem hodín. Ludia, čo strávili stovky dní a nocí vo väzenských celách, majú nezvyčajne citlivé zmysly. Okrem iných aj zmysel pre čas. Dnes, keď naposledy pozrie do namosúrenej tváre väzenského dozorca Lucasa Gibsona a potom začne konečne žiť, to vnímal osobitne intenzívne.

Päť rokov tu, v najhoršom väzení Anglicka, Ted Black vydržal, ďalej však už nevládal. Dvíhal sa mu žáludok, len čo si pomysiel na väzenské jedlo v otlenej, nedostatočne umytej miske, krútila sa mu hlava, keď kráčal husím pohodom pomaly do kruhu na väzenskom dvore a pozeral na šedivé bloky murov s radmi zamrežovaných okien, a triasol sa od hnevnu, pot mu stekal z čela do očí a bezmocne zatímal pásťe, keď ho dozorca Lucas Gibson neočakávane kopol do brucha. Stažovať si, odvolať sa na väzenský poriadok nemalo zmysel. Dozorca Lucas Gibson si vedel poradiť so stažovateľom. Nie, Ted Blake tu nemohol vydržať už ani deň - a mal pred sebou ešte desať rokov! Desaťkrát tristošesťdesiat päť dní!

Bolo presne 19.50.

Tmavý uzavretý austín hľal kilometer za kilometrom. Diaľkové svetlá osvetlovali cestu. Na predných sedadlach sedeli dvaja muži, vodič mal na hlave klobúk.

- Bob, - oslovil ho druhý muž, - nedáš si? - A vyťahoval z náprsného vrecka na saku plochú fľašku.

- V práci nepijem, - utrúsil cez plece Bob, nespúšťajúc oči z hrbofatej vozovky. - Budeme mať dosť času potom, keď sa to podarí, - dodal už miernejšie a na okamih pozrel na spolucestujúceho.

- Len aby sme prišli včas! - strachoval sa muž s ploskatou fľašou. - Je to len tak-tak...

- Neboj sa, - upokojoval ho vodič - máme dosť času. Týmto autom stihneme všetko!

Bolo presne 19.55.

O niekoľko minút sa musia otvoriť dvere cely a pojde Lucas Gibson! Teraz musí Ted Blake zmobilizovať všetky zmysly, teraz uskutoční plán, ktorý vymýšľal desiatky, ba stovky hodín, ležiac na chrbte na prični s pohľadom upretým do povaly. Poznal na nej každú trhlinku, každú škvru. Zavrhol všetky tie oceľové pilníky, tenké ako vlas, podkopané cely, povrahy z prestieradiel - to všetko boli naivné metódy, vhodné výhradne do lacných dobrudružných románov. Blake sa rozhadol pre najjednoduchší spôsob. Pravda, mohol si ho zvoliť len vďaka mimoriadnej náhode. Keď sa raz zahľadal na dozorca Lucasa Gibsona, aby sa upokojil a potlačil túžbu zabiť ho, predstavoval si ho oblečeného vo väzenskom odevi, uvedomil si zrazu - a bolo to ako blesk z jasného neba - že sa naňho podobá. Bol azda len trochu tučnejší a o niečo nižší. A tak sa Ted Blake rozhadol. Pochopiteľne, bolo to riziko, ale zároveň jediná šanca!

Rozhodnutie samo o sebe však nič neznamenalo. Bolo treba preniesť z dielne do cely kus železnej tyče a potom trpeživo a systematicky študovať Gibsonovú chôdzku, pohyby, gestá. Naučiť sa imitovať jeho hlas, odhadnúť, čo asi povie v rozličných situáciách, ako sa zachová.

Napriek všetkým prehliadkam pri odchode z dielne a náhodným kontrolám na chodbách a napokon pri vstupe do cely Ted Blake železnú tyč preniesol. Bola krátká, asi dvadsaťpäťcentimetrová, ale to stačilo. Rovnako sa zapotil, kým ju ukryl v cele. A potom pri každej príležitosti študoval dozorca Lucasa Gibsona... Na rozdiel od minulosťi, keď sa mu snažil vyhýbať, teraz ho vyhľadával, ba niekoľko ráz mu doslova „vletel do rany“.

Musel ho spoznať až do špičky kostí, ak mu jeho úsilie malo priniesť v deň D vzácné plody - slobodu!

Bolo presne 19.58.

Reflektory tmavého austina začali oblizovať steny domov - auto vchádzalo do mesta. Bob šiel pomalšie, nechcel riskovať, že ho zastaví polícia za porušenie dopravných predpisov.

- Máš cigaretu, Ralph? - spýtal sa spoločník.

Ralph mu podával cigaretu.

- Azda sa ti len netrasú ruky? - zasmial sa Bob. - Neboj sa. Do lapáku nás nikto znova nedostane...

- Rád by som vedel, ako sa teraz Gibson tvári, - povedal Ralph a rýchle si zapálil aj on. Ruky sa mu naozaj triasli.

- Cochvíľa sa to dozvieš, - zasmial sa znovu Bob. - Aj ja som na to zvedavý...

Obaja sa smiali. Keby ich bol niekto videl, bol by si pomysiel, že dvaja veselí kamoši sa veľmi dobre zabávajú.

Bolo presne 20.00.

Na chodbe pred celou zaduneli fažké kroky. Potom zaštrkotal v zámke kľúč a zarachotili dvere. Večerná kontrola.

- Prišiel som ti, Blake, zaželať dobrú noc, - povedal dozorca Lucas Gibson, len čo otvoril dvere, a súčasne natiahol nohu s úmyslom kopnúť Teda. Tak ho najlepšie odnaučí stažovať sa.

Zasvišala železná tyč a dozorca padal na dlážku. Ted Blake ho v poslednej chvíli zachytil, aby nespadol na chodbu.

Teraz si musel rýchlo vyzliecť väzenské šaty a obliecť Gibsonovú rovnošatu. Ted Blake ju strhával z bezvládneho dozorca tak horúčovito, že si ani nevšímal, či Gibson žije. Stačilo mu, že je bezmocný.

Ešte si narazil čiapku hlboko do tváre, vzal kľúče a rýchlo von z cely! Dvere za sebou zamkol. Jeho cela bola na chodbe posledná. Blake kráčal tažkým krokom Lucasa Gibsona k mrežiam na konci chodby, kde mal službu dozorca Hiters.

Hiters vstal, aby Lucasovi odomkol. Mal by niečo povedať, rýchle, uvedomil si Ted Blake, niečo, čo hovoríva Gibson.

Sklonil hlavu, aby mu Hiters nevidel do tváre a zahundral drsným hlasom toho hulváta Lucasa: - Tak čo, Hiters, budeš dnes spať so svojou ženou?

Dozorca Hitersa ani nenamáhal odpovedať, bez slova otvoril fažké zamrežované dvere a pustil cez ne kolegu.

Na schodišti mal slúžbu dozorca Mallamy.

- Lucas, - oslovil prezlečeného Teda rozjarene, - dnes mám narodeniny, nemôžeš sa trochu zdržať? - Trochu viac sa naklonil nad stolík s evidenciou prechádzajúcich, zrejme mal už trochu vypitě.

- Daš si do nosa aj sám! - zahundral Ted Blake, usilujúc sa napodobniť Lucasa Gibsona.

Dozorca Mallamy odomkol mrežie na chodbe a pustil domneľého Lucasa Gibsona. Naozaj z neho páchlo ako zo suda.

Zatiaľ ide všetko ako po masle, pomysiel si Ted Blake a kráčal trochu zhrbený, aby sa ponášal na Lucasa Gibsona, farbavým krokom k vrátnici.

- Aká bola služba? - spýtal sa dozorca na vrátnici.

- Ale, - zahundral Ted Blake a odvrátil tvár od ostrého svetla žiarovky na vrátnici, - miserná ako vždy...

Vrátnik sa pohol k ťažkej väzenskej bráne a pritom sa pozrel ťedovi do tváre. Zdalo sa, že ho chce osloviť.

Teraz nesmiem ani zažmurkať, uvedomil si Ted Blake. Trochu nadľúca - Lucas Gibson bol tučnejší - a bezočivo zavŕchal: - Otvor konečne, myslíš, že chcem stráviť v tomto bordeli celú noc?

Bolo presne 20.10.

Tmavý austín sa pomaly šinul popri vysokom sivom múre väznice a zastal nedaleko

brány. Bob zhasol svetlú, nechal motor bežať a Ralph stiahol okno.

Bolo presne 20.11.

Ted Blake v uniforme dozorca Lucasa Gibsona vyšiel z vrátnice väzenia. Ulica pred ním bola pustá, ale aj tak kypela životom, slobodou...

- Lucas Gibson, ty darebák, teraz sa s tebou porátame za všetkých! - ozval sa odrazu hlas. A vzápäť sa rozľahli tri tlmené výstrely.

A všetky tri guľky preleteli Blakovým telom. Jeho ústa už nestihli vysloviť: Nie som predsa Lucas Gibson...

- Vidíš, Mike, ako sa to niekedy skončí, - pokýval hlavou starý Geoffrey Williams. - To všetko som sa dozvedel až o rok, keď sme náhodou zadržali za akúsi maličkosť Boba Castla a Ralha Nickla, čo boli v tom austine...

(Život č. 31/97)

ANDREAS MÄCKLER ODPLATA

Na mužovu tvár dopadlo svetlo. Strhol sa. Potom mesiac zmizol za veľkým mramorom. Dom stál osamelo na okraji lesa. Muž odhrnul konáre hustého krovia nabok. Teraz mal dobrý výhľad na vilu. Okno na prvom poschodí bolo vysvetlené. Prižmúril oči. Videl ženu pred zrkadlom. Vyzliekla si pulóver. Kert Dithmar vybral dalekohľad. Žena mala nádherné prsia. Mohla mať okolo štyridsiatky. Natiahol sa, ale viac už nevidel. Odložil dalekohľad, poobzeral sa okolo seba. Strom vedľa nebol prislaby, aby naň vyliezol. Ked sa znova pozrel do okna, žena tam už nebola.

Kurt bol sklamaný. Po niekoľkých minútach sa rozsvietilo vo vedľajšej izbe. Znovu videl tú vzrušujúcu postavu. Začal potichu vzduchať. Náhle svetlo zhaslo, a tak znechutene odložil dalekohľad. Nasledujúce minúty mu pripadali nekonečné. Dvere domu sa však na jeho prekvapenie otvorili a výšla z nich žena v ľahkom plášti. Zatvorila a rezko kráčala k záhradnej bráne. Jej kroky sa ozývali na príjazdovej ceste. Kurt sledoval stopu jej parfumu. Zrýchliala krok. Kurt začal bežať. Žena sa otočila, potom sa tiež rozbehla. Dobehol ju. Zozadu sa približoval zvuk motora... V kuželi svetla videl Kurt ženu stáť uprostred cesty a prudko mávať rukami. Brzdy zaškrípali a auto zastalo. Žena sa naklonila k vodičovmu oknu, potom rýchlo nastúpila. Vodič pridal plyn.

Kurt sklamane lapal dych, zmocnil sa ho nesmierny hnev. tak blízko bol už pri cieli a znova mu unikla. Vydal sa na cestu späť. Ked prechádzal popri jej dome, ešte raz si ho opovrživo premeral. Do hotela musel ísť päť kilometrov pešo...

Dopadlo naňho svetlo nejakého reflektora. Kurt nechcel, aby ho videli. Prudko skočil do krovia. Ostré tŕnie mu poškriabalo tvár. Pálilo to ako oheň. Až ked bolest ustúpila, znova pocítil v tele napätie. Rozrušený bežal cez les. Celý

spotený sa dostal na cestu. Zrazu sa spustil dážď. Kurt vyvrátil tvár smerom hore, aby mu líca schladili chladné kvapky dažďa. Pod stromom zastal a pozeral na polnú cestu osvetlenú svitom mesiaca. Ďaleko vzadu videl prichádzat svetlo.

Prižmúril oči, kym jasne nerozoznal obrys postavy na bicykli: s pestrofarebnou šatkou na hlave a holými nohami pod tmavým prípláštom. Čupol si a poobzeral sa na všetky strany. Všade bola tma, nijaké zvuky okrem rovnomenného šušlania dažďa. Teraz videl ženu celkom zreteľne. Jednou rukou si pridŕžala šatku na hlave, druhou držala kormidlo bicykla. Na nosiči pre batožinu mala upevnenú koženú tašku.

Kurt vyrazil zo svojho úkrytu. Niekoľkými rýchlymi krokmi dobehol k cyklistke, schmatol ju za rameno a strhol na zem. Bicykel sa zviezol do priekopy pri ceste. Žena kričala o pomoc. Hodil sa na ňu, oboma rukami ju objal a pritlačil svoje pery na jej ústa. Uhryzla ho do pery. Kurta pochytilla zúrivosť. Pevnejšie stisol ženin krk, kym sa neprestala hýbať. Potom jej roztrohol kabát... a zrazu pocítil medzi nohami šialenú bolest. Žena ho udrela kolénom do podbrušia. Kurt stenal. Odkotúala sa nabok, liezla po štyroch dalej, potom sa tackavo postavila a bežala k bicyklu. Pokúsila sa vytiahnut ho z priekopy, pri tom však stratila rovnováhu, tak ho znova pustila a uháňala k lesu. Kurt sa so skrčenými nohami váhal v tráve. Ked bolest poľavila, rozhliaľol sa na všetky strany, no ženu už nevidel. So zvesenou hlavou odkrivkal k bicyklu a vytiahol ho z priekopy. No ešte neskúšal vysadnúť naň, bolest bola stále privelká. Tlačil bicykel pozdĺž cesty. Po čase sa predsa len pokúsil nasadnúť. Sotva prešiel pári metrov, dostał sa na nerovný terén, pričom ho medzi nohami znova zasiahal taká bolest, že stratil rovnováhu. Spadol na zem a zvíjal sa na vlnkom asfalte...

Z diaľky sa približovalo svetlo. Skôr ako stihol odskočiť nabok, zachytilo ho auto a odhodilo na kraj cesty. Ako v hmle videl ženu, ktorá sa nad ním skláňala.

- Nemohla som ho vidieť, Herbert. Vediesiel bez svetla uprostred cesty!

- Ešte dýcha, - počul Kurt mužský hlas. Cítil ako čiesi ruky ohmatávajú jeho tvár, hrud a potom krčnú tepnu.

- Musíme ho okamžite odviezť k lekárovi, inak umrie. Pomôž mi Hilda. Položíme ho na zadné sedadlo...

Kurt zastenal a omdlel. Akoby z diaľky počul tlmené hľasy.

- Tu, vpred... Vošiel nám do cesty... Rýchlo, Hilda!

Kurtovi sa na chvíľu vrátilo vedomie. Počul, ako ktosi vyskočil z auta. Chcel zdvihnúť hlavu, ale nešlo to. Nevládal sa ani pohnúť. Čakanie mu pripadalo ako večnosť. Potom pocítil nad sebou akýsi tieň.

- Ach, panebože, to je strašné!

Opäť tlmené hľasy.

- Už som vám povedala, že pani doktorka odišla pred hodinou k rodičke.

- Nemôžete ju zavolať?

- Tí ľudia nemajú telefón. Susedia jej odovzdajú odkaz, aby prišla... Som len gazzdiná. A auto je v servise... Pani doktorka odišla na bicykli...

- Muž zomrie, keď mu nik nepomôže. Nie je tu iný lekár?

- Až v meste, štrnásť kilometrov odiaľto...

Kurt mal pocit, akoby sa vznášal. Nedokázal si to vysvetliť, ale zhora videl ženu v modrých večerných šatách. Rozprávala sa s mužom v tmavom obleku. Hilda a Herbert Müllerovci, ktorí sa večer vracali z divadla. A malá tučná žena v bielej zástere, gazzdiná pani doktorky. Potom videl prichádzat ďalšiu postavu v roztrhanom plášti, s poškriabanou tvárou a modrinnami na krku. Celkom jasne videl, ako tí dvaja žene niečo vzrušene vysvetľovali. Potom žena pristúpila k autu, sklonila sa nad ním, dlho ho zamyslene pozorovala a nič nepovedala. Potom sa pobrala k domu a zavrela za sebou dvere.

Ale to už Kurt nevidel. Bol mŕtvy...

(International Express, č. 23/98)

Veľvyslanec SR s pracovníkmi víta hostí

Spoločná snímka na pamiatku

DEŇ ÚSTAVY SR

1. septembra pripadá na Slovensku štátne sviatok, oslavovaný ako Deň ústavy Slovenskej republiky. V tomto roku uplynulo siedme výročie prijatia tohto významného právneho aktu.

Pri tejto príležitosti veľvyslanec SR Ondrej Nemčok usporiadal 2. septembra t.r. vo svojej rezidencii slávnostnú recepciu, ktorej sa zúčastnili vysokí štátni predstaviteľia, poslanci Sejmu PR, senátori, členovia vlády, cirkevní hodnostári, zástupcovia diplomatického zboru v polskom hlavnom meste, významné osobnosti zo sveta kultúry a vedy, novinári a ďalší. Na recepcii boli prítomní aj predstaviteľia Spolku Slovákov v Poľsku - predsedá SSP prof. Jozef Čongva, tajomník ÚV Ludomír Molitoris a šéfredaktor Života Ján Šternog. Početná účasť hostí je svedectvom uznania, akému sa Slovenská republika teší nielen v Poľsku, ale aj vo svete.

J. Š.

MLADÍ - STARŠÍ!

Tento generačný vzťah je nepochybne starý ako svet. Spája sa so striedaním pokolení, čo je prírodnou zákonitosťou, bez ktorej by neexistoval vývin. Ide len o to, aby prebiehal prirodene a bez násilia. Niekedy však mám pocit, - možno pod vplyvom rôznych drastických udalostí, s ktorými sa dennodenne stretávame či už v novinách alebo v televízii, - akoby na tom šírom božom svete nebolo miesta pre starších. Nechcem generalizovať, ale občas sa mi zdá, že v rokoch mojej mladosti tento vzťah *mladí - starší* bol akýsi iný, lepší. Predovšetkým mladí mali k starším viacej úcty ako dnes. Čažko mi je jednoznačne povedať, čo to spôsobilo. Kedysi sice nebolo rádioprijímačov, počítačov, televízorov a neviem čo ďalšie, kde mládež všeličo nevhodné počuje a vidí. Alebo snáď výchova bola iná, nielen v rodine, ale aj v škole a na hodinách náboženstva, kde sa deťom od malíčka vpájalo úctu k starším. Tak či onak s tým vzťahom k starším nie je dnes všetko v poriadku.

Prednedávnom som na stanici v Novom Targu čkal na autobus idúci na Spiš. Keď bol trhovy, deň, čakajúcich bolo veľa. Keď konečne staničný amplión ohlásil, že autobus je už na nástupišti, všetci sa vrhli k dverám a začali sa tlačiť dnu. Samozrejme mladí, silnejší chlapci, pomáhajúci si laktami, sa vblačili prvá a obsadili všetky sedadlá. Keď som sa napokon horko-ťažko dostal dnu aj ja a trojica ďalších starších osôb, museli sme stáť. A veru až do konca cesty sa nenašiel ani jeden chlapec či dievča, čo by nám uvoľnilo miesto. Dodám ešte, že to nebolo prvý raz.

Ani v rodinách, samozrejme nie všetkých, nebýva lepšie. Keď rodičia po rokoch tažej práce odovzdajú majetok detom a dúfajú, že pri nich v pokoji prežijú starobu, často sa sklamú. Neraz som bol svedkom, ako syn či dcéra surovo zaobchádzali so svojimi rodičmi a nutili ich, nevládnych, ľažko pracovať. Ved kým vládali, nikto ich nemusel do práce honiť, sami vedeli, že je to ich povinnosť. Teraz, keď nemôžu, sú zbytoční. Nech však surovci nezabúdajú, že aj oni raz ostarnú a že aj s nimi ich deti môžu podobne zaobchádzať. Nech pamäťajú na 4. Božie prikázanie: „cti otca svojho i matku svoju,” lebo nikdy nevedno... Platí to pre všetkých.

A. B.

Bieliansky súbor Spiš počas vystúpenia na krajanskom podujatí

BELANIA NA SLOVENSKU

Folklórny súbor Spiš z Novej Belej pod vedením Jozefa Majerčáka absolvoval v lete t.r. dva zájazdy na Slovensko. V dňoch od 29. júna do 12. júla sa zúčastnil 5. dní zahraničných Slovákov v Slovenskej republike. Počas tohto zájazdu mladí Belania vystupovali v SND v Bratislave, v Modre (kde boli po celý čas ubytovaní), v Pezinku, Senici a Skalici. Posledné dva dni strávili na Detve, kde sa zúčastnili Podpolianskych folklórnych slávností. Okrem nich sa v rámci dní zahraničných Slovákov predstavili súbory z USA, Kanady, Juhoslávie, Chorvátska, Maďarska, Francúzska a Rumunska. Belania sú so zájazdom veľmi spokojní, tým viac, že ich vystúpenia na Slovensku sa tešili veľkému záujmu. Popri vystúpeniach si vždy našli čas prezrieť si meno a oboznámiť sa s jeho pamätiachodnosťami, takže mohli lepšie sponzorovať starú vlast.

V dňoch 23. až 25. júla Belania opäť zavítali na Slovensko. Tentokrát to bola mladšia časť súboru, ktorá sa zúčastnila detského a mládežníckeho folklórneho festivalu v Dulovciach. Na zájazd išlo 25 členov súboru, z ktorých najmladší Jozef Majerčák má len päť rokov. Podobne ako pri vystúpeniach ich starších kolegov, aj detský súbor čakalo na Slovensku veľmi sr-

dečné prijatie. Ich vystúpenia vzbudzovali veľkú pozornosť a boli odmeňované dlhým potleskom. Nečudo, že sa Beťania cítili na Slovensku naozaj ako doma. Naším prostredníctvom chcú podakovať Domu zahraničných Slovákov a SSP za pozvanie a umožnenie týchto zájazdov.

Text a foto: JÁN BRYJA

V KLUBE MLADÝCH

Už dlhší čas pracuje vo Veľkej Lipnici, pod patronátom gminnej komisie zaoberajúcej sa riešením problémov s alkoholizmom, mládežnícky klub, ktorý vedú Monika Spryková a Milan Tworzyk. V klube sa pravidelne organizujú rôzne výstavy, stretnutia skautov a podobne. Nedávno si tu návštěvníci mohli prezrieť keramiku, maľby na skle, sochy a iné diela z kôry, sena i machu, vykonané počas výtvarných dielní pred tohoročným Pastierskym sviatkom, ako aj obrázky na skle, ktoré namaľovali deti zo ZŠ č. 4 v Privarovke. Od jesene t.r. sa Veľkolipnická mládež môže v klube učiť o.i. maľovať na skle, tkať, vyrábať keramiku, vyšívati a pliesť košíky i iné výrobky z vrbového prúta.

- Už onedlho, - hovorí Janina Karkoszková, - bude v Klube mladých otvorený aj kurz tanca, spevu a hry na hudobných nástrojoch.

Do klubu prichádza väčšina mládeže najmä po vyučovaní. Svoj voľný čas, najmä pred príchodom autobusu, tu žiaci a študenti trávia prípravou domáčich úloh, čítaním knížiek a časopisov, počúvaním modernej hudby, ako aj hrou na dvoch pingpongových stoloch, či pri hracích automatoch - flipperoch alebo prácou pri počítači. Onedlho pribudne v klube biliardový stôl a vznikne tiež sociálno-terapeutické stredisko, určené najmä pre osoby s problémami alkoholu.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

M. Spryková počas dennej služby v klube mladých

ČITATEĽSKÝ TÁBOR KRAJANSKEJ MLÁDEŽE

V dňoch 17.-27. júla t.r. sme sa zúčastnili 10. ročníka Čitateľského tábora, organizovaného na Slovensku pre krajanskú mládež zo stredných škôl. Jeho usporiadateľom je Filozofická fakulta Univerzity Komenského s neúnavným doc. PhDr. Eugenom Meššom, CSc., ako vedúcim tábora, PhDr. Alenou Kolesárovou, doc. PhDr. Jánom Sandom, CSc. a Dom zahraničných Slovákov v Bratislave.

Účastníkmi tohto jubilejného tábora boli gymnaziisti z Rumunska, Maďarska, Zákarpatnej Ukrajiny, Slovenska a Poľska. V skupine z Poľska, ktorú viedla mgr. Lucia Greláková, boli žiačky ZŠ č. 2 v Jablonke: Monika a Jadwiga Paniakové, Gabriela Zgamová a Patrícia Greláková.

Program Čitateľského tábora bol veľmi bohatý. Jeho účastníci mohli navštíviť viaceré prírodné krásy (Juráňova dolina, Skorušina, Bobroveč), ako aj významné kultúrne miesta i pamiatky na Orave, v tom o.i. Oravský Podzámok so slávnym Oravským zámkom, Oravskú galériu v Dolnom Kubíne, Tvrdošín, Podbiel, Zuberec, Múzeum oravskej dediny v Breštovej, Hviezdoslavovu horáreň v Námestove, no a Oravskú priečradu. V Ružomberku sme navštívili galériu Ľudovíta Fullu a zaspomínali sme si na veľké slovenské osobnosti, medzi iným na Andreja Hlinku. V Martine sme navštívili samozrejme Maticu slovenskú so Slovenskou národnou knižnicou, Národný cintorín, Slovenské národné múzeum, Turčiansku knižnicu a Múzeum slovenskej dediny v nedalekých Jahodníckych hájoch.

Každý deň sme organizovali spoločenské večierky, na ktorých jednotlivé skupiny predvádzali ukážky vlastnej tvorby. Boli to pre nás nezabudnuteľné chvíle, plné spoločných hier, zábav, spevov a tancov. Po celý čas nás sprevádzal krajanský básnik Gregor Papuček z Budapešti, ktorý nás oboznámil so svojou básnickou tvorbou. Stretli sme sa aj s ďalším

slovenským básnikom Vojtechom Kondrótom. Nemusím podotýkať, že stretnutia s básnikmi nám poskytli neopakovateľné zážitky.

Čitateľský tábor je už pre nás krásnu spomienkou na pekné podujatie, ktoré nás obohatilo o množstvo nových poznatkov. Budeme naď spomínať. Touto cestou by sme chceli organizátorom a vedúcim tábora srdečne poďakovať za všetko, čo pre nás urobili. Ďakujeme za starostlivosť, milé slovo a pekné zážitky najmä doc. PhDr. Eugenovi Meššovi, CSc. a PhDr. Alene Kolesárovej, ako aj riadiťke Turčianskej knižnice PhDr. Želmíre Brozmanovej za privítanie a krásny program v Martine.

LUCIA GRELÁKOVÁ

STUDIA ACADEMICA SLOVACA

Letný seminár slovenského jazyka a kultúry - Studia Academica Slovaca (SAS) píše svoju história od roku 1965, keď sa najmä zásluhou významného slovenského jazykovedca, univ. prof. Eugena Paulíňho uskutočnil v Bratislave jeho ustanovujúci ročník. Dovtedy sa seminár slovenského jazyka pre cudzincov konal iba v rámci Letnej školy slovanských štúdií na Karlovej univerzite v Prahe.

V auguste tohto roku pripravila Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, ktorá je tradičnou organizátorou SAS-u, už jeho 35. ročník. Do Bratislavu sa tentoraz zišlo vyše 160 záujemcov o slovenský jazyk a kultúru z vyše 30 krajin celého sveta - okrem európskych aj z USA, Kanady, Argentíny, Nigérie, Egypta, Indie, Japonska, Kórejskej republiky a Číny. Od nás sa SAS-u zúčastnila krajanka Katarína Čongvová z Katovic. Takmer dve tretiny účastníkov tvorili vysokoškolskí študenti, ale boli aj prekladatelia, spisovatelia, umenovedci, tlmočníci, redaktori, osvetoví a pedagogickí pracovníci a pod.

Kedže usporiadatelia SAS-u majú záujem nielen o rozšírenie jazykových schopností zahraničných frekfentantov, ale usilujú sa im priblížiť tiež čo najširší obraz o rozmanitých zložkách slovenskej histórie a kultúry, aj tento rok pripravili pestrý pracovný a „oddychový“ program. Jeho jazyková časť prebiehal v troch skupinách - podľa stupňa zvládnutia slovenčiny (začiatočníci, mierne pokročilí, pokročilí). Účastníci 35. ročníka SAS-u sa v priebehu troch týždňov zúčastnili na viacerých prednáškach popredných odborníkov z rôznych vedných odborov, absolvovali špecializované semináre z národopisu a histórie, ako aj obľúbené besedy so slovenskými spisovateľmi a básnikmi. V prednáškach a besedách sa pamtalo na rok kresťanskej kultúry, ale aj na významné výročia P.O. Hviezdoslava, J. Hollého či M.R. Štefánika. Slovenskú „mimobratislavskú“ realitu mohli slovakisti spoznávať počas dvoch exkurzií po západnom Slovensku.

Priebeh 35. ročníka letného seminára slovenského jazyka a kultúry ukázal, že SAS bude mať aj v budúcnosti pri zviditeľňovaní a spoznávaní Slovenska nezastupiteľné miesto.

MILAN DLUHÝ

POLÍCIA VO VELKEJ LIPNICI

Od 16. augusta existuje vo Veľkej Lipnici samostatný Oblastný policajný revír, ktorý je podriadený veliteľstvu v Novom Targu. Veliteľom je Wojciech Frańczak a na novej strážnici slúžia Grzegorz Marcinek a Ryszard Piętka.

- *Vďaka autómi, - hovorí veliteľ, - budeme môcť lepšie ako doteraz plniť svoje náročné úlohy. Do konca roka bude naša jednotka vybavená o.i. novým ručným radarom na meranie rýchlosť motorových vozidiel a alkomatmi. Miestny urbár nám už kúpil fax v hodnote 1625 zlôtych, za čo im chceme vyslovíť podakovanie aj na stranach vášho Života. Od veliteľstva v Novom Targu máme prislúbený nový policajný automobil, ktorý bude druhým v našej jednotke.*

Dúfajme, že veľkolipnickí policajti si budú dobre plniť svoje úlohy a zabezpečia poriadok a právo na území gminy.

PETER KOLLÁRIK

TURISTOM DO POZORNOSTI

Otvorenie 22 nových turistických priechodov na poľskej hranici dňa 1. júla t.r. spôsobilo niektorým turistom veľké problémy. Preto priomíname základnú zásadu, že hranicu v oboch smeroch možno prejsť a teda aj vrátiť sa späť len na tom istom mieste. Tieto turistické priechody slúžia v lete i zime jedine pešim turistom, cyklistom a lyžiarom a na legálne prekročenie hranice je potrebný platný pas. So sebou možno preniesť iba turistickú výbavu a počas návratu sa nemožno na Slovensku „zásobiť“ napr. pivom či alkoholom. Turisti musia byť pripravení na to, že príslušníci pohraničnej stráže majú právo kontrolovať nie len dokumenty, ale aj obsah plecniaka.

P. K.

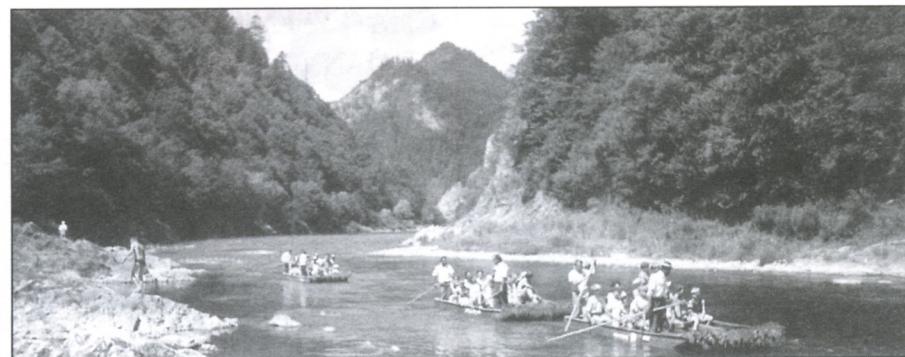
PREHLIADKA DYCHOVIEK...

DOKONČENIE ZO STR. 18-19

a to nielen do výšky, ale najmä do kvality, nám predvedli pod vedením J. Majerčáka bohaté folklórne pásma. Videli sme v ňom o.i. rezký tanec s valaškami, polky, valčíkmi a pod. Ukázali, že okrem zmyslu pre tanec a pohyb majú aj pekné a zvučné hlasy a najmä obrovský vzťah k slovenskému folklóru a ludovým tradíciam vôbec.

Pomaly sa zvečerievalo, keď dozneli posledné melódie. Tajomník ÚV SSP L. Molitoris potom odovzdal vedúcim dychoviek a súborov pamätné diplomy. Zároveň podakoval divákom a účinkujúcim za účasť. Podvŕšanom za vynikajúcu organizáciu a všetkým zaželal príjemnú zábavu na večernej diskotéke. Celé podujatie ukončil už tradičným: Do videnia o rok...

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Pohľad na splav na Dunajci s malebným okolím Troch korún

KONIEC PLTNÍCKEJ SEZÓNY NA DUNAJCI

V polovici októbra sa v Červenom Kláštore končí tohtoročná pltnícka sezóna. Taktomer desaťkilometrový splav po Dunajci uprostred prekrásnej prírodnej scenérie Pieninského národného parku tentoraz na slovenskej strane zabezpečovalo päť pltníckych spolkov. Atraktívnu plavbu prielomom Dunajca z Červeného Kláštora do Lesnice počas šiestich mesiacov absolvovalo vyše 100 tisíc domácich a zahraničných návštevníkov Zamaguria. Symbolicky uzamknuté vody Dunajca znova odomknú až 1. mája budúceho roku.

Text a foto: MILAN NOVÁK

RADA CHORÝM

Ako sme sa dozvedeli v Malopoľskej regionálnej zdravotnej poisťovni v Novom Targu, celodennú lekársku starostlivosť môžu na území celého novotarského okresu využívať všetci tí pacienti, ktorí už zložili deklaráciu o výbere svojho lekára. Tak napr. v gmine Jablonka budú poskytovať službu v nočných hodinách a v soboty i nedele zdravotné strediská v Podvylku (od 18.00 do 08.00 hod.) a v Jablonke (od 19.00 do 07.00 hod.). (pk)

CHYTILI VÝTRŽNÍKA

Je smutné, keď si človek, najmä mladý, nemôže poradiť s problémami, ktoré ho trápi a siaha po radikálnych prostriedkoch. Horšie je však vtedy, keď svojím konaním ohrozí nielen seba, ale aj iných. Tak to bolo aj v prípade 17-ročného mládenca, ktorý pomocou vlastnoručne vyrobenej strelné zbrane v septembri t.r. terorizoval v lesoch nedaleko Jablonky náhodných hubárov. Chlapec hrozil, že chce spáchať samovraždu. Počas šarvátky padol z jeho zbrane výstrel. Gulka však, našťastie, nikoho netrafila. Privolaní policajti, podporovaní príslušníkmi pohraničnej stráže, napokon mladého šialenca chytili. Ako povedal prokurátor Okresnej prokuratúry v Novom Targu Józef Palenik, ide o nadpriemerného študenta 3. ročníka lýcea, u ktorého sa o.i. našli

listy, svedčiace o tom, že plánoval spáchať samovraždu. Ako sme sa dozvedeli, prokuratúra sa rozhodla poslat študenta na psychiatrické pozorovanie. (pk)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 16. augusta 1999 zomrel v Jurgove vo veku 65 rokov krajan

ALOJZ SILAN

Zosnulý bol dlhoročným členom MS SSP v Jurgove a odoberateľom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 31. augusta 1999 zomrel v Jurgove vo veku 41 rokov krajan

ANDREJ CHOVANEC

Zosnulý bol aktívnym členom nášho Spolku a horlivým čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel a otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme hlbkú sústrast.

MS SSP v Jurgove

* * *

Dňa 28. augusta 1999 v Novej Belej nečakane zomrel vo veku 66 rokov krajan

ANTON SKVAREK

Zosnulý bol dlhé roky tajomníkom Miestneho národného výboru v Novej Belej a členom MS Spolku Slovákov v Poľsku. Za jeho obetavú prácu mu patrí srdečná vdaka. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Novej Belej

Z KALENDÁRA NA OKTÓBER

Záhradkári

Je to mesiac, v ktorom sú nočné mráziky, -najmä v prípade Spiša a Oravy, - skoro na dennom poriadku. Dozrievajú posledné plody, pestro sfarbené lístie začína opadávať a príroda sa pomaly chystá k zimnému spánku.

Záhradkári v tomto mesiaci dokončujú najmä zber poslednej zeleniny - koreňovej (mrkvka, petržlen, zeler, redkovka) a hlúbovej (kapusta, kel, karfiol, kaleráb). Najprv sa vysekáva hlúbovú zeleninu, najmä karfiol a kapustu (na uskladnenie i kvasenie). Na uskladnenie treba vybrať len pevné hlávky kapusty aj s koreňmi a poodlamovať vonkajšie listy. Keď ju uložíme vo vhodnej pivnici, s teplotou mälo nad nulou, vydrží až do jari.

S vykopávaním koreňovej zeleniny sa netreba veľmi ponáhľať, keďže znesie aj nočné mráziky. Privčas vybraná sa zle skladuje. Pri zbere koreňovej zeleniny (napr. mrkvky) treba ju zbaviť listov odkrútením a nie rezaním, aby sme nepoškodili korene. Koreňová zelenina sa pred skladovaním nesmie umývať. Najlepšie sa skladuje zakopaná do piesku v chladnej pivnici, kde vydrží do budúceho letného zberu.

Aši nie všetci vedia, že niektoré druhy zeleniny možu prezimovať aj na záhone, napr. špenát a zimný šalát. Treba ju len pred príchodom zimy zbaviť burin a prikryť asi 10-centimetrovou vrstvou rašelinu. Vonku môžeme prezimovať aj pór, kučeravý kel, pažítiku, špargľu, ozimnú cibuľu, chren a rebarboru, keďže všetky sú dosť odolné proti mrazom. Z toho teda vyplýva, že záhradka nás môže zásobovať čerstvou zeleninou po celý rok. Ide len o to, aby sme rozšírili sortiment pestovaných odolných odrôd.

Ovocinári

Majitelia ovocných záhrad majú v tomto mesiaci hodne práce, najmä pri dokončení zberu

jesenných a najmä zimných sort ovocia. Ak niekoľko nestihol obrať ovocie pred príchodom silnejších mrázikov, môže sa pokúsiť stromy chrániť, napr. zadymovaním. O uskladňovanie ovocia sme už písali skôr, preto iba pripomieneme, že na dlhšie uskladnenie treba vybrať len zdravé a nepoškodené ovocie, navyše nie príliš veľké, ani veľmi malé, keďže to dlho nevydrží.

Október je najvhodnejší mesiac na sadenie ovocných stromov a krov. Najprv sa sadí kry drobného ovocia - egreše a ríbezle, potom kôstkoviny a jadroviny. Sadence treba chrániť najmä pred zaschnutím koreňov. Pred vysadzovaním je dobre močiť korene 10 až 12 hodín vo vode alebo vo výživnej kaši, pripravenej z ornice, kompostu a močovky, čo zabezpečí lepšie ujatie. Pred vlastným sadením treba rezné plochy zahlaďať a celú koreňovú sústavu šetríť a zbytočne ju neskracovať, čo tak tiež napomáha ujatie. Upozorňujeme, že stromčeky štepené na normálnych podpníkoch sadíme tak, aby miesto očkovania bolo približne 5-10 cm nad zemou. Po zasadení treba každý stromček zaliať vodou, urobiť okolo neho kopček z ornice a kmeň opatríť (napr. pletivom) proti ohryzu zverou, najmä zajacmi.

Chovatelia

Ako je známe, od októbra sa pre sliepky začína nový chovateľský rok, preto je dobre odteraz evidovať každodennú znášku. Keďže niektoré staršie sliepky prichnú aj v októbri, treba im do krmiva pridávať minerálne prísady, aby im rýchlo narástlo nove perie a zlepšila sa znáška.

V posledných rokoch je na našich dedinách stále menej husí, kačíc a morek. Tým, ktorí ich chovajú pripomíname, že v tomto mesiaci sa začína ich dokrm. Najlepšie je umiestniť ich v osobitných klietkach buď koter-

čekoch postavených v tichom a chránenom prostredí, kde hydina môže nerušene tráviť a zažívať. Kŕmime ju niekoľkokrát denne (zrnovinou alebo šúlkami), prvýkrát zavčasu ráno a posledný raz neskoro večer, aby mala stále plný pažérak. Vtedy najrýchlejšie pribiera. Treba tiež dbať o čistotu kŕmidiel a napájadiel.

Včelári

majú v tomto mesiaci už menej práce. Po doplnení zimných zásob, o čom sme písali v minulom čísle, by sme včelstvá 2-3 týždne nemali vyušovať, aby zásoby správne rozmiestnili a zaviečkovali. Keď teplota klesne pod 10°C, včelstvo sa zoskupí do chumáča utváraného zvyčajne tam, kde sa vyliahol posledný plod. Avšak ešte pred utvorením chumáča sa odporúča urobiť preventívnu prehliadku úľov, aby sme zistili stav zásob, počet plástov ponechaných v plodisku, odstránenie (buď nie) hrbolcov voštín na dne úľov a pod.

Ako sme už spomínali, dôležité je pomerne presné odhadnutie množstva zásob, ktoré chceme včelám doplniť. Keď ich budeme dopĺňať „naslepo“, môže sa stat, že niektoré včelstvá prijmú nadmerné množstvo a budú zimovať „nastudeno“. V takomto prípade sú plásty tak preplnené zásobami, že včelstvo nevládze v chumáči vytvoriť optimálne tepelné podmienky. Okrem toho na jar nemá priestor na plodovanie a zaostáva v jarnom raste. V opačnom prípade, pri nedostatočnom doplnení zásob, včelstvo zvyčajne zahyne hladom. Preto kontrola zásob pred zimovaním je nutná.

Odložené zásobné plásty treba chrániť pred viačkou voštinovou. Najúčinnejším prostriedkom je technická kyselina octová. Na 1 dm³ priestoru, v ktorom sú plásty uložené, treba 2 cm³ kyseliny, ktorú nalejeme na plochú misku, ponoríme do nej čistiacu bavlnu a misku položíme na hornú latku rámkov. Pary kyseliny zničia nielen viačku, ale aj jej vajíčka. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou liečivou bylinou je ANGELIKA LESNÁ (lat. Angelica silvestris L., poľ. dzięgieł), mohutná trváca bylina patriaca do čeľade mrkvovitých. Rastie hlavne na mokrých stanovištiach, najmä v mokrých lesoch, krovnatých zárástoch, lúkach, v blízkosti potokov, riek a močársik.

Je to bylina vysoká 100-150 cm s dutou pozdĺžne ryhovanou byľou a okolíkatými kvetmi so zeleno-bielymi kvietkami. Na liečebné účely sa sa zbiera predovšetkým koreň viacročných druhov, ktorý sa vykopáva buďto zjari alebo na jeseň. Koreň je husto rozkonárený, zvonka tmavý až slabobelevý, vo vnútri mliečnobiele. Niektorí zbierajú aj plody. Po vykolení a očistení i umyti vo vode sušíme korene v tieni prirodzeným teplom zavesene na povraze, prípadne na roste prirodzeným vyhrievaním, pričom teplota nesmie presahovať 30-

35°C, lebo by sa vyparili hlavné účinné látky (silice). Po vysušení si koreň zachováva charakteristický pach, chutí korenisto, štiplavu až horko. Okrem silice koreň obsahuje aromatické látky - sekviterpény, ako aj silvangín a oxypeucedanín, ktoré iné mrkvovité rastliny nemajú.

Angelika lesná má veľmi široké využitie pri liečení rôznych chorôb. Používa sa napr. ako prostriedok proti kašľu a kŕčom, na zlepšenie chuti do jedenia, na povzbudenie i upokojenie. Plody angeliky pomáhajú pri nadúvaní. Ľudová medicína využíva túto rastlinu aj na odstránenie bolesti pri menštriacii. Pri poruchách trávenia odstráňuje aj kŕčovité bolesti.

Čaj sa pripravuje z 3 g koreňa na 1 dcl vody buď krátkym povarením, alebo zaparením. Pri zaparení mecháme vylúhovať asi 15 minút a potom precedíme. Toto množstvo môžeme piť trikrát denne, a to vždy 15 minút

pred jedlom. Môžeme však vysušený koreň zomlieť na prášok a denne použiť 3 razy v množstve 0,5 g. Dávky nemôžu byť vyššie, lebo by sa mohla poškodiť ústredná nervová sústava. U ľudí trpiacich alergiou už sám do ty s rastlinou vyvoláva vyrážky. (jš)

ČIŽMÁR A ČERT

Plátal čižmár, plátal deň i noc, robil, trápil sa, ale vyžíť nemohol, lebo mal mnoho detí, a keby chlieb vozom vozil do domu, ani tak by ich nenachoval. Napokon nemohol sa už ani dívať, ako deti hladujú, i pobral sa z domu, že sa nikdy viac nevráti.

Smutný bol, neveselý. Ako tak šiel cez horu, stretol čerta. Ale sa neprestrášil, lebo mu v smútku a trápení hocako bolo žiť na svete.

- Kdeže ideš, čižmár, keď tu ani cesty nieso? - zastavil ho čert.

- Kde idem, ta idem, keď mi príde vôle, po peklo sa ani nezastavím, a keď ta prídem, ani jedno čertiča neostane nažive.

- Ej, nerob nám to, - naľakal sa čert, - radšej ti dám zlata hoci za vrece, len peklu daj pokoj.

Čižmár odnášal zlato domov, usmieval sa, deti tešili, deti nakŕmili, ale čerta v pekle začali vysmievať, že sa dal čižmárovi prekabátiť, nuž pobral sa za čižmárom a začal od neho zlato pýtať.

- Čo som mal, všetko som ti dal, nič mi neostalo, a keby si mi aspoň polovicu vrátil po dobrom, nebral by som si zlato od teba po zlom, - povedal čert, keď prišiel k čižmárovi.

A čižmár, hned sa prestal usmievať, videl, dobre nebude, ak sa s čertom nepokoná, nuž vyvábil ho do hory a tu mu hovorí:

- Ved' ja ti vďačne vrátim i všetko zlato, ale mi musíš dokázať, či si chlap a či toľko zvládzeš ako ja. Pôjdeme na preteky, a ak ma predbehneš, dostaneš, čo si žiadal. Lenže so mnou by si sa veľmi upachtil, radšej to môžeš skúsiť s mojím

dvojročným synom, a ak toho predbehneš, pustím sa do pretekov s tebou sám.

Čert pristal a začali sa túlať po hore, pokiaľ nevyplasili zajaca.

- Nože poskoč, lebo to je môj dvojročný syn!

- vykričol čižmár a čert sa rozbehol, takmer sa dolámal, na smrť sa ubehal, lenže zajaca nedohnil.

Smutný sa vrátil do pekla a žaloval sa čertom, že ani dvojročného čižmárovoho chlapca nemohol dohoníť, s čižmárom by sa bol darimo púšťal na preteky.

Ale v pekle ho zasa vysmievali, nuž vybral sa k čižmárovi i po druhý raz.

- Čo som mal, všetko som ti dal, - začal sa vykrúcať u čižmára.

- Čo si mal, to si dal, ajatiaj všetko vrátim, ak mi dokážeš, že skôr obeheňeš s koňom horu ako ja sám.

„To nie je ľažké,“ pomysel si čert, vychytil koňa na plecia, rozbehol sa, upachtil sa, zapotil, ale len čo sa pominula chvíľa, už horu obehol a zasa stál pred čižmárom.

- To je nič, - povie čižmár, - ja som lepší chlap, koňa ani na plecia brať nemusím, len si ho medzi kolená stisnem, horu obehnem, a budem tu skôr, ako si ty bol.

I vysadol na koňa, stisol ho kolenami a kôň sa vychytil cvalom okolo hory.

A čert ani nečakal, aby sa vrátil.

Neveselý zašiel domov a v pekľe sa zasa vyžaloval, ako sa mu povodilo. Čerti dlho krútili hlavami, ale napokon zasa ho len začali vysmievať, a keď ho doomfzali, vybral sa k čižmárovi i po tretí raz.

- Čo som mal, to som ti dal...

- A veď ti ja všetko vďačne vrátim, len my podme do hory, a ak tuhšie zahvizdneš ako ja, ešte ti k zlatu aj pridám.

Čert pristal, ani mnoho nerozmýšľal a v hore sa mnoho núkať nedal.

Kedž zahvizdol prvý raz, razom všetko lístie opadalo zo stromov.

Kedž zahvizdol druhý raz, padalo aj íverie a ohľadený čižmár ledva sa prebral.

No keď sa prebral, zaraz hodil rukou.

- To je nič, to si ja tak iba ráno hvizdnem, keď som ešte ospalý. Ale teraz už bude večer, a ak nechceš ohluchnúť, oslepnúť, nuž zaviaž si uši, oči, lebo by ťa škoda bola, keď si ešte mladý.

Poslúchol čert radu, obviazal si hlavu, a keďže nevidel, ovalil ho čižmár kyjom po hlave.

I skrňne na čerta:

- Už som zahvizdal, či si počul?

- Ej, počul som, nepočul, ale v hlove mi strašne zahučalo, dobre, že som si ju obviazal.

- Tak sa len drž, lebo idem hvizdnúť i druhý raz! - zvolá čižmár.

A zasa ho ovalil, lenže ešte tuhšie.

No čert poskočil od bolesti a začal čižmára prosiť:

- Jaj, radšej nech ti zlato ostane, len už nezahvizdni tretí raz, lebo by som to neprežil!

A rozbehol sa do pekla, ani sa nikdy viac neukázal čižmárovi, a čižmár si žil, deti kŕmil, svet mu závidel, pokiaľ neumrel.

(J. C. Hronský: Slnovratka, Bratislava 1983)

Milí mladí čitatelia!

Redakcia Život za spoluúčasti základných škôl na Spiši a Orave vypisuje pre vás novú

VÝTVARNU SÚŤAŽ ŽIVOTA '99

pod názvom

MÔJ NAJKRAJŠÍ ZÁŽITOK Z PRÁZDNIN

Téma nie je ľažká a určite si s ňou hravo poradíte. Prázdniny sa skončili len prednedávnom, takže stačí si len trošku zaspomínať. Určite každý z vás má v živej pamäti nejaký zaujímavý zážitok, ktorý môže stvárnii. Môže to byť napr.:

- návšteva zaujímavých miest (možno ste boli v nejakom meste so vzácnymi pamiatkami, pri mori či v horách),
- stretnutie s niekym výnimočným,
- keď ste cez prázdniny boli doma, nakreslite, ako ste trávili čas, čo ste robili,
- ak vám predsa len nič neprišlo na um, dajte sa uniesť fantáziu a namaľujte, čo by ste chceli robiť, alebo kde by ste chceli stráviť budúce prázdniny.

Súťaže sa môžu zúčastniť všetci žiaci základných škôl a gymnázií, ak nám pošlú aspoň jednu výtvarnú prácu na uvedenú tému. Pri práci môžete používať ľubovoľnú techniku - farbičky, pastelky, ceruzky, textil, drevo, papier a pod.

Každá práca musí obsahovať nasledujúce údaje: názov (titul), meno, priezvisko, vek, triedu, školu a presnú adresu autora.

Svoje práce posielajte na adresu redakcie (Redakcia Život, ul. Š. Filipa 7/7, 31-150 Kraków) najneskôr do 20. decembra 1999.

Najlepšie práce získajú hodnotné odmeny a budú uverejnené v Živote.
Srdiečne pozývame!

JOZEF PAVLOVIČ

BABYLONSKÁ VEŽA

Kladú tehlú k tehle,
vravia i tam, i tu:
„Postavíme vežu
rovno do blankytu!“

Pozerá sa Pán Boh
skrytý hore v mračne
a veru z tých rečí
tiež sa mračíť začne.

Nepožehnal Pán Boh
ľudstvu v tamnej chvíli,
ale riekoľ prísne:
„Nie tak moji milí!“

A trest nasledoval
za človečou vinou,
zrazu každý jeden
vratí rečou inou.

Zanechali stavbu,
šírym svetom bežia,
taký koniec vzala
babylonská veža.

ČO JE TO

Nie je rapkáč, rapká,
bojí sa ho žabka,
ved’ten živý rapkáč
je aj dobrý papkáč.
(naicoB)

Ani sloník, ani hroch.
Zje to za dvoch, ba i troch.
Rozbehlo sa kroch-kroch-kroch,
babka za ním, och, och, och.
Chytila kroch za chvostík
a kroch urobilo kvík.
Babka skoro padla z nôh.
(oktaisarP)

Letí čierna mrákava,
letí čierny mrak.
Mrákava je krákavá,
veľké čierne krák.
(vonarvah ťedrK)

Mám ja zubov
ako hmyzu,
zo záľubou
drevo hryzú.
(aklÍP)

Mnoho očí má
a predsa nič nevidí.
(ťeiS)

VESELO SO ŽIVOTOM

Jožko karhá svojho mladšieho brata:
- Ak si myslíš, že si taký múdry ako ja, tak
si veľmi hlúpy!

***

- Starý otec, nakresli mi leva!
- Ja ti mám namaľovať leva teraz na staré
kolená?
- Nie na kolená, dedko, ale na tento papier.

***

Starý otec prosí vnukov, ktorí sa hrajú na
Indiáнов:

MILAN ZELINKA

JESENŇÁ HRA

Ked’ červeňou šípy hýria,
k vysokému topoľu
zasadili si hráči štyria
ku hre ako ku stolu.

Nad cestou sa opar stráca,
nebo tiež sa zamračí,
poznačená karta hracia
nikomu sa nepáči.

Hrajú, hrajú štyria hráči
od pondelka do stredy,
každému sa veľmi páči
stvárať také nezbedy.

Blížime sa k inotaju.
Ten čas zaspal nedá mi,
ked’ sa poľné vetry hrajú
s jesennými listami.

- Môžem sa s vami zahráť aj ja?
- Nie, ty si už oskalpovaný...

***

- Pán Slamienka, nechceli by ste si kúpiť
čistokrvného foxteriéra?

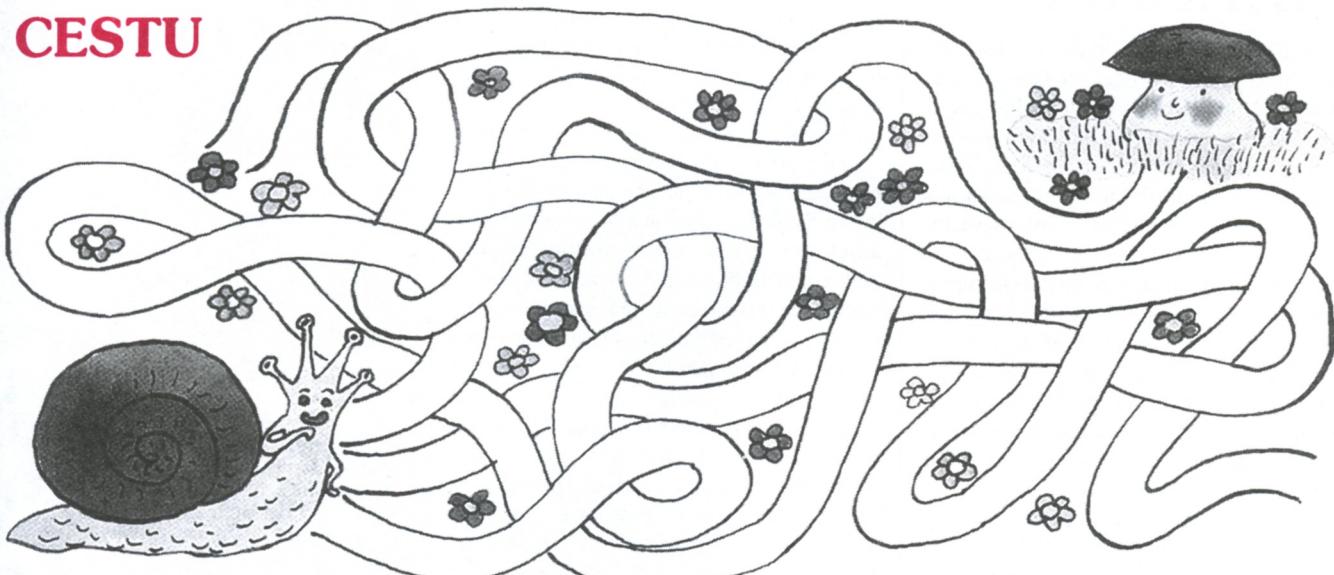
- A máte na neho papiere?
- Vy si ho chcete zabaliť?

***

- Janko prečo chodíš do školy neučesaný?
- Lebo nemám hrebeň.
- A prečo nepovieš rodičom, aby ti ho
kúpili?
- Lebo potom by som sa musel česať.

NÁJDITE SPRÁVNU CESTU

Tentoraz bude vašou úlohou nájsť cestičku, ktorou sa slimák dostane k hríbiku. Potom obrázok vyfarbite a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny. Z odpovedí v augustovom číslе sme vyžrebovali dvoch víhercov: Dorotu Šoltýsovú z Jurgova a Annu Bryjovú z Vyšných Lápš.

MALÁ, ALE NAJLEPŠIA

Skončila sa tohoročná sezóna v ľahkej atletike, preto na záver by sme chceli záujemcom o šport predstaviť neobvyklú ženu - bežkyňu, lepšie povedané dievča, ktoré v tomto roku nemalo seberovných. Volá sa Gabriela SZABOVÁ, má 24 rokov, blond vlasy, dlhé obrvy, skromnú, veľmi štíhlú postavu a väčšinu času v roku tráví na trénovaní behov na stredných a dlhých tratiach.

Gabriela, narodená 14. novembra 1975 v Bistrite v Rumunsku, je už napriek mladému veku dvojnásobnou majsterkou sveta na 5 km. Svoje súperky privádza takmer do zúfalstva neobvyklým tempom behu na posledných 200-300 metroch. Pre mnohé bežkyne je akoby kliatbou. Azda najviac by ju nemala mať rada Maročanka Zahra Quazis, ktorá počas halových majstrovstiev sveta na začiatku roka skončila na 3 km za chrbotom Gabriely a bola druhá aj na 5 km na nedávnom šampionáte v Seville. Celkove počas tohoročnej sezóny prehrala s ňou 12-krát. Ani nečudo, veď Gabriela neprehrala s nikým. V skutočnosti sú však obe bežkyne veľké priateľky a spolu aj trénuju v marockom vysokohorskom stredisku v Ifrane.

Sportoví komentátori často píšu, že Gabriela behá ako stroj. Nepatrí k tým, čo prekonávajú svetové rekordy. Ju zaujíma predovšetkým vyhľadanie. Najlepšie jej vyhľadáva priemerne rýchly beh, v ktorom na záver zakaždým nasadí také závratné tempo, že ju nikto nedokáže dobehnuť, tobôž predbehnuť. Svoj veľký bežecký talent po prvý raz prejavila na majstrovstvách Európy v roku 1994, kde vybojovala svoju prvú - bronzovú medailu na 3000 m. Na

OH v Atlante bola už druhá na 1500 m, ale ozajstné veľké úspechy dosiahla v roku 1997, kedy sa stala dvojnásobnou majsterkou sveta na 1500 m v hale a na otvorenom štadióne. Pritom v hale prehrala len raz. O rok neskôr bolo podobne, ibaže na majstrovstvách Európy vybojovala na 5 km „len“ striebro. Zato na svetových listinách mala najlepšie časy v behoch na 1500 m, 1 miľu, 2000, 3000 a 5000 m.

Rok 1999 začala impozantne. Najprv na halovom svetovom šampionáte získala dva majstrovské tituly na 1500 a 3000 m. Potom sa začala séria mítингov tzv. Zlatej ligy, na ktorých atléti zápolili až o osobitnú cenu 1 mil. dolárov. Mali si ju rozdeliť tí pretekári, ktorí vyhrajú svoje súťaže na všetkých siedmich pretekoch Zlatej ligy. Gabriela vyštartovala znamenite a prvé preteky (na 3 km) presvedčivo vyhrala. Neskôr, keď na nasledujúcich mítinguoch postupne odpadávali ďalší uchádzaci o spomínanú cenu, G. Szabová úspešne zdolávala prekážku za prekážkou. Pred posledným, siedmym mítingom v Berlíne zostala v súťaži o milión už len ona a Keňan Wilson Kipketer. Bola už unavená a trochu sa obávala, že to nevydrží. Zbytočne, lebo napokon, tak ako má vo zvyku, nádherným šprtom na posledných 200 metroch dobehla do cieľa ako prvá a spolu s Kipketerom prevzala hlavnú odmenu. Stala sa tiež celkovou víťazkou Zlatej ligy v súťaži žien.

Gabriela je veľmi útla dievčina, dalo by sa povedať drobček (výška 158 cm, hmotnosť 42 kg), ktorý by mal prevrátiť aj slabý závan vetra. Pri iných pretekárkach vyzerá, akoby bola o jedno číslo menšia, čo je pri tlačeniciach v behu

G. Szabová (zľava) počas behu

na 1500 m skôr prekážkou. Preto v poslednom čase behá častejšie na 3 a 5 km, kde môže plne ukázať svoje firemné schopnosti. Organizátori ju radi pozývajú na preteky, lebo s ňou je každý beh vzrušujúci až do konca, hoci sám koniec sa už dlhší čas dal ľahko predvídať.

Často opakuje, že jej vzorom je neopakovateľný Etiopčan Hajle Gebreselasie, ktorý v Seville vybojoval na 10 km už štvrtý titul majstra sveta. Je ešte mladá, ale ako tvrdí, koniec jej kariéry nie je vôbec ľaký. Chce štartovať na OH v Sydney a po nich ešte asi 3-4 roky. Zdá sa, že jej začína chýbať rodinný život, súkromie, čo jej znemožňuje namáhavý, skoro celoročný tréningový režim. Ale v dnešnom veľkom športe to ináč nejde. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

CHARLOTTE

Ked' tohoročnú súťaž Eurovízie v Jeruzaleme vyhrala mladá, 24-ročná švédská speváčka Charlotte Nilssonová, vyvolala búrlivú diskusi. Jedným sa jej súťažná pesnička *Take Me To Your Heaven* veľmi páčila, iným nie. Tí do konca hlasujúcim nazlievali, že prihliadali skôr na atraktívny vzhľad ako na kvality speváčky. Ďalší zase vyčítali autorom skladby, že je to napodobenina štýlu slávnej švédskej skupiny Abba, ktorá v 70. rokoch vyhrala súťaž Eurovízie peknou, pôsobivou pesničkou *Waterloo*, neskorším veľkým hitom v celej Európe. Tak či onak aj skladba mladej Švédky sa stala hitom a dostala sa do vysielania viacerých rozhlasových staníc a na estrády. Je rytmická, melodická a teší sa obľube.

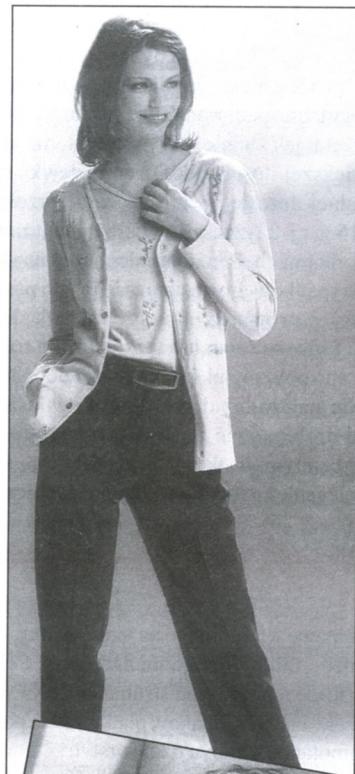
Aj keď má niekoľko pochybností voči kvalite a pôvodnosti víťaznej skladby - laureátky tohoročnej súťaže Eurovízie, tendenčný a trochu aj zlomyseľný prístup k atraktívnej Švédke

je neopodstatnený. To, že má pekný a pôsobivý hlboký hlas, dokázala nielen počas súťaže, ale aj na neskoršej tlačovej konferencii, keď odspievala svoju pesničku a capella. Dokazuje to napokon aj jej umelecká biografia. Svoju hudobnú kariéru začala veľmi skoro, už ako trinásťročné dievča. Dnes, po jedenástich rokoch koncertovania, je hlavnou vokalistkou skupiny Wisex, považovanej v súčasnosti za najpopulárnejšiu skupinu hrajúcu tanecnú hudbu vo Švédsku. Charlotte Nilssonová nie je amatérka. Svoj talent podporila niekoľkoročnými štúdiami džezovej a populárnej hudby. Na svojom konte má viaceré úspešné vystúpenia na festivaloch, v revue a dokonca v opere. Okrem niekoľkých tanecných kapiel mala aj vlastnú džezovú skupinu. Navyše švédski diváci mali možnosť poznat Charlotte Nilssonovu aj ako dobrú herečku v populárnom televíznom seriáli. Dodajme na záver, že popri spievaní pracuje ako modelka, a to už od šiesteho roku života. Teraz sa jej skúsenosti začali zúročovať. Iste o nej ešte neraz počujeme. (jš)

NA JESEŇ

V tomto ročnom období, keď sú dni kratšie a večery chladnejšie, teda keď sa treba obliekať teplejšie, nazeráme do skriň a vyťahujeme plášte, svetre a iné časti odevov, aby nás chránili pred chladom. Veľmi oblúbeným oblečením na jeseň sú už dlhší čas nohavícové komplety, ktoré sa vlastne hodia na každú príležitosť - do práce, divadla či kina, na prechádzku, návštěvu bud' iné spoločenské stretnutia. Sú elegantné, pohodlné, teplé a navyše umožňujú množstvo kombinácií s inými súčasťami odevov, doplnkami, nehovoriac o strihu, farebnosti a pod. Páčia sa vám naše modely? (js)

ZATRUCIA POKARMOWE ZWIERZĄT

Žródłem zatrucia zwierząt gospodarskich są zazwyczaj rośliny trujące, niektóre rośliny pastewne podane w nieodpowiednich ilościach, pasze przemysłowe niewłaściwie skarmiane lub nieświeże, nadmierna ilość soli kuchennej, oraz trujące związki chemiczne, które przypadkowo dostały się do paszy albo bezpośrednio do organizmu. Rośliny trujące spotyka się najczęściej na bagnistych łąkach o kwaśnej roślinności, na miedzach i bruzdach, pod płotami itp. Z najczęściej spotykanych w Polsce roślin trujących można wymienić: bieluń, ciemierzyce białą, szalej jadowity, jaskier jadowity, tojad, zimowit jesienny, skrzyp błotny, dziurawiec, psiankę czarną, wilczomlecz, wilczą jagodę, szczwół plamisty, czworolit pospolity, kąkol polny itp. Osobną grupę roślin trujących stanowią bardzo niebezpieczne grzyby trujące. Zwierzęta mają na ogół zdolność instynktownego odróżniania roślin trujących od jadalnych, czego dowodem jest stosunkowo mała ilość zatrucia, oraz widoczne na pastwisku nie wyjedzone kępki roślin. Jednakże instynkt ten zawodzi zwierzęta wygłodzone, które jedzą zbyt łapczywie, nie pomi-

jają roślin trujących. Zapobieganie tym zatruciom polega na niszczeniu roślin trujących przez osuszanie oraz pielęgnację łąk i pastwisk, a także przez wyrywanie tych roślin przed wydaniem nasion. Kiełki ziemniaczane i nać ziemniaków zawiera związek trujący - soloninę. Słabe zatrucia soloniną wywołują grude ziemniaczaną, a silniejsze - podnieczenie, drżenie mięśni i porażenie kończyn. Tym zatruciom zapobiega się przez usuwanie kielków i odlewanie wody po zagotowaniu ziemniaków. Buraki i liście buraczane też mogą być przyczyną zatrucia. Buraki wobec tego powodują się bez wody a liście skarmią się jedynie świeże. Makuchy są bardzo cenną paszą, lecz mogą być podawane w ograniczonych ilościach (1,5 - 2 kg makucha lniowego lub 1 kg rzepakowego dla 1 sztuki bydła dziennie). Sól kuchernna jest niezbędna dla organizmu i musi być regularnie podawana zwierzęciu. Niektóre zwierzęta, jak świnie, kury i indyki, nie znoszą większej ilości soli. Dzienna dawka soli dla jednej dorosłej świni nie może przekraczać 15 g, t.j. 2 lyżeczek od herbaty. Do zatrucia środkami chemicznymi dochodzi na skutek przypadkowego dostania się ich do paszy. Zdarzają się również zatrucia na skutek zlizywania farby ze ścian lub też zjedzenia roślin niedawno opolonymi środkami owadobójczymi. Nie należą też do rzadkości, zwłaszcza wśród drobiu, świń i psów, zatrucia nie załatwione zatrutkami na szczury i myszy. Zapobieganie zatruciom środkami chemicznymi

mi polega przede wszystkim na właściwym ich przechowywaniu i na uniemożliwieniu zwierzętom dostępu do miejsc świeżo opalanych przez cały czas trwania niebezpieczeństwa zatrucia. Zresztą te środki bezpieczeństwa w tych przypadkach powinien zachować i człowiek.

JAK POSTĘPOWAĆ Z CHORYM ZWIERZĘCIEM

Chore zwierzę, podobnie jak człowiek, potrzebuje spokoju, odpowiedniego pomieszczenia i żywienia. Stanowisko dla chorego zwierzęcia powinno być przestrzenne i zasiane grubą warstwą świeżej, suchej ściółki. Dużą rolę, zwłaszcza przy chorobach dróg oddechowych, odgrywa częste i dokładne wietrzenie pomieszczenia. Aby nie dopuścić do rozprzestrzeniania się choroby zaraźliwej, trzeba zwierzęta podejrzane o nią całkowicie odizolować. Przy schorzeniach przewodu pokarmowego konieczne jest stosowanie ścisłej diety. Przy chorobach z gorączką karma musi być lekkostrawna a woda ciepła. Pomyślny przebieg leczenia zależy w dużej mierze od ścisłego przestrzegania wskazówek i zaleceń lekarza oraz podawania w odpowiednim czasie i w odpowiednich ilościach zapisanych leków. To nieskomplikowane postępowanie przyczynia się w bardzo poważnym stopniu do łagodniejszego przebiegu choroby i szybszego jej wyleczenia.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

JAHŇACINA NA HUBÁCH. 600 g jahňacieho mäsa, 300 g ryže, 60 g húb, 60 g tvrdého syra, 1 strúčik cesnaku, 1 cibuľa, 2-3 lyžice rajčiakového pretlaku, zelená petržlenová vňať, soľ.

Jahňacinu očistíme a umyjeme, pokrájame na kocky 2 x 2 x 2 cm. Do horúcej masti vložíme cibuľu pokrájanú nadrobno a na ňu mäso. Posolíme. Mäso podlievame vodou alebo vývarom. Pridáme sparené pokrájané huby a všetko dusíme do mäkké. Ryžu umyjeme a oprážíme na masti. Pridáme do nej soľ, mleté čierne koreniny a petržlenovú vňať pokrájanú nadrobno. Keď mäso zmäkne, pridáme k nemu ryžu a rajčiakový pretlak, zakryjeme a dusíme, kým ryža nezmäkne. Podávame horúce, posypané strúhaným tvrdým syrom.

PREKLADANÉ ZEMIAKY S MÄSOM. 10 zemiakov, 5 vajec, 50 g masla, 100 g šunky alebo údeného mäsa, 4 dl smotany, strúhanka.

Zemiaky uvaríme v šupke, olúpeme a pokrájame na kolieska. Vajcia uvaríme natvr-

do, olúpeme a pokrájame na tenké plátky. Šunku alebo mäso pokrájame nadrobno. Pekáč vymastíme a posypeme strúhankou. Na spodok dáme vrstvu zemiakov, plátky vajec, polejeme smotanou a znova dáme vrstvu zemiakov a niekoľko lyžíc smotany. Potom dáme vrstvu mäsa, zemiakov a vajec a takto pokračujeme ďalej. Nakoniec všetko polejeme smotanou, posypeme struhankou, navrch dáme kúsky masla a v rúre upečieme do červena.

ŽANDÁRSKA POLIEVKA. 600 g mäsa z bravčovej hlavy, 120 g cibule, 40 g krúp, mleté čierne koreniny, zelená petržlenová alebo zelerová vňať, 1,5 l vody, soľ.

Bravčovú hlavu očistíme a varíme v osolennej vode, až kým mäso nezmäkne (dá sa ľahko oddeliť od kostí). Uvarenú polievku precedíme a ak je prvejším mastná, tuk odoberieme. Do takejto polievky pridáme cibuľu speněnu na masti, zavaríme krúpy a pred podaním pridáme petržlenovú alebo zelerovú vňať. Uvarené mäso z hlavy podávame zvlášť s chrenom, alebo ho pokrájame na drobné kocky a vložíme naspať do polievky.

VAJEČNÁ NÁTIERKA. 60 g masla, 2 vajcia, 10 g droždia, 20 g cibule, 50 g salámy, 50 g zelenej papriky, 50 g rajčiakov, horčica, soľ, čierne koreniny.

Maslo vymiešame s droždím, pridáme na tvrdú uvarené a posekané vajcia i salámu, postrúhanú cibuľu, soľ, horčicu, mleté čierne koreniny, posekanú zelenú papriku, pretreté rajčiaky a všetko dobre premiešame.

ŠALÁTY

GITKIN ŠALÁT. 1 kg bravčového stehna, 50 g masti, 3 väčšie cibule, 4 strúčiky cesnaku, 5 stredných kyslých uhoriakov, kečup, majonéza, mleté čierne koreniny, soľ.

Na masti speníme pol cibule pokrájanej nadrobno, pridáme vcelku posolené a okorenene mäso a dusíme nie celkom do mäkká (aby sa dobre krájalo na rezance). Krájame vychladnuté. K mäsu postupne pridávame ostatné cibule pokrájané nadrobno, rozotretý cesnak, uhorky pokrájané na drobné rezančky, kečup, majonézu a podľa chuti mleté čierne koreniny. Všetko spolu premiešame. Podávame vychladené s chlebom alebo pečivom.

MÚČNIKY

ČESKÉ LIEVANCE. 300 g polohrubéj múky, 10 g droždia, 30 g práškového cukru, 0,5 l mlieka, soľ, citrónová kôra, trošku mletého muškátového kvetu, 30 g masla, 2 žltky, tuk na vyprážanie, 150-200 g lekváru, 50 g tvarohu, 1,25 dl kyslej smotany alebo jogurtu.

WSZAWICA ŚWIŃ

Samice wszy składają jaja na szczenicie. W sprzyjających warunkach, t.j. przy temperaturze 30-32 stopni, w ciągu 10-20 dni z jaj wylęgają się młode wszy, które po 2 tygodniach są już zdatne do rozmnażania się. Wszy mogą żyć bez pożywienia przez 39 dni. Wesz świńska nie atakuje innych zwierząt gospodarskich. Usadzia się w uszach, na łopatkach, na bokach tułowia, po zewnętrznych stronach ud i w zagięciach skóry, zaś u prosiąt - na całym ciele. Wszy nakluwają skórę i wysysają krew powodując świdzenie i podrażnienie skóry zwierzęcia, które ociera się o różne przedmioty.

Świnie zawsze słabną i łatwiej ulegają innym chorobom. Wszy pojawiają się zwykle na jesieni lub w zimie. Szybciej rozmnażają się na świach gorzej odżywionych, mogą jednak atakować wszystkie świnie. Przechodzą na zdrowe przy bezpośrednim dotyku lub za pośrednictwem przedmiotów i sprzętu. Dlatego odwzorowujemy wszystkie świnie. Odwzorowanie polega na posypywaniu ich proszkiem lub smarowaniem odpowiednim preparatem otrzymanym z leczniczy. Ponieważ środki te nie niszczą jaj, należy kurację powtarzać trzykrotnie co 7 dni w celu zabicia młodych, nowowyległych wszy. Jednocześnie trzeba chlewnię odkazić roztworem kreoliny (pół litra na 10 l wody) a następnie wybierać mlekiem wapiennym. Najlepiej zapobiegać przez utrzymywanie świń w czystości i regularne odkażanie chlewni. (jš)

Z droždia, trochu mýky, cukru a vlažného mlieka pripravíme kvások, ktorý necháme vykysnúť. Do preosiatej mýky pridáme cukor, trocha soli a postrúhané citrónovej kôry, mletý muškátový kvet, vykysnutý kvások a po častiach vlažné mlieko so žltkami a maslom. Cesto dobre vymiešame a dáme kysnúť. Zohriatú formu na lievance vymastíme tukom, po lyžiach do nej nalievame vykysnuté cesto a z oboch trán opekáme do červena. Teplé lievance potrieme lekvárom, posypeme postrúhaným tvarohom a pokvapkáme hustou kyslou smotanou alebo jogurtom.

MLADÝM GAZDINÁM

- Redkovku na ozdobovanie nakrojíme do kríža a vložíme na chvíľu do slanej vody. Kožka sa skrúti a redkovka dostane tvar tulipána.
- Na prípravu ovocných rôsolov sú najlepšie ríbezle, egreše, brusnice, kyslé jablká a duly.
- Aby múčniky pri pečení nezhnedli, položíme na ne čistý papier.
- Maslo zostane čerstvé, keď ho v nádobe pričytené o dno zalejeme posolenou vodou, ktorú denne vymieňame.
- Máso sa dá na mäkkoo upraviť, keď je odležané.
- Hrozienka a kandizované ovocie do múčnikov pridávame vždy premiešané s múkou, aby zostali v ceste rovnomerne rozložené. (jš)

PRAWNIK

JAK ZOSTAĆ WŁAŚCICIELEM

Gdy jesteśmy użytkownikami wieczystymi gruntu lub gospodarstwa rolnego, możemy starać się o prawo własności do tej nieruchomości. Taką możliwość mamy wówczas, gdy nabylismy prawo użytkowania wieczystego przed 31 października 1998 r. do 31 grudnia 2000 r. Musimy złożyć wniosek o przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności. Do wniosku dołączamy dokumenty potwierdzające nasze prawo użytkowania wieczystego. Jeżeli użytkowanie wieczyste jest ustanowione na nieruchomości stanowiącej własność skarbu państwa, wniosek wraz z dokumentami składamy do starosty powiatu lub prezydenta miasta na prawach powiatu. Jeżeli jednak użytkowanie wieczyste jest ustanowione na nieruchomościach jednostki samorządu terytorialnego, wtedy składamy wniosek z dokumentami do przewodniczącego zarządu jednostki samorządu terytorialnego. Starosta, prezydent miasta lub przewodniczący wydają decyzję w sprawie przekształcenia. Gdy jest ona dla nas korzystna, to na jej podstawie zostajemy wpisani do księgi wieczystej jako właściciele. Musimy też uiścić opłatę za przekształcenie (Ust. z 4.9.97 r. - Dz. U. nr. 65 z 99 r., poz. 746).

RODZINA ZASTĘPCZA

Dziecko, które nie może być wychowywane w rodzinie własnej, bo np. jego rodzice nie żyją, ma szansę na umieszczenie w rodzinie zastępczej. Może to być zarówno rodzina spokrewniona z nim, jak i niespokrewniona. O ustanowieniu rodziny zastępczej orzeka sąd opiekuńczy. Po wydaniu takiego orzecznia umowę z rodziną zastępczą o umieszczeniu w niej dziecka zawiera starosta, na którego terenie mieszka owa rodzina. Przy doborze rodzinny zastępczej starosta bierze pod uwagę odpowiednie przygotowanie przyszłych rodziców do pełnienia funkcji rodzinny zastępczej i uwzględnia zasadę nierozerłączania rodzeństwa. W pierwszej kolejności w rodzinie zastępczej, niespokrewnionej z dzieckiem, mają szansę zostać umieszczone dzieci do 10 roku życia, te oczekujące na adopcję lub te, których rodzice pozbawieni są władzy rodzicielskiej (Rozp. z 8.7.99 r. - Dz. U. nr. 63, poz. 713).

NOWE PRAWO JAZDY

Od 1 lipca zmieniły się przepisy dotyczące wydawania prawa jazdy. Aby otrzymać prawo jazdy, pozwolenie albo wtórnik tych dokumentów, należy złożyć stosowne dokumenty. Jeżeli ktoś ubiega się po raz pierwszy o wydanie prawa jazdy, powinien przedłożyć

za pośrednictwem wojewódzkiego ośrodka ruchu drogowego podanie, zaświadczenie o ukończeniu odpowiedniego rodzaju szkolenia, orzeczenie lekarskie, które stwierdza brak przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania niektórymi pojazdami. Jeżeli ktoś nie ukończył jeszcze 18 lat, musi przedłożyć pisemną zgodę rodziców (opiekunów). Natomiast zaświadczenie o odbywaniu zasadniczej służby wojskowej powinien złożyć żołnierz, który nie ukończył jeszcze 21 roku życia i ubiega się o prawo jazdy kategorii D lub D1. Przedkłada się też dowód uiszczenia opłaty za wydanie prawa jazdy (Rozp. z 24.5.99 r. - Dz. U. nr. 58, poz. 620).

KRADZIEŻ NA URLOPIE

Jeśli podczas urlopu zostaliśmy okradzeni na ulicy lub na plaży, a sprawca nie został ujęty, to najczęściej musimy pogodzić się ze stratą. Jeżeli jednak należące do nas przedmioty zginą w pensjonacie, domu wczasowym lub pokoju hotelowym a nawet w kwaterze prywatnej, możemy wystąpić do sądu o odszkodowanie od właścicieli tych obiektów. Jednak odszkodowania możemy domagać się tylko wtedy, gdy swoje rzeczy powierzyliśmy pracownikowi w/wym. obiektów i umieściliśmy je we wskazanym przez upoważnioną osobę odpowiednim do tego celu miejscu. Właściciel nie odpowiada za szkodę, jeżeli powstała ona z powodu tzw. siły wyższej (np. pożaru) lub z winy poszkodowanego bądź też osoby mu towarzyszącej (Art. 846-852 Kodeksu cywilnego).

REJESTRACJA SAMOCHODU

Aby zarejestrować samochód, musimy złożyć wniosek (u starosty lub wojewody) wraz z dokumentami: dowodem własności pojazdu, dowodem rejestracyjnym (jeżeli pojazd był już kiedyś zarejestrowany) oraz kartę pojazdu (jeżeli była wydana). Musimy też oddać dotychczasowe tablice rejestracyjne, jeżeli pojazd był już rejestrowany w Polsce. Jeżeli nowy pojazd zakupiony w kraju zgłaszamy do pierwszej rejestracji, to musimy dołączyć także wyciąg ze świadectwa homologacji lub odpis decyzji o zwolnieniu z homologacji. Wyciągu nie dołączamy przy rejestracji pojazdu zabytkowego lub zbudowanego samodzielnie, którego markę określa się jako SAM. Gdyby wymagane było badanie stanu technicznego pojazdu, musimy do wniosku dołączyć i takie (pozytywne) zaświadczenie. Jeżeli zgłaszamy do pierwszej rejestracji pojazd sprowadzony z zagranicy, wtedy do wniosku dołączamy także dowód oprawy celnej przywozowej. Dowodem własności pojazdu może być umowa: sprzedawy, zamiany, darowizny, dożywocia, faktura VAT, rachunek lub prawomocne orzeczenie sądu o prawie własności (Rozp. z 19.6.99 r. - Dz. U. nr. 59, poz. 632).

HVIEZDY O NÁS

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Neskrývaj pred predstavenými svoju iniciatívu a snaž sa ukázať z tej najlepšej stránky. Čoskoro sa presvedčíš, že všetci začnú o tebe myslieť celkom ináč. Argumenty priateľov ťa nepresvedčujú. Nebud' však tvrdohlavy len preto, že si predvídal iný vývin udalostí. Snaž sa v rodine vytvoriť príjemnejšie ovzdušie a tvoje dni budú radostnejšie.

STRELEČ (23.11.-21.12.)

Nadchádzajú pre teba striedavé dny. Budeš mať hodne práce, ale aj trochu zábavy a spoločenských stretnutí, v tom s niekym, koho si už dávno nevidel. Priaznivé okolnosti ti dovolia v práci rýchlo napredovať bez väčšieho úsilia. Musíš však byť dôsledný. Dávaj si pozor nielen na to, čo robíš, ale aj na to, čo hovoríš, aby sa o tebe neklebetilo.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Snaž sa vždy ovládať, aj vtedy, keď ťa budú kritizovať. Spôsob, ako budeš reagovať na kritiku, môže mať v budúcnosti veľký význam. Lepšie je byť prehnane opatrný, ako niečo zanedbať. V najbližšom čase si dobre všímaj osobu, ktorá sa chce s tebou zblížiť. Ak to uznáš za vhodné a účelné, navrhni stretnutie, napr. v kaviarni.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Nesnaž sa nahovárať seba a iným, že twoje plány sú najsprávnejšie. Zdanie klame, nielen teba. Pouvažuj o tom, lebo najviac môžeš stratiť ty sám. Priprav si také plány, ktoré sú uskutočiteľné a budú zodpovedať tvojim schopnostiam a finančným možnostiam. Popros o radu osvedčeného priateľa a snaž sa zmeniť prostredie, aby si utfíl klebety.

RYBY (19.2.-20.3.)

Ak chceš zmeniť svoj doterajší vzťah k práci, musíš urobiť všetko, aby si upevnil staré zväzky vo svojom okolí, alebo sa prispôsobil novým. Ak to dokážeš, bude sa všetko vyvíjať podľa tvojho priania. Nezabúdaj, že dobrú vílu musí z tvojej strany sprevádzať dôsledná a rozhodná činnosť. Aj ľudová múdrost hovorí, že je lepšie mať sto priateľov ako jedného nepriateľa.

BAREN (21.3.-20.4.)

Tvoja podnikavosť si rozhodne musí nájsť vhodné pole pôsobnosti. Môžeš dosiahnuť úspech, ak budeš konať rýchle a dôsledne. Nič ti nesmie zabrániť dosiahnuť vytýčený cieľ. Hoci máš v súčasnosti mnoho práce, nevyhýbaj sa spoločenským stretnutiam. Práve styky s ľuďmi ti môžu pomôcť aspoň na chvíľu zabudnúť na starosti všedného dňa a zamierať sa na príjemnejšie stránky života.

BÝK (21.4.-20.5.)

Buď ohľaduplný a nevytýkaj partnerovi, že ho nezaujíma tvoja situácia v zamestnaní. Nehádaj sa s ním, radšej pouvažuj o tom, čo by si mal urobiť, aby sa tvoja situácia zmenila na lepšie. To samozrejme závisí len a len na tebe. Nehľadaj príležitosť a zámenku, aby si mohol aspoň nakrátko ujsť z domu a zabaviť sa v inej spoločnosti.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Stretneš sa s novými pracovnými ponukami. Neprenáhlia sa, aby si to neľutoval. Aj niektoré ďalšie otázky, ktoré treba premyslieť a prediskutovať, odlož radšej na neskôr. Nedaj sa však nahovoriť na zmeny. Presadzuj ich tí, čo hovoria o povinostach iných, ale sami by ich chceli mať čo najmenej. Rozhodne si dopraj aspoň trochu duševnej pohody, chôd' do divadla alebo do kina.

RAK (22.6.-22.7.)

Vyzera na to, že začiatkom mesiaca sa ocitneš v zaujímavej situácii. Využi svoje rečnícke a presvedčovacie schopnosti. Budeš mať k tomu príležitosť v rozhovore so svojím nadriadeným. V problémoch na pracovisku ti môžu pomôcť ľudia, ktorých si poznal na dovolenke. Nadviaž s nimi styky. Čakajú ťa väčšie výdavky, ale aj možnosť dodatočného zárobku.

ĽEV (23.7.-23.8.)

Občas sa sťažuješ na svoj osud, hoci - pravdu povediac, - nemáš dôvod k nariekaniu. Šťastie sa ti nevyhýba, ani v práci, ani v osobnom živote. V práci ťa dokonca čaká povýšenie, nesmieš sa však poponáhať, aby si niečo nepokazil. Osoba, s ktorou si sa v lete zoznámil, by s tebou chcela nadviazať bližší kontakt. Má však obavy, aby nedostala košom. Ak ti na tom záleží, začni sám.

PANNA (24.8.-23.9.)

Všetko nasvedčuje tomu, že pred tebou sú dni plné radosti. Prílišná skromnosť je v tomto momente zbytočná, ba dokonca nevhodná. Neboj sa vystúpiť so svojimi návrhami, v najhoršom prípade nebudú prijaté. Vždy to môžesh opäť skúsiť. Prestaň si lámať hlavu cudzími náladami. Aj ty mávaš horšie dni, keď ťa nejaká hlúpost vyvedie z rovnováhy. Netráp sa dopredu osobnými problémami.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Urobíš najlepšie, keď sa pre niečo dôležité okamžite rozhodneš. Neptej sa nikoho, len vlastného rozumu a svedomia. Zdá sa, že máš niekomu za zlé kritické poznámky. Zamysli sa radšej nad tým, kolko je v nich pravdy a snaž sa niečo zmeniť a zlepšiť. Tvoja hviezda začne konečne v októbri svietiť jasnejšie, predovšetkým v osobnom živote. (js)

NÁŠ TEST

Mávate pocit krivdy?

1. Máte radosť, ak môžete niekoho obdarovať?

a/ Nie, nevidím žiadnen dôvod - 1; b/ Som radšej, ak obdarujú mňa - 2; c/ Vítam každú takú príležitosť - 5.

2. Mávate pocit, že vás niekto pozoruje?

a/ Veľmi často - 1; b/ Nikdy som tomu nevenoval pozornosť - 5; c/ Neprekáža mi to - 3.

3. Mali ste už nepríjemnosti s ľuďmi?

a/ Život nebýva bez nepríjemností - 3; b/ Áno a často - 1; c/ S ľuďmi dobre vychádzam - 5.

4. Máte radosť, ak môžete urážku vrátiť?

a/ Po odplate spravidla netúžim - 3; b/ Z revansu nemám radosť - 5; c/ Ak nie inak, aspoň v duchu sa teším - 1.

5. Pochybujete často o spravodlivosti?

a/ Verím v spravodlivosť - 5; b/ V spravodlivosť neverím - 1; c/ Pochybujem zriedkavejšie - 2.

6. Máte veľa neprajníkov?

a/ Viac ako prajníkov - 2; b/ Mám veľa dobrých priateľov - 5; c/ Mne takmer nikto nepraje - 1.

7. Súhlasíte s tvrdením, že každá žena má svoj pôvab?

a/ Každá žena je skôr falošná - 1; b/ Áno, a tak sa im aj prihováram - 5; c/ Sú s pôvabom i bez pôvabu - 3.

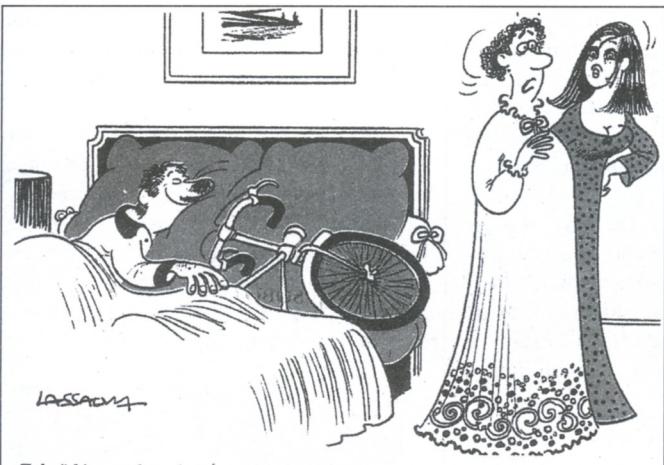
8. Ste presvedčení, že kto sa červená, ten aj klame?

a/ Ludia klamú aj bez začervenania - 1; b/ Rumenec považujem skôr za ozdobu - 5; c/ Kto sa červená, ten má zly úmysel - 2.

9. Veríte, že aj neveriaci môžu prísť do neba?

a/ Nedá sa to vylúčiť - 5; b/ To je vopred vylúčené - 1; c/ Aj neveriaci môže byť statočný - 4.

10. Cítite sa nešťastný, ak nie ste úspešný?

- Zakaždým to dopadne rovnako. Keď si vypije, spí radšej so svojím bicyklom...

- Pred svadbou si hovoril, že som tvoja bohyňa.

- Áno, ale po svadbe som sa stal ateistom.

* * *

Vodičské skúšky. Dievčina zastaví pred križovatkou a vystupuje z auta.

- Kam ideš? - pýta sa inštruktor.

- Idem sa pozrieť za roh, či niečo nejde.

* * *

Zlatica si dala do novín inzerát: „Dospelá žena chce vnieť svetlo do tvojho života.“

- A dostala veľa ponúk?

- Iba jednu. Od elektrárne.

* * *

Synček sa pýta:

- Mamička, ako sa rozmnožujú ježe?

- Opatrne!

* * *

Mladá pani, vy sa mi veľmi páčite. Ani neviem, čo by som za to dal, aby som mohol byť dnes v noci na mieste vášho manžela.

- No, to by ste museli odces-

tovať do Leopoldova, on si tam odpykáva trest za manko.

* * *

Mladé dievča sa zveruje priateľke:

- Vieš, dala som do novín inzerát, že hľadám mladého, driečeho, tmavovlasého muža pre spoločný život.

- A prihlásil sa ti niekto?

- Viacerí. Doma bol z toho dokonca škandál.

- Prečo?

Jednu prihlášku poslal môj otec.

* * *

Slniečko vylákalo troch rekrentov na výlet.

- Ako ďaleko je ešte k jazeru? - spýtali sa istého vidiečana.

- Asi tri hodiny.

- To je dobre, - zaradovali sa.

- Každý z nás pôjde ešte hodinu a sme na mieste.

* * *

- Máš vraj nového otecka? - pýta sa Ferka jeho spolužiak.

- Mám a veľmi zaujímačného.

- Poznám, my sme ho mali minulý rok!

MENO VEŠTÍ

ARTÚR - ľahké, efektné, farebné a rozosmiate meno. Najčastejšie je to jedinák alebo mladší brat staršej sestry. Štíhly, šikovný a pomerne vysoký s jemne zvlnenými, niekedy však aj rovnými vlasmi. Väčšinou býva svetlovlásy alebo tmavý blondín s modrými, sivými alebo zelenkavými očami. V detstve je často rozmaznávaný, predovšetkým matkou, ale neskôr aj krstnými rodičmi, babičkami, tetami a známymi. Všetci mu predpovedajú skvelú budúlosť, čo sa niekedy aj stane, ale najčastejšie vďaka šťastnej náhode ako nejakým osobným prednostiam. Býva obyčajne usmyiaty, živý, rýchly, pohyblivý, akoby ho stále čosi hnalo dopredu. Hovorí rýchlo a živo gestikuluje. Často máva veľmi pekné ruky s dlhými, jemnými prstami. Veľmi starostlivo dbá o svoj vonkajší výzor - rád sa oblieka pekne a módne. Stále je do niekoho zalúbený, ale pomerne často mení objekty svojich citov. Je dosť nerazhodný a v podstate aj nepraktický. Má romantické sklonky, ale speje k čomusi vymyslenému, neexistujúcemu.

Artúr máva nadanie pre humanisticke vedy, niekedy aj všeobecné. Býva však nesystematický, učí sa nepravidelne, z času na čas. Neznáša biflovačov a kujonov. Má znamenitú pamäť a rýchly reflex. Zaujíma ho literatúra, umenie, moderná hudba a šport, najmä futbal, ľahká atletika a športová strelna. Má veľký úspech u dievčat a žien, čo chápe ako prirodzenú vec. Niekedy nedostatok vedomostí sa snaží zastrieť nonšalanciou, trúfalosfou a sebaistotou. Podceňuje hodnotu peňazí, ktoré spravidla vydáva nerozvážne a dosť ľahkársky. Je veľmi spoločenský, priateľský a vždy galantný. Ženy ho priam zbožňujú, muži menej. Keď má mladšiu sestruru, obyčajne ju zatieňuje, ale je voči nej veľmi starostlivy a má ju veľmi rád. Výborne a rád tančuje a nezriedka aj hráva na nejakom hudobnom nástroji.

Artúr obyčajne žije dneškom a nestará sa o zajtrašok. Možno sa doňho zaťúbiť, ale ľahko v ňom nájsť oporu. Býva lepší vonku ako vo vlastnom dome. Občas trpí bolesti hlavy, niekedy chorlacie na srdce a nervy. Často mení zamestnanie. Je všeobecne dobrý, aj keď na druhej strane dosť ľahkomyselný. (jš)

S N Á R

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Medovinu pit - čoskoro nadviažeš nové priateľstvo.

Meteor vidieť - súdne pojednávanie.

Merať niečo - obklopujú ťa zlí ľudia.

Medzník - utripiš škodu na zdraví.

Meniť peniaze - si mánnotratný, zmeň sa.

Mesiac - šťastie v láske; červený - vojna; za oblakmi - hádka zaľubencov; padajúci z neba - šťastná udalosť; s kruhom - obklopuje ťa neúprimnosť; v poslednej štvrti - nevera; v prvej štvrti - smrť; vidieť ho za slnečného dňa - zoznámiš sa s pekným dievčaťom, chlapcom.

Miláčika svojho vidieť - šťastie v manželstve; hovoriť s ním - snaž sa byť úprimnejší.

Mlátiť obilie - veľa námahy, málo úspechov; prázdnu slamu - úspech v povolaní.

Mlynské koleso počuť klopať - rýchly príjem, zisk; dostať sa pod neho - niekto ťa podvádzia; vidieť, ako sa otáča - stálosť v láske.

Močarino vidieť - veľa práce, slabé výsledky.

Mokrý byť - niekto ťa ohovára.

Monogram vlastný vidieť - zažiješ niečo pekné; háčkovať alebo kresliť ho - nová láska; cudzí vidieť - snaž sa preukázať svoje schopnosti.

Morská obluda - spolu s láskou ťa čaká i utrpenie.

Motocykel - pred tebou akésia nebezpečenstvo.

Mozaiku vidieť - zažiješ pekné časy; chodiť po nej - čaká ťa nová známost.

Mŕtvolu v dome - skorá svadba; balzamovaná - nepríjemné prekvapenie; zapáchajúca - starosti; ukladaná do hrobu - dostaneš bohatú ženu, muža. (jš)

HODNOTENIE

10-20 bodov: Krivdu nielen pocitujete, ale aj ľahko znáste. Prispieva k tomu aj skutočnosť, že nepríjemné situácie ešte zveličujete. Používajte o tom.

21-30 bodov: Aj keď nemáte často pocit krivdy, máte snahu niektoré výhrady voči vám zveličovať. Uvedomte si, že pocit krivdy krivdu nerieši.

31-40 bodov: Pocit krivdy nemáte a ani si to neprípustíte.

41-50 bodov: Dokážete sa nadnieť nad udalosť bez pocitu krivdy. Občas sa však kontrolujte, či sám nevyvolávate pocit krivdy u vzťahovanejších ľudí. (jš)

ZENA S NAJVYŠŠÍM IQ NA SVETE. Keď mala Marylin vos Savant päť rokov, z hlavy vyratúvala otcovi z účtovných kníh zisk jeho reštaurácie. V materskej škole si už čítala knihy Marka Twaina. Niet sa teda ani čo čudovať, že dnes ako 49-ročná je Marilyn pohľadaná za najmúdrejšiu ženu na svete. Má totiž najvyšší inteligenčný kvocient, aký bol nameraný - 230. IQ Einsteina bolo 173, pričom bežné hodnoty sa pohybujú medzi 85 a 115. To ešte neznamená, že Marilyn je dokonalá. Sama priznáva: „Hanbím sa, ale neviem variť!“ Odmieta vyšetrenia, ktoré by mali rozlúštiť, ako sa „priemerným“ rodičom môže narodit takáto inteligentná beštia. „Moja hlava patrí mne!“, vyhlásila. Napokon práve svojej inteligencii vďačí za uznanie a v konečnom dôsledku aj za svoje životné úspechy: špekulatívnymi transakciami na burze, kde začala podnikať s východiskovým kapitálom vo výške púhych 500 dolárov si postupne vybudovala impérium reštaurácií, parfumérií a obchodov s potravinami. Jej meno sa ocitlo v tlači aj v inej súvislosti - keď sa vydávala za Roberta Jarvika, génia, ktorý vynášiel umelé srdce.

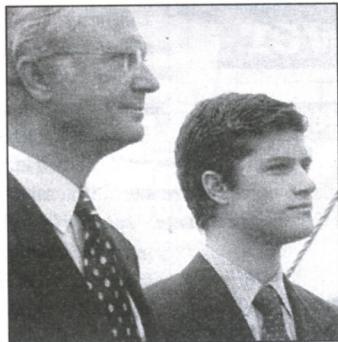
POMNÍK SHERLOCKA HOLMESA. V Londýne pribudne onedlho ďalšia turistická atrakcia. Na Baker Street, pred domom č. 221 B, bude už onedlho stáť pomník Sherlocka Holmesa - slávneho detektíva, ktorého vymyslel spisovateľ Arthur Conan Doyle. Umiestnenie pomníka nie je samozrejme náhodné. Práve tam sa vraj nachádzala kancelária slávneho detektíva. Dodajme, že dodnes na túto adresu prichádza priemerne 40 listov týždenne a pred domom sa neustále zastavujú stovky turistov, ktorí chcú vidieť, kde úradoval slávny Sherlock Holmes. V skutočnosti tento slávny detektív nejestoval a v dome pod toto adresou je sídlo stavebnej firmy Abbey National, ktorá vlastne objednala pomník.

AMANDA MARIARKOU? Spevácka kariéra Amandy Learovej, ktorej čarovne nízky, trošku chraplavý hlas obdivovali poslucháči v 70. rokoch, patrí už nenávratne do minulosti. Teraz je však slávna speváčka známa a úspešnou maliarkou a jej obrazy si podmaňujú svetové galérie. Kým kedysi Amanda divákov šokovala provokujúcim ukazovaním svojich dlhých nôh na javisku, podobné pociely teraz vyvolávajú jej erotické obrazy. Poznámenajme však, že Amandu umeniu maľovať

učil sám majster surrealizmu Salvador Dali, s ktorým sa priatelia až do jeho smrti v roku 1989, takže je predpoklad, že aj ako maliarka zožne podobné, a možno aj väčšie úspechy, aké kedysi dosahovala ako speváčka. Na snímke: Amanda Learová so svojimi dielami.

AUTO PRE KRÁLA. Odtedy, ako anglický kráľ Richard VIII. volal „královstvo za koňa“ uplynulo už veľa času a mnoho sa zmenilo. Kráľovia však mávajú dodnes rôzne vrtochy. Pre švédskeho kráľa Carla Gustava to bol superšportový osobný automobil Ferrari

456, ktorý si osobne odobral v talianskom Maranello, kde sa tieto autá vyrábajú. Kráľ Carla Gustava na ceste do Talianska sprevádzal jeho 20-ročný syn Carl Philip. Automobil má 442 koní, dosahuje rýchlosť 300 km/hod a stál maličkost - vyše 200 tisíc dolárov. Na snímke: kráľ Carl Gustav so synom.

CENA NAHOTY. Ďalšou významnou osobnosťou, ktorá sa dala presvedčiť na pózovanie naho, do erotického časopisu Playboy, je americká modelka Angie Everhartová (29).

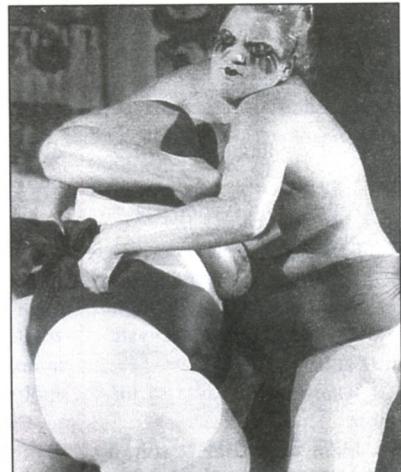

Iná modelka, Naomi Campbellová, sa zasa dala fotografovať za „mizerných“ 400 tisíc dolárov. V súčasnosti sú milión dolárov hodné len nahé fotografie Cindy Crawfordovej. Na snímke: Angie Everhartová.

LEPŠIE SÚ UTEŠITEĽKY. Skupina výskumníkov z univerzity v kalifornskom meste Irvine dospela k záveru, že keď človeka v stresových okamihoch podporí a upokojí žena, klesne mu krvný tlak omnoho zreteľnejšie a rýchlejšie, ako keby sa úlohy utešiteľa ujal muž. Odborníci zatiaľ neodhalili podstatu ani príčinu pozitívnejšieho efektu povzbudenia

ženou ako mužom. V každom prípade viedlo ich skúmanie k ďalšiemu poznatku - ženatí muži sú obyčajne zdravší ako slobodní.

„ATRAKTÍVNA“ ATRAKCIA. Cirkus Jim Rose z USA je zvláštny tým, že v nom nevidíte šašov, žonglérov ani povrazolecov. Ponúka takpovediac alternatívny program. Čísla sú šokujúce, určené len pre dospelé publikum. Zlatým klincom programu je ženské sumo. Zápasy sa odohrávajú v kombinovanom štýle - čerpajú údajne z japonských aj

antických tradícií. No radosť pozerať! Na snímke: Ženské sumo.

SPEŇAŽENÝ MÝTUS. V New Yorku sa konala dražba, na ktorej sa obchodníci a zberatelia z celého sveta snažili získať predmety, patriace Johnovi a Jackie Kennedyovcom. Boli medzi nimi šperky, na ktoré si americká prvá dáma veľmi potrpela: brošňa vykladaná granátmi a diamantmi z dielne Van Clef & Arpels, súprava náušnic s náhrdelníkom značky Chanel, zdobená rubínmi, smaragda-

mi a diamantmi, ale aj náhrdelník pre šfastie z falošných perál. Záujem bol o starožitný písací stôl z čias Ludovíta XVI., na ktorom J.F.K. v roku 1963 podpísal zmluvu o zastavení nuklearnych skúšok, ba predalo sa i prezidentovo oblúbené hojdacie kreslo (odfotografovali ho v nom 2 dni pred osudným atentátom). Na snímke: John a Jackie. (pk)

SPIŠSKÝ BISKUP FRANTIŠEK TONDRA V JURGOVE

Foto: Ján Šternoga

Na prehliadke dychoviek v Podvku koncertuje domaci, jubilujuci orchester. Foto: P. Kollarik

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2, skład komputerowy, kompleksowe opracowanie prac, prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciagwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciagwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Świata – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistika v Poľsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27
NIP: 676-01-12-788
nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100